

Pr. Serafim Rose

Semnele sfârșitului lumii

Traducere de Ștefan Francisc Voronca

Carte tipărită cu binecuvântarea
Prea Sfințitului Părinte GALACTION,
Episcopul Alexandriei și Teleormanului

Editura Biserica Ortodoxă
Editura Egumenița
Galați 2004

© 2003 pentru ediția de față
Editura Egumenița, Galați, România.

Editura Egumenița
I.S.B.N 973-7952-30-8

Editura Biserica Ortodoxă
I.S.B.N 973-7957-39-3

Pr. Serafim Rose

Semnele sfârșitului lumii

© 2003 pentru ediția de față
Editura Egumenița, Galați, România.

Editura Egumenița
I.S.B.N 973-7952-30-8

Editura Biserica Ortodoxă
I.S.B.N 973-7957-39-3

Distribuție:
SC Egumenița SRL
O.P. 3
C.P. 301
800730 Galați
tel/fax: 0236-326.730
e-mail: bunavestire@geniusnet.ro
www.egumenita.ro

Semnele vremurilor

de părintele Serafim Rose

În următoarea conferință¹ a părintelui Serafim, deși ținută acum aproape douăzeci de ani, găsim cuvinte care sunt relevante și pentru noi cei de azi, care ne aflăm la începutul celui de-al treilea mileniu. Deși o parte din exemplele pe care le dă sunt valabile mai mult pentru vremea lui, în prezent ne confruntăm cu situații extreme ale acelorași fenomene analizate de el. Ca de obicei, el se pleacă cu smerenie în fața Sfintei Scripturi și a tâlcuirii ei de către Sfinții Părinți Răsăriteni, astfel că învățătura despre vremurile de pe urmă rămâne fără vreo referință temporală precisă, detașată de modele intelectuale și de prejudecățile acestei lumi. Pe măsura trecerii timpului, viziunea ortodoxă de unde el și-a primit înțelepciunea va deveni din ce în ce mai necesară pentru supraviețuirea duhovnicească a adevăraților creștini.

---

¹ Cuvânt ținut în vara anului 1980, în Redding, California, la Conferința Femeilor Creștin-Ortodoxe ținută sub patronajul Sfântului Gherman.

De ce să studiem semnele vremurilor?

Tema acestei conferințe este privegherea pentru semnele vremurilor. În primul rând, trebuie să aflăm ce se înțelege prin sintagma „semnele vremurilor”. Expresia vine direct din Evanghelie, din cuvintele Mântuitorului, de la Matei 16, 3. Hristos le spune fariseilor și saducheilor care au venit la El următoarele: *Fața cerului știți s-o judecați*, adică cum va fi vremea, *dar semnele vremilor nu puteți?* Cu alte cuvinte, El le spune că aceasta nu are nimic de-a face cu știința sau cu cunoașterea locului nostru în această lume sau altceva de acest gen. Este o întrebare religioasă. Studiem semnele vremurilor pentru a reuși să-L recunoaștem pe Hristos.

În vremea lui Hristos, fariseii și saducheii nu cercetau semnele vremurilor pentru a afla dacă Hristos venise, dacă Fiul lui Dumnezeu era cumva deja pe pământ. Dar deja erau semne pe care ei trebuie să le fi recunoscut. De pildă, în Vechiul Testament, în Cartea lui Daniel, avem o profeție despre cele șaptezeci de săptămâni de ani, conform căreia Mesia urma să vină cam la 490 de ani după Daniel. Acei iudei care își citeau Scripturile cu atenție știau cu exactitate ce însemna acest lucru și cam pe la vremea venirii lui Hristos ei știau că venise vremea lui Mesia.

Dar acesta este un semn exterior. Mai important era ca fariseii și cărturarii să fi prevăzut semnele interioare. Dacă inimile lor erau drepte în fața lui Dumnezeu, și dacă n-ar fi încercat doar să împlinească o poruncă exterioară a legii, inimile lor ar fi fost receptive și L-ar fi recunoscut pe Dumnezeu în trup atunci când El a venit. Dar nu puțini iudei au fost aceia care L-au recunoscut – Apostoli, Ucenici și mulți alții.

Același pasaj din capitolul 16 de la Matei ne vorbește în continuare despre semne. Domnul le spune iudeilor: *Neam viclean și desfrânat cere semn și semn nu se va da lui, decât numai semnul lui Iona* (v. 4). Evenimentele vechi-testamentare conțin prefigurări ale evenimentelor din Noul Testament. Când Iona a stat trei zile în pânțelele chitului, aceasta a fost o prefigurare a șederii de trei zile a Domnului în mormânt. Iar acest semn – semnul lui Iona – li s-a dat oamenilor din vremea lui Hristos.

Domnul le spunea fariseilor și saducheilor că un neam viclean și desfrânat caută evenimente spectaculoase: foc din cer, izgonirea romanilor, manifestarea îngerilor care alungă stăpânirea străină a romanilor și alte lucruri de acest fel². Hristos le spune că acest fel de semne nu se vor da. Un neam viclean și desfrânat caută astfel de semne, dar cei curați cu inima caută ceva mai duhovnicesc. Singurul semn care li se va da este semnul lui Iona. Desigur că nu este lucru mic ca un om, care era și Dumnezeu, să stea trei zile în mormânt.

Astfel, din cuvintele Mântuitorului, aflăm că nu trebuie să umblăm după semne spectaculoase, ci mai degrabă să căutăm semne duhovnicești, din lăuntru nostru. De asemenea, trebuie să priveghem fiind atenți la acele lucruri care, după Scriptură, sunt trecătoare.

Semnele pe care ni le-a dat Hristos

Noi, creștinii ortodocși, deja am recunoscut și acceptat semnele Primei Veniri a lui Hristos. Însuși faptul că suntem creștini ortodocși înseamnă că am făcut aceasta. Știm înțelesul acestor semne, ca de pildă: semnul lui Iona, cei 490 de ani ai lui Daniel și multe altele pe care Domnul le-a împlinit. Dumnezeuieștile slujbe ortodoxe sunt pline de proorocii ale Vechiului Testament

² Așteptau un Mesia politic, răzbnător, mai puțin unul în chip de smerenie [n.tr.].

care au fost împlinite prin venirea lui Hristos. Le vedem cu toții și le recunoaștem – toate sunt limpezi. Dar acum trebuie să ne uităm după alte feluri de semne, adică semnele Celei de-a Doua Veniri a lui Hristos. Întreaga învățătură despre A Doua Venire a lui Hristos și semnele ce o vor preceda sunt arătate în mai multe locuri din Evanghelia, cu deosebire în capitolul 24 al Evangheliei după Matei. Sfântul Marcu și Sfântul Luca au și ei unele capitole dedicate acestora.

Capitolul de la Matei ne arată cum Domnul S-a depărtat de Templu și cum ucenicii au venit la El pentru a-I arăta zidurile Templului. Știm bine că în acele zile Templul era centrul cultului. Fiecare iudeu trebuia să vină la Templu cel puțin de sărbătoarea Paștilor, căci numai acolo putea fi slujit Dumnezeu cum se cuvine.

Domnul nostru a privit spre Templu și le-a spus ucenicilor: *Le vedeți pe toate acestea? Adevăr vă grăiesc: Nu va rămâne aici piatră pe piatră, care să nu se risipească* (Matei 24, 2). A spune unui iudeu credincios din acea vreme că tot Templul va fi dărâmat, că nu va mai rămâne nimic din el, este ca și cum i-ai spune că este sfârșitul lumii, deoarece Templul este tocmai locul în care Domnul trebuie slujit. Cum vă veți închina Domnului dacă nu este nici un templu? Astfel că aceste cuvinte ale Mântuitorului i-au făcut pe ucenici să înceapă să se gândească la sfârșitul lumii. Au spus imediat: *Spune nouă când vor fi acestea și care este semnul venirii Tale și al sfârșitului veacului?* (v. 3). Cu alte cuvinte, ei deja știau că El va veni din nou și că această venire e legată de sfârșitul lumii.

Deci Domnul ne dă o întreagă serie de semne care urmează să se petreacă până ce El va veni din nou. Înainte de toate, El spune: *Vedeți să nu vă amăgească cineva. Căci mulți vor veni în numele Meu, zicând: Eu sunt Hristos, și pe mulți îi vor amăgi* (vv. 4, 5). Adică vor veni mulți hristoși amăgitori. Acest fenomen a fost remarcat și în istoria Bisericii: cazul celor ce s-au ridicat împotriva lui Hristos, care au pretins a fi Dumnezeu sau Hristos.

Apoi, în versetul următor, El spune: *Și veți auzi de războaie și de zvonuri de războaie; luați seama să nu vă speriați, căci trebuie să fie toate, dar încă nu este sfârșitul* (v. 6). Știm bine că au fost războaie și zvonuri de războaie încă de la începutul erei creștine, dar despre timpul nostru ce să mai zicem? (...) *Se va ridica neam peste neam și împărăție peste împărăție și va fi foamete și ciumă și cutremure pe alocuri* (v. 7). Din nou războaie, foamete, cutremure... Și zice: *Dar toate acestea sunt începutul durerilor* (v. 8).

Apoi vine următorul semn, acela al prigonirilor: *Atunci vă vor da pe voi spre asuprire și vă vor ucide și veți fi urâți de toate neamurile pentru numele Meu* (v. 9). Deci întâi avem pe hristoșii amăgitori, apoi războaie, zvonuri de războaie, foamete, prigoniri, iar apoi un semn foarte important pentru vremurile în care trăim – răcirea crescândă a dragostei: *Iar din pricina înmulțirii fărădelegii, iubirea multora se va răci* (v. 12). Acesta este cel mai periculos dintre semne, întrucât semnul creștinilor, după cum ne spune Sfântul Ioan Teologul, este dragostea pe care o au unii pentru alții. Când această dragoste se răcește, înseamnă că inclusiv creștinii încep să-și piardă credința creștină.

Avem apoi un alt semn, în următorul verset din capitolul 24: *Și se va propovădui această Evanghelie a împărăției în toată lumea spre mărturie la toate neamurile; și atunci va veni sfârșitul* (v. 14). Despre acest semn al Evangheliei care este propovăduită la toate neamurile vom vorbi acum. Vedem că Evanghelia este tradusă în sute de limbi, la aproape toate neamurile pământului, iar Creștinismul ortodox este propovăduit în aproape fiecare țară a lumii. În Africa există misiuni impresionante: în Uganda, Kenya, Tanzania, Congo, de acolo răspândindu-se mai departe.

Apoi dăm de un loc mai dificil: Domnul vorbește despre urâciunea pustiirii: *Deci, când veți vedea urâciunea pustiirii ce s-a zis prin Daniel proorocul stând în locul cel sfânt - cine citește să înțeleagă* (v. 15). Dar nu vom înțelege acest semn decât referindu-ne la alt loc. Este vorba de alt semn. Se leagă, desigur, de Templul din Ierusalim și de un fel de profanare a lui.

După care, în versetul 21 avem un semn al unei mari strâmtorări: *Căci va fi atunci strâmtorare mare, cum n-a fost de la începutul lumii până acum și nici nu va mai fi*. Adică va fi

momentul de suferință cel mai rău și cel mai dificil din toată istoria lumii. Citiți cărțile de istorie și veți vedea că au fost multe momente în istorie când a existat multă suferință. Dacă citiți despre ceea ce s-a întâmplat cu evreii atunci când Ierusalimul a fost distrus³, veți descoperi că o astfel de suferință precum cea de atunci nu are egal în istorie. În alte locuri a fost aproape tot atât de multă suferință. Și totuși, marea strâmtorare de la sfârșit va fi mult mai teribilă. Bineînțeles că va avea loc la scară mondială și va implica pe toată lumea, nu numai un popor, fiind ceva cu caracter impresionant. Se va numi: „o astfel de strâmtorare cum n-a fost de la începutul lumii până acum și nici nu va mai fi”.

Imediat după aceasta, va începe ceva și mai înfricoșător. În versetul 29 citim: *Iar îndată după strâmtorarea acelor zile, soarele se va întuneca și luna nu va mai da lumina ei, iar stelele vor cădea din cer și puterile cerurilor se vor zgudui*. Desigur că un eveniment ca acesta nu a mai fost niciodată și este evident că se referă la vremea sfârșitului lumii, când întreaga creație va fi nimicită pentru a fi remodelată⁴.

În sfârșit, următorul verset: *Atunci se va arăta pe cer semnul Fiului Omului* (v. 30), adică va apărea semnul Crucii pe cer. *Și atunci vor plânge toate neamurile pământului și vor vedea pe Fiul Omului venind pe norii cerului, cu putere și cu slavă multă*. Adică însăși venirea lui Hristos va fi din ceruri, alături de semnul Crucii – și atunci va fi sfârșitul a toate.

După ce ne-a spus toate despre semnele sfârșitului, Domnul ne dă o poruncă finală, spunând: *Privegheați deci, că nu știți în care zi vine Domnul vostru (...) fiți gata, că în ceasul în care nu gândiți Fiul Omului va veni* (vv. 42, 44).

Toate acestea se află în capitolul 24 al Evangheliei după Sfântul Matei. Dar pentru cineva căruia Scriptura și Sfinții Părinți nu-i sunt așa de familiari, tot ce s-a spus mai mult ridică probleme decât rezolvă. Trebuie să știm care este înțelesul tuturor acestor proorocii. Cum putem ști că ele se împlinesc sau că s-au împlinit la un moment dat? Și cum putem evita falsele interpretări, mai ales că există atât de mulți hristoși amăgitori, prooroci falși, proorocii false, interpretări false? Cum putem ști care este adevărata interpretare și care sunt adevăratele semne ale vremurilor? Dacă vă uitați în jurul vostru sau dacă vă duceți la oricare librărie religioasă, veți vedea rafturi ce conțin multe cărți și comentarii ale Apocalipsei, cărți ce conțin interpretări ale venirii sfârșitului lumii. Fapt e că mulți creștini, care nu sunt ortodocși, au o siguranță, o presimțire că vremurile în care trăim sunt vremurile de pe urmă, dar ei își bazează interpretările pe propriile păreri.

Temeiul înțelegerii   semnelor

Dacă vrem să avem o interpretare autentică a semnelor vremurilor, primul lucru pe care trebuie să-l stăpânim este o *cunoaștere ortodoxă temeinică*. Adică o cunoaștere a Sfintei Scripturi, atât a Noului cât și a Vechiului Testament (dar nu prin constatări ale „bunului simț”, ci potrivit modului prin care Biserica a tâlcuit-o); o cunoaștere a scrierilor Sfinților Părinți; o cunoaștere a istoriei bisericești; o cunoaștere a ereziilor și a erorilor care au atacat adevărata înțelegere a dogmelor și mai ales a semnelor vremurilor din urmă de către Biserică. Dacă nu avem o întemeiere pe surse ca acestea, ne vom afla nepregătiți și tulburați. Este exact ceea ce ne spune Domnul: „să fim pregătiți, să fim gata”. Dacă nu avem această înțelegere de bază, nu ne vom afla pregătiți, drept care vom răstălmăci semnele vremurilor.

---

³ La anul 70 [n.tr.].

⁴ Ceea ce vrea să spună părintele Serafim este că lumea, conform autorilor Noului Testament (de ex. I Cor. 3, 12-15), va trece printr-un foc curățitor sau lămuritor, care va înnoi din temelii materia și o parte din oameni, care se vor mântui prin mila lui Dumnezeu și rugăciunile sfinților [n.tr.].

Cu câțiva ani în urmă s-a tipărit în limba engleză o carte, devenită rapid un best-seller extraordinar la categoria cărți religioase. În America s-a vândut în peste 10 milioane de exemplare. Se numește *The Late Great Planet Earth* [*Ultima mare planetă Pământ*] de Hal Lindsey, un protestant de rit evanghelic din Texas. Într-un stil destul de superficial, el oferă un fel de interpretare a semnelor vremii. El e convins că vremurile în care trăim sunt cele de pe urmă. El crede că peste tot în jurul nostru se împlinesc semnele despre care vorbește Domnul. Dacă citiți această carte, veți descoperi că el uzează din când în când de o oarecare înțelegere mai mult sau mai puțin ortodoxă, câteodată este total pe dinafară, iar altădată are dreptate doar pe jumătate. E ca și cum s-ar ține de ghicit, deoarece citește Scriptura uzând exclusiv de propria înțelegere. Nu are nici cele mai elementare cunoștințe creștin-ortodoxe, nici un cadru referențial al dreptei înțelegeri a Scripturilor și a Sfinților Părinți. De aceea, lectura acestei cărți nu poate decât să vă arunce în tulburare. N-o să știți ce să mai credeți. Vorbește, de pildă, despre un millenium premergător sfârșitului lumii. Vorbește despre răpire, adică momentul în care creștinii se vor aduna în ceruri înainte de sfârșitul lumii, de unde vor *urmări* suferințele oamenilor de jos. Vorbește despre construirea Templului din Ierusalim ca despre ceva pozitiv, de parcă acest lucru ar fi ceva pregătit pentru venirea lui Hristos.

Dacă citiți cărți ca acestea (există multe alte cărți asemănătoare; aceasta se întâmplă să fie un best-seller deoarece autorul a reușit să capteze imaginația oamenilor doar la un moment dat), iar dacă le luați pe toate ca adevăruri, veți vedea că în locul descoperirii lui Hristos – care este singurul motiv al demersului nostru de înțelegere a semnelor vremii – vă veți trezi că-l primiți pe Antihrist.

Luați de pildă doar problema Templului din Ierusalim. Este adevărat că, potrivit dreptelor profeții ortodoxe, Templul va fi reconstruit în Ierusalim. Dacă vă uitați la oameni de genul lui Hal Lindsay sau chiar la fundamentalisti precum Carl McIntire, veți observa că și ei vorbesc despre construirea Templului, dar ei se referă la el de parcă noi ar trebui să-l construim ca pentru întoarcerea lui Hristos, Care vine să domnească asupra lumii timp de o mie de ani. Ei vorbesc de fapt despre Antihrist. Conform interpretării protestante, mileniul, înțeles ca o domnie specială de o mie de ani la sfârșitul lumii, este de fapt domnia lui Antihrist. De fapt, deja au fost oameni care s-au ridicat proclamând împărăția de o mie de ani ce va continua până la ultimul sfârșit al lumii. Ultimul a fost Adolf Hitler. Aceasta se bazează pe aceeași idee hiliastă, adică interpretarea mileniului într-o manieră seculară. Miile de ani ai Apocalipsei reprezintă de fapt viața Bisericii de *acum*, adică viața Harului; și oricine trăiește în el poate vedea limpede că, în comparație cu viața exterioară a oamenilor, el este raiul pe pământ. Dar acesta nu este sfârșitul. Aceasta este pregătirea noastră pentru adevărata și veșnica Împărăție a lui Dumnezeu.

Acum avem disponibile o mulțime de cărți ortodoxe ce ne pot oferi cunoștințe elementare. Cei cu adevărat interesați de studierea semnelor vremii trebuie în primul rând să cunoască bine măcar o parte dintre ele, să le citească, să le studieze serios și să le țină ca pe o hrană de fiecare zi. Cele mai bune lecturi *nu* sunt acelea bazate pe interpretarea *cuiva* la Apocalipsă, deoarece acum, în limba engleză, nu avem nici măcar o tâlcuire a acesteia. Cu voia lui Dumnezeu, se va tipări în curând câte ceva⁵.

Cele mai bune cărți sunt lucrările⁶ duhovnicești de căpetenie. În primul rând sunt scrierile dogmatice și diferitele catehisme. Una dintre cele mai bune este lucrarea Sfântului Ioan Damaschin din secolul VII, *Despre credința ortodoxă* [*Dogmatica*], care îndeplinește toate calitățile unui catehism. O lucrare mai timpurie este cea a Sfântului Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, adică predici pregătite pentru cei ce urmau să se boteze, care parcurge întregul Crez și expune pe larg credința Bisericii. Sunt multe astfel de cărți tip catehism, atât în vremurile mai vechi cât

⁵ Părintele Serafim și-a ținut cuvântarea înaintea publicării traducerii *Comentariului la Apocalipsă* al Arhiepiscopului Averchie, publicată mai întâi în *The Orthodox Word* și mai târziu în volum separat.

⁶ Engl.: textbooks = tratate, expuneri ale credinței și moralei ortodoxe [n.tr.].

și în cele mai noi. Mai recente (secolul XIX) sunt catehismele Mitropoliților ruși Platon și Filaret, care sunt mai mici și mai simple.

Apoi există un alt fel de cărți: tâlcuirile la Sfintele Scripturi. În limba engleză nu avem multe de felul acesta⁷, dar avem unele dintre comentariile Sfântului Ioan Gură de Aur. Acest sector nu este așa de dezvoltat în limba engleză, dar sunt multe cărți în limba rusă pe care încă nu le avem în engleză, precum unele comentarii mai recente ale Scripturii, chiar ale Apocalipsei. Cărțile Arhiepiscopului Averchie sunt foarte bune, dar ele abia au început să fie traduse în engleză. Cu voia lui Dumnezeu, vor fi tipărite în curând⁸.

După care, pe lângă aceste două tipuri de cărți – catehismul de bază și comentariile la Scriptură – mai sunt cărțile ortodoxe despre viața duhovnicească: *Lavsaiiconul* (ce conține relatări despre viețile monahilor din Egipt și lupta lor duhovnicească), *Dialogurile* Sfântului Grigorie al Romei, *Viețile Sfinților*, *Scara* Sfântului Ioan, *Omiliile* Sfântului Macarie cel Mare, cărțile Sfântului Ioan Casian, *Filocalia*, *Războiul nevăzut* și *Viața în Hristos* de Sfântul Ioan din Kronstadt. Aceste cărți pot pune bazele unei vieți duhovnicești autentic ortodoxe, vorbindu-ne despre lupta duhovnicească, despre cum să ne dăm seama de amăgirile diavolilor, cum să nu cădem în deznădejde etc. Toate ne oferă o temelie prin care putem înțelege semnele vremurilor.

Apoi avem lucrări ale unor autori mai noi, care se înscriu în același duh patristic al Sfinților Părinți din vechime. Exemplele principale sunt cei doi mari scriitori ai Rusiei secolului XIX - Episcopul Teofan Zăvorâtul și Episcopul Ignatie Briancianinov⁹, ale căror cărți au început deja să apară în engleză. Cartea Episcopului Ignatie, *Arena*¹⁰, și diferitele articole ale Episcopului Teofan se află deja traduse în engleză. Acești autori au o importanță covârșitoare, deoarece reușesc să transmită învățătura patristică până în vremurile noastre. Ei au rezolvat deja multe chestiuni legate de modul de înțelegere al Sfinților Părinți. De exemplu, noul număr al revistei *Orthodox Word* conține un text întreg din Sfântul Ignatie referitor la vămile văzduhului, vămii prin care sufletul va trece după moarte. Câteodată, citindu-i pe Sfinții Părinți, e posibil să ne punem întrebări asupra unor subiecte pe care nu știm cum să le înțelegem, neștiind de fapt ceea ce Sfinții Părinți vor să spună, drept care acești părinți mai noi explică aceste texte¹¹.

Există apoi istorii ale Bisericii care vorbesc despre modurile descoperirii lui Dumnezeu către oameni și cum lucrează Dumnezeu cu aceștia. Lectura istoriilor vechi-testamentare este foarte instructivă, deoarece evenimente asemănătoare au loc și în Biserica Noului Testament. Avem de pildă *Istoria bisericească* a lui Eusebiu, sub formă de carte de buzunar, care continuă istoria biblică de-a lungul a trei secole; ea a fost scrisă de pe poziție ortodoxă¹². Este foarte important să vedem ce anume au considerat primii scriitori bisericești că este important în istoria Bisericii, Mucenicii, Apostolii și așa mai departe. Așadar, toate aceste scrieri diverse, catehismele, comentariile la Scriptură, cărțile despre viața duhovnicească, cărțile mai recente ale părinților, ce se înscriu în același duh, și istoriile bisericești, ne oferă o cunoaștere creștină de bază. Înainte să ne scufundăm în lectura cărților despre semnele vremurilor, încercând să le descifrăm sensurile, trebuie să ne însușim din toate aceste tipuri de cărți cunoștințele de bază. Toate ne pregătesc pentru a înțelege câte ceva despre semnele vremurilor. De îndată ce am început să ne pregătim astfel, nu trebuie să vedem demersul nostru ca pe o simplă însușire de cunoștințe, doar ca hrană pentru minte din care să repetăm anumite fraze pentru a obține interpretarea exactă a unui verset biblic, sau altceva de acest gen.

⁷ De la moartea părintelui Serafim încoace s-au publicat unele comentarii ortodoxe la Scriptură, ca cele ale Sfinților Chiril al Alexandriei și Teofilact al Bulgariei.

⁸ Pe lângă traducerea întregului *Comentariu la Apocalipsă* al Arhiepiscopului Averchie, părintele Serafim a tradus și unele bucăți din *Comentariu la Evangheliile și Epistole*.

⁹ Canonizați mai târziu de Biserica din Rusia.

¹⁰ Tradusă în limba română sub titlul *Ofrandă monahilor* [n.tr.].

¹¹ Pentru cei mai pretențioși, precizăm că *lista* părintelui nu cuprinde chiar toți autorii pe care el i-ar fi recomandat cititorilor. Celelalte cărți și eseuri ale sale fac referire și la alți autori sau opere pe care el le iubea sau recomanda [n.tr.].

¹² Eusebiu de Cezareea a trăit în secolul IV.

Discernământul duhovnicesc¹³

Cel mai important lucru pe care cineva îl poate dobândi în urma îndeletnicirii cu asemenea tip de literatură este virtutea numită *discernământ*. Atunci când avem în față două fenomene care par să fie exact la fel sau întrucâtva similare, virtutea discernământului ne îngăduie să vedem care dintre ele este adevărat și care este fals: care adică dintre ele are duhul lui Hristos și care duhul lui Antihrist.

Însăși firea lui Antihrist, cel ce voiește a fi ultimul mare conducător al lumii și ultimul dușman al lui Hristos, este de a fi *anti*-Hrist – iar *anti* nu înseamnă numai *împotriva* ci și *imitație a cuiva, în locul cuiva*. Antihristul, după cum spun toți Sfinții Părinți în scrierile lor despre el, va fi cineva care Îl va imita pe Hristos, care adică va încerca să-i amăgească pe oameni arătându-se pe sine ca fiind Hristos revenit pe pământ. De aceea, dacă cineva are vreo concepție neclară despre Creștinism, sau citește Scripturile în „lumina” propriilor sale opinii (iar opiniile proprii nu pot veni decât din văzduh, care văzduh numai creștin nu este acum¹⁴), atunci acesta va ajunge la concluzii deosebit de anti-creștine. Văzând figura lui Antihrist, acesta va fi amăgit să creadă că *el* este Hristos.

Putem da câteva exemple ale modului prin care virtutea discernământului ne poate ajuta să înțelegem unele fenomene destul de complicate. Un astfel de fenomen este Mișcarea Harismatică¹⁵. În Indiana există un preot grec, Eusebiu Stefanos, care răspândește această mișcare în Biserica Ortodoxă. Are un număr destul de mare de adepți și de simpatizanți. A fost chiar și în Grecia și se va duce în curând din nou acolo, unde unii oameni sunt destul de impresionați de el.

Se poate vedea că o parte din succesul său se datorează faptului că el provine dintr-o atmosferă bisericească ortodoxă în care oameni, botezați ortodocși, merg la biserică, primesc Tainele și iau totul de-a gata. Deoarece devine o chestiune de obicei, ei nu înțeleg că întregul sens al Bisericii este acela de a-L avea pe Hristos în inimă, ci „trec”, în schimb, prin toată viața Bisericii Ortodoxe fără ca inima să le fie mișcată. În acest mod putem ajunge păgâni. De fapt, ei sunt mai responsabili decât păgânii. Păgânii n-au auzit niciodată de Hristos, în timp ce persoana ce se numește pe sine ortodoxă și care nu știe ce este viața duhovnicească, pur și simplu nu s-a îndreptat încă spre Hristos.

Acesta este tipul de atmosferă din care provine părintele Eusebiu. Dându-și seama că aceasta nu înseamnă decât moarte duhovnicească – și nu este mai puțin adevărat că mare parte din ceea ce există în Biserica Ortodoxă este mort duhovnicește – el vrea s-o facă să reînvie. Dar necazul e acela că chiar el aparține aceluiași duh. De fapt, puteți vedea singuri că el rareori citește cărțile ortodoxe de bază. Alege una sau două dintre cele care i se par lui că sunt conforme cu punctul său de vedere, dar el nu are o întemeiere solidă pe izvoarele ortodoxe. Nu crede că acestea reprezintă cele mai importante lecturi.

Dacă luați aminte bine la ceea ce spune el, precum și alții din aceeași mișcare harismatică – iar cartea noastră [*Ortodoxia și Religia viitorului*] intră în detalii la acest subiect – veți vedea că ceea ce ei numesc renaștere spirituală sau viață duhovnicească este de fapt ceea ce părinți mai

¹³ Numit în literatura duhovnicească și darul deosebirii duhurilor [n.tr.].

¹⁴ Văzduhul este considerat de Sfântul Apostol Pavel ca fiind locul prin excelență al puterilor întunericului (cf. Efes. 6, 12). O întreagă literatură duhovnicească dă mărturie despre aceasta. Adică demonilor le repugnă atât cerul – locașul lui Dumnezeu, cât și pământul - viața oamenilor. Părintele Serafim afirmă că acest văzduh poate constitui o sursă de „inspirație” inconștientă pentru cei cu păreri proprii, acest văzduh care pare bine racordat la „vânturile” de gândire contemporane [n.tr.].

¹⁵ Despre Mișcarea Harismatică părintele Serafim a vorbit pe larg în *Ortodoxia și religia viitorului*. Aceasta nu este propriu-zis o mișcare întemeiată de cineva anume, ci un fel de încercare de „renaștere” a Evangheliei prin Duhul Sfânt proliferată în special de predicatorii protestanți ai anilor '70-'80, extinsă puțin și în Ortodoxie. Reverberații ale acestei Mișcări se resimt și în romano-catolicism care, prin diverse mijloace – nenumărate cărți, organizații, simpozioane, asociații harismatice, misionare sau culturale – încearcă să reînvie viața întru Duhul Sfânt prin diferite acțiuni. Mileniul III a fost proclamat mileniul Duhului Sfânt, iar anul 2000 anul jubileu al Duhului [n.tr.].

recenți, precum Episcopul Ignatie Briancianinov, au descris foarte clar ca *înșelare*, adică un fel de înfierbântare a sângelui care-l înfățișează pe cel înșelat ca pe cineva duhovnicesc când de fapt el nici n-a gustat din realitatea duhovnicească. Este în afara adevăratei viețuiri creștine, așa cum este ea reflectată în aceste cărți de bază, precum este departe cerul de pământ.

Pe lângă celelalte detalii legate de modul în care se roagă și tipul de fenomene ce se manifestă la slujbele lor, puteți vedea limpede că ideea de bază pe care se sprijină părintele Eusebiu împreună cu acești harismatici este una falsă. Am primit ieri un număr al revistei părintelui Eusebiu - *Logos*. El vorbește acolo despre o mare revărsare a Duhului Sfânt din vremurile de pe urmă, cu rol pregător pentru venirea lui Hristos. Se crede că toți creștinii trebuie să se înnoiască, să primească Duhul Sfânt, să vorbească în limbi. Aceasta pregătește venirea lui Hristos, și, prin urmare, înainte de venirea lui Hristos, va exista o puternică erupție spirituală.

Dacă citiți cu atenție Scripturile, fără a vă impune prejudecăți, chiar și fără a utiliza comentarii patristice, veți vedea că nicăieri nu se vorbește despre o revărsare spirituală de la sfârșitul lumii. Însuși Hristos ne spune contrariul. El ne dă învățături despre cum să ne rugăm, despre necesitatea credinței, despre faptul că nu trebuie să ne smintim etc. El ne dă pilda femeii care se duce la judecător implorându-l pe acesta să mijlocească pentru pricina ei, spunându-ne că trebuie să ne rugăm într-un mod asemănător, să continuăm să ne rugăm până ce Dumnezeu ne va asculta și ne va da ceea ce ne trebuie. Avem aici un exemplu temeinic despre rugăciune. După care zice: *Dar* (adică: deși v-am dat această învățătură și acesta este felul în care trebuie să vă rugați), *Fiul Omului, când va veni, va găsi, oare, credință pe pământ?* Cu alte cuvinte, deși v-am dat toate acestea, se pare că nu vor mai rămâne creștini la sfârșitul lumii. *Va găsi El oare credință pe pământ?* înseamnă că nu va mai găsi aproape pe nimeni, că nu va mai rămâne nimeni. La sfârșitul lumii *nu* vor fi mulțimi de oameni rugători, plini de inspirație și de Duhul Sfânt. Toți Sfinții Părinți care vorbesc despre acest subiect au în vedere marea strâmtorare de la sfârșit, spunând că toți creștinii autentici vor fi ascunși privirilor lumii, nefăcându-și simțită prezența. Cei care vor fi mai vizibili lumii nu vor fi creștini adevărați.

Astăzi asistăm la puternice renașteri harismatice la Universitatea Notre Dame, iar în Ierusalim are loc anual o conferință despre Duhul Sfânt¹⁶. Șaizeci-șaptezeci de mii de oameni se adună la un loc și se roagă, își ridică mâinile și vorbesc în limbi. Arată de parcă s-ar fi întors vremea Apostolilor, dar dacă ne uităm la ce se-ntâmplă de fapt acolo, veți vedea că nu este un duh care ar trebui să fie, ci altul, diferit.

De aceea, cuvintele părintelui Eusebiu despre Sfântul Simeon Noul Teolog legate de modul în care trebuie să Îl cunoaștem pe Duhul Sfânt și cum să-L primim în mod conștient nu sunt greșite, reprezintă o învățătură adevărată, dar dacă ai un duh greșit, acea învățătură nu se potrivește. Iar acesta nu este duhul cel drept. Sunt multe semne care evidențiază faptul că este un duh străin și nu Duhul lui Dumnezeu.

Aici avem un caz în care, dacă aveți un discernământ ajutat de cunoștințele creștine de bază, puteți privi la un fenomen care pretinde a fi apostolic și întocmai cu vremurile Bisericii primare, pregătită pentru A Doua Venire a lui Hristos, dar, dacă priviți cu atenție, veți vedea că nu este același lucru, ci chiar mai rău. Este exact ca în cazul celor ce vor să construiască Templul lui Hristos. Ei îl construiesc pentru Antihrist, și deci este cu desăvârșire potrivit.

Din nou puteți vedea cum discernământul ne îngăduie să apreciem alte fenomene neidentice cu fenomenele ortodoxe, care sunt lucruri *noi*. Când vă uitați la ele, vă mirați de cum ar putea fi acestea. Este o atitudine obișnuită a modelelor intelectuale: circulă ceva printre oameni, toată lumea pune mâna pe acel ceva deoarece vremurile s-au copt pentru aceasta (...), iar apoi toată lumea începe să vorbească despre el și astfel devine moda timpului. Nimeni nu știe exact

---

¹⁶ De la moartea părintelui Serafim și până astăzi, adunările, conferințele, lucrările etc. care au ca subiect Duhul Sfânt s-au înmulțit vertiginos, în special în lumea romano-catolică și protestantă. În acest *duh* se dorește chiar și o unire între religii și confesiuni creștine [n.tr.].

cum; doar că toți erau gata pentru aceasta, și, deodată, cineva îl remarcă, iar chestia începe să circule peste tot.

Răsturnarea principiului egalității creștine

Circulă acum o idee care pune stăpânire pe mulți oameni: așa-numita idee a emancipării femeii¹⁷. Această idee a luat forma preoteselor din Biserica Anglicană, dar și în Biserica Catolică, care se află în pregătiri.

Desigur că dacă priviți cu seriozitate aceste lucruri, așezându-vă undeva și căzând pe gânduri, și mai ales dacă veți citi ceea ce spune Apostolul Pavel despre femei, toate problemele se vor risipi. E foarte clar că aceasta e tot un fel de idee nebunească din cele *noi*. Dar este la fel de interesant să privim mult mai profund la ea și să vedem de unde vine, cum a fost cu puțință o asemenea idee, care este natura ei și ce se află în spatele ei, căci dacă veți pricepe meșteșugul diavolului, veți fi puțin mai bine pregătiți pentru a lupta împotriva lui.

Ideea emancipării femeii își are începutul acum mai bine de două sute de ani. Desigur, putem merge mai departe, la înaintașii lui Karl Marx, la primii socialiști, totuși prezența ei concretă datează de acum aproximativ două sute de ani. Socialiștii vorbeau despre o eră nouă, utopică, care se va instaura atunci când toate distincțiile de clasă, rasă, religie ș.a.m.d. vor fi abolite. Va fi o societate nouă, măreață, spun ei, când toți oamenii vor fi egali. Bineînțeles că această idee s-a întemeiat inițial pe Creștinism, apoi i-a stat împotriva, ținând în cele din urmă la răsturnarea lui¹⁸.

Un filosof chinez de la sfârșitul secolului XIX a reușit, pe cât s-a putut, să ducă această filosofie la o concluzie logică. Numele lui este K'ang Yu-Wei (1858-1927). Nu prezintă un interes deosebit, doar că el întrupează această filosofie a epocii, acest spirit al vremurilor. El a fost de fapt unul dintre precursorii lui Mao Tse-Dung și a preluării puterii de către comuniști. El și-a întemeiat ideile nu numai pe un Creștinism răsturnat, preluat de la liberalii și protestanții din Vest, dar și pe idei budiste. El a venit cu ideea unei utopii prognozată a lua ființă, cred eu, în secolul XXI, conform profețiilor. În această utopie, toate treptele societății, toate diferențele religioase și toate celelalte tipuri de diferențe care pot afecta relațiile sociale vor fi abolite. Toată lumea va dormi în dormitoare comune și va mânca în săli comune. Uzând de ideile budiste, el a mers mai departe. Afirma că toate distincțiile dintre sexe vor fi abolite¹⁹. Având o lume unită, nu mai avem nici un motiv să ne oprim aici – tendința trebuie să meargă mai departe. Trebuie să aibă loc și o înlăturare a distincțiilor dintre om și animale²⁰. Animalele vor intra și ele în această împărăție și, dacă tot aveți animale... Știm de asemenea că budiștii au un mare respect pentru plante și animale; de aceea, întreaga împărăție va trebuie să intre în acest paradis, chiar împreună cu lumea neînsuflită. Astfel, la sfârșitul lumii, va fi o utopie absolută ce va cuprinde toate felurile de ființe care s-au amestecat în oarecare fel una cu alta, iar toată lumea va fi absolut egală.

---

¹⁷ Mișcarea de eliberare a femeilor din America are – după cum spune și părintele Serafim - rădăcini adânci care ajung până la începutul secolului XIX, acestea dând oarecare rod în primul sfert al secolului XX, luând amploare după anii '50, o dată cu industrializarea, progresul economic, cultural etc., fenomene ce au stârnit în special interesul femeii de pe continentul american și, la un nivel mai mic, a celei din toată lumea, în general. Aceasta [femeia], pătrunsă de tradițiile bigote protestante de nuanță iudaică, fusese până atunci obișnuită – mai mult sau mai puțin de bărbat – să se ocupe mai mult cu treburile de ordin casnic, celelalte meserii sau funcții fiind considerate incompatibile cu condiția ei. Cât de departe a mers eliberarea femeii se poate vedea și astăzi [n.tr.].

¹⁸ Aceste filosofii socialiste, iluministe sau de altă natură au fost o replică la totalitarismul romano-catolic, centralist, ele provenind în general din tradițiile protestante [n.tr.].

¹⁹ La un oarecare nivel moral această dorință-precizie se pare că s-a împlinit [și] în zilele noastre [n.tr.].

²⁰ Vezi nota precedentă. La aceasta a contribuit darwinismul, care ignoră înalta demnitate dată omului de Dumnezeu, echivalând-o cu cea a dobitoacelor necuvântătoare, respectiv singurătatea omului din marile orașe, care uneori își găsește în animal un prieten mai bun decât omul. Părintele Serafim relevă totuși [și] alte aspecte negative ale acestei *tovărășii* [n.tr.].

Bineînțeles că, citind despre toate acestea, veți spune că omul trebuie să fi fost nebun. Dar dacă priviți mai în adâncime, veți vedea că viziunea lui provine dintr-o dorință adâncă de a avea un fel de fericire pământească. Cu toate acestea, e clar că nici o filosofie păgână nu poate oferi fericirea; nici o filosofie omenească nu poate da fericirea. Numai Creștinismul dă speranță pentru o Împărăție care nu este din această lume. Ideea găsirii unei împărății desăvârșite vine din Creștinism, dar, întrucât primii socialiști nu au crezut în cealaltă lume sau în Dumnezeu, au ajuns să viseze o realizare pe pământ a acestei împărății. Iată cum se înfățișează comunismul.

Sigur că, atunci când ideea este pusă în aplicare, se poate vedea limpede ce se întâmplă. Aveți experimentul Revoluției Franceze, care în aparență a avut idei pozitive – libertate, egalitate, fraternitate²¹ – sau a Revoluției Bolșevice sau a altor revoluții comuniste din vremurile mai noi. Ultima dintre ele e cea din Cambodgia, o mică țară săracă, care timp de trei ani a suferit un comunism absolut, unde cel puțin o pătrime din populația sa a fost exterminată din cauză că nu se „potrivea” sistemului. Toți cei care aveau ceva mai mult decât studii medii trebuiau eliminați, cei care aveau păreri proprii ș.a.m.d. Acum regimul a fost răsturnat de oameni care sunt ceva mai puțin cruzi, dar nu avem cine știe ce motive de bucurie.

Aceasta ne arată că odată ce încerci să pui în lucrare aceste idei, nu obții un paradis pe pământ, ci dimpotrivă, ceva ce seamănă mai mult a iad pe pământ. Dar și întregul experiment din ultimii șaiszeci de ani din Rusia a fost o dovadă concludentă că nu poate exista un paradis pe pământ decât în Biserica lui Hristos prin *suferințe și prigoniri*²². Domnul nostru a proorocit că vom primi înapoi însutit ceea ce dăm, încă din această viață, dar numai cu suferințe și prigoniri. Cei ce doresc să aibă această fericire pe pământ fără suferințe și prigoniri, și chiar fără a crede măcar în Dumnezeu, aduc iadul pe pământ.

Interesul „creștin” față de OZN-uri

Un al doilea exemplu de fenomen nou, despre care la prima vedere nu prea știm ce să spunem, este cunoscutul fenomen al OZN-urilor sau al farfuriilor zburătoare.

Există un anume protestant de rit evanghelic, mai-sus-pomenitul Carl McIntire, o persoană foarte strictă și cinstită, care se întemeiază masiv pe Scriptură. El are o emisiune radio - Reforma Secolului XX - și un ziar. El vrea să pară foarte drept - trebuie să ne despărțim de toți apostatii - iar ideile lui sunt foarte atrăgătoare. Este anti-comunist. Pe Billy Graham îl numește apostat, împreună cu toți cei care se depărtează de linia strictă a ceea ce el crede că este drept. Din acest punct de vedere este foarte strict și totuși în filosofia lui se găsesc lucruri dintre cele mai ciudate. De pildă, s-a apucat să construiască în Florida Templul din Ierusalim. Are un model al Templului și vrea să-l construiască pentru a rivaliza astfel cu Disneyworld. Oamenii vin și plătesc pentru a vedea marele Templu ce urmează a se construi pentru ca Hristos să vină pe pământ. Se presupune că acest demers va fi o bună ocazie de a da mărturie pentru Creștinism.

El și-a făcut o pasiune și pentru farfuriile zburătoare. În fiecare număr al ziarului său se găsește o coloană numită „Coloana OZN”, unde se vorbește, spre mirarea multora, despre toate lucrurile pozitive și minunățiile pe care le fac aceste farfurii zburătoare. Ei țin conferințe și fac filme despre ele.

Recent au apărut mai multe cărți protestante despre OZN-uri, care arată destul de limpede că ele sunt demoni. Persoana care scrie coloana din ziar s-a enervat tare pe aceste afirmații, spunând că, deși unii afirmă că aceste ființe sunt demoni, acest lucru nu se poate dovedi cu certitudine. El zice că este posibil ca doar câteva dintre ele să fie demoni, dar că cele mai multe

²¹ Este interesant că această deviză apare și în *Învățătura de Credință Creștin-Ortodoxă* (Catehism, Ediția Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, Cluj, 1993, partea a III-a, întrebarea 228, p. 404). [n.tr.].

²² Mc. 10, 30.

nu sunt demoni. El citează un caz recent în care o familie din Vestul Mijlociu a văzut o farfurie zburătoare. Farfuria a coborât, a aterizat, iar familia a văzut că în interior se aflau câțiva omuleți – de obicei aceștia au un metru, un metru și ceva înălțime – care au cântat „Aliluia”. S-au oprit, au privit în jur, după care au zburat. Presupun că n-au mai vorbit cu ei. Acest eveniment a pus familia pe gânduri; au cugetat la „Aliluia”, au început să se gândească la Creștinism, s-au uitat prin Biblie, iar în cele din urmă au ajuns la o biserică fundamentalistă, unde s-au convertit la Creștinism. Deci, spune el, aceste ființe trebuie să fie un fel de oameni care ajută la punerea în aplicare a planului lui Dumnezeu de a face o lume creștină, fiindcă ei au spus „Aliluia”.

Dacă-l citiți pe Episcopul Ignatie Briancianinov, veți cunoaște toate înșelările de care sunt capabili demonii: demonii „se roagă” pentru voi, demonii fac minuni, ei creează cele mai minunate fenomene, aduc oamenii la biserică, fac ceea ce vreți atâta timp cât vă țin în această înșelare. Iar când vine vremea, vă fac să mușcați din momeala lor. Astfel că acești oameni, care au fost convertiți la un fel de Creștinism de către așa-zisele ființe din afara spațiului, așteaptă ca ele să vină din nou; iar data viitoare, mesajul lor trebuie să aibă de-a face cu Hristos, Cel ce Se întoarce în curând pe pământ, sau ceva de genul acesta. Este limpede că aici e numai lucrarea demonilor. Și totul este real. Câteodată este implicată doar imaginația, dar când este real, acest gen de întâmplări provine sigur de la demoni.

Este ceva elementar. Dacă citiți indiferent ce text al primilor Părinți, oricare dintre Viețile Sfinților sau Lavsaiconul, veți găsi multe cazuri în care deodată apar anumite *ființe*. Astăzi ele apar în nave spațiale, întrucât acesta este modul prin care demonii s-au adaptat la oamenii vremurilor; dar dacă veți înțelege cum lucrează înșelarea duhovnicească și ce fel de meșteșugiri are diavolul, atunci nu veți mai avea probleme în înțelegerea fenomenului farfuriilor zburătoare. Și totuși persoana care scrie coloana OZN este un creștin fundamentalist foarte strict. Ceea ce caută el de fapt sunt noi revelații de la ființe din afara spațiului²³.

Trebuie să avem o viziune ortodoxă asupra lumii

Haideți să repetăm primul punct: priveghem asupra semnelor vremii pentru a-L recunoaște pe Hristos în momentul venirii Sale, din pricină că au fost mulți hristoși mincinoși, mai mulți vor veni, iar la sfârșitul efectiv al lumii va veni cineva numit Antihrist. Antihristul îi va aduna²⁴ pe toți cei care au fost înșelați să gândească despre el că este Hristos, iar această mulțime îi va cuprinde și pe toți aceia a căror înțelegere a Creștinismului a ajuns într-un punct critic. Îi puteți vedea adesea pe unii oameni care mărturisesc Creștinismul și pare că multe din ideile lor sunt corecte și care zic că sunt în acord cu Biblia. Apoi vă uitați ici-colo și vedeți aici o greșală, acolo alta...

Nu cu mult timp în urmă, părintele Dimitrie Dudko, într-un mic ziar pe care-l conduce, zice că la el a venit cineva care pretindea că este creștin. Începând ei să vorbească, a observat că acea persoană nu este ortodoxă și l-a întrebat: „De ce confesiune ești?” „O, acesta nu-i un lucru important. Suntem cu toții creștini. Singurul lucru important este să fim creștini”. El i-a spus: „Ei, nu, nu, trebuie să fim mai exacti în privința aceasta. De pildă, dacă tu ești baptist și eu ortodox, eu cred că noi ortodocșii avem parte de Trupul și Sângele Domnului, pe când voi nu aveți”. Trebuie să fim mai stricți, căci există multe deosebiri. Este bine să avem următoarea atitudine: „Eu vă respect și nu vreau să mă amestec cu credința voastră, dar cu toate acestea

²³ Trebuie să consemnăm faptul că unele voci ale teologiei ortodoxe „oficiale” din România spun că nu putem nici afirma nici infirma realitatea fenomenelor O.Z.N., deoarece în Revelație nu avem nici o informație despre acestea (...) [n.tr.].

²⁴ Având în vedere viziunea părintelui Serafim despre ecumenism, adaug că falsul ecumenism contemporan și dintotdeauna va contribui și el la această unire [n.tr.].

există o singură cale adevărată de a crede, în ciuda altor căi care se îndepărtează de adevăr. Eu trebuie să fiu conform adevărului". Tot astfel putem vedea că foarte mulți dintre heterodocși au de spus multe lucruri de folos despre acestea (despre semnele vremurilor), dar apoi se rătăcesc într-o anumită măsură. În cele din urmă, ține de judecata lui Dumnezeu, nu de noi. Dar cu siguranță vom vedea ce se va întâmpla dacă toate aceste mici căi pe care rătăcesc oamenii sunt proiectate în vremurile de pe urmă, dacă oamenii vor crede așa și atunci când va veni sfârșitul. Aceste greșeli îi determină pe oameni, în momentul în care îl văd pe Antihrist, să creadă că el este Hristos. În prezent există foarte multe secte care afirmă că Hristos va veni să împărătească timp de o mie de ani în Templul din Ierusalim²⁵. De aceea, atunci când evreii vor începe să construiască Templul²⁶, aceste secte nu vor mai putea de bucurie deoarece, pentru ele, acesta este semnul venirii lui Hristos. Dimpotrivă, știm foarte bine că acesta este semnul venirii lui Antihrist, căci Hristos nu va mai veni la Templu. Templul a fost distrus. Hristos va veni la sfârșitul vremurilor doar pentru a deschide veșnica împărăție a cerurilor. Singurul care va veni la Templu va fi Antihrist.

Așadar, iată de ce sunt absolut necesare o înțelegere creștin-ortodoxă și o pregătire bazată pe această înțelegere. Cu cât ne apropiem mai mult de vremurile din urmă, cu atât mai necesare devin această înțelegere și pregătire.

O privire asupra unor semne concrete

Să analizăm acum câteva dintre semnele vremurilor în care trăim, care se leagă de apropiata Venire a lui Hristos, precedată de venirea lui Antihrist. Proorocirile arătate în capitolul 24 de la Sfântul Matei – în primul rând, venirea hristoșilor mincinoși, apoi războaiele, foametea, cutremurele și prigonirile – sunt greu de explicat, deoarece evenimente de acest fel se tot întâmplă de aproape două mii de ani. Este adevărat că acum sunt la un nivel mai mare decât înainte, dar este de asemenea adevărat că se pot amplifica. Aceste semne sunt începutul semnelor, și încă nu sunt atât de teribile încât să putem spune că ne aflăm chiar în perioada ultimelor zile.

Există totuși un semn care mi se pare foarte sugestiv pentru vremurile în care trăim: acela ce ni-L prezintă pe Hristos pe scenă. Înainte vreme nu se îngăduia cu nici un chip ca Hristos să fie într-un fel dramatizat pe scenă, deoarece un actor nu poate decât să-și ofere propria interpretare [strict] omenească, iar Hristos este Dumnezeu. Poate că în Ortodoxie nu există un canon precis în acest sens, dar întreaga viziune creștin-ortodoxă este împotriva acestei practici; mai mult, până acum câțiva ani, protestanții și catolicii s-ar fi îngrozit la ideea vreunui actor în rolul lui Hristos. Acum a devenit un lucru obișnuit, și nu numai în contexte religioase, dar și în contexte aflate departe de tărâmul religios²⁷. *Godspell*²⁸, *Jesus Christ Superstar* și altele: toate acestea nu sunt altceva decât parodii blasfemiatoare ce prezintă publicului un hristos în formă

---

²⁵ Părintele Serafim se referă la faimoasa dispută numită *hiliasm*, care a început în primele veacuri creștine și care continuă și astăzi în doctrina unor secte. Încă este subiect de dispută sensul versetului de la Apoc. 20, 3 (o mie sau mii de ani?). Teologia ortodoxă tinde către a doua variantă. Părintele Stăniloae, referindu-se la capitolul cu pricina, zice că *mia* (deci o mie) de ani poate fi una cu primul mileniu creștin, în timp ce cealaltă mie (Apoc. 20, 3), în care satan va fi dezlegat *pentru pușin*, este una cu perioada de după Renaștere, când puterile seculare și cele bisericesti (dar din afara Bisericii celei adevărate a lui Hristos) au avut o influență mai mare decât cea a Bisericii (cf. 7 *Dimineți cu Părintele Stăniloae*, Editura Anastasia, 1992, p. 234). Oricum, în limbaj biblic, mia de ani semnifică o perioadă nedefinită, foarte lungă [n.tr.].

²⁶ E vorba de o rezidire a Templului din Ierusalim, distrus de romani la anul 70 prin rânduială dumnezeiască (cf. Matei 24); după anii 1990, mass-media a relatat despre unele intenții de rezidire a Templului [n.tr.].

²⁷ Vezi, de pildă, nebunia din zilele noastre declanșată de filmul lui Mel Gibson - *Patimile*, respectiv nenumăratele filme „religioase” sau cu subiect „biblic” de la posturile de televiziune [n.tr.].

²⁸ *Vraja lui Dumnezeu*, joc de cuvinte format din numele dumnezeiesc *God* și *spell*, unde *s* se presupune a fi un genitiv [n.tr.].

seculară²⁹. Este deosebit de simptomatic pentru vremurile noastre deoarece prezintă chiar și celor necredincioși o oarecare imagine a lui Hristos, astfel încât, în momentul venirii lui Antihrist, ei vor spune: „A, am mai văzut undeva ceva asemănător. Da, el trebuie să fie”³⁰.

Răcirea crescândă a credinței

Un alt semn deosebit de simptomatic al vremurilor noastre este cel menționat în același capitol din Matei: că dragostea multora se va răci. Aceasta pare a fi o caracteristică distinctivă a vremurilor noastre, dar într-o măsură mult mai mare decât în orice altă perioadă a istoriei. Aceasta se poate vedea în ceea ce poate fi numit *nihilism*. Oamenii comit crime fără nici un motiv anume, nu pentru câștig, ci doar pentru senzația pe care o pricinuiesc, și aceasta deoarece nu-L au pe Dumnezeu în lăuntrul lor. Acum, în locuri dintre cele mai diverse, crima se poate vedea în lipsa unor relații normale în familii, fapt de natură să creeze oameni insensibili, reci. Într-o societate totalitară, acest tip de oameni sunt folosiți ca sclavi care lucrează în lagăre de concentrare sau în altă parte.

Am aflat cu toții de recenta tragedie din Jonestown, căreia i-au căzut victime cetățeni americani. Oamenii de acolo erau niște idealști care se dedicau în întregime unei cauze. Deși în cele din urmă a reieșit că era vorba de fapt de o grupare comunistă, totuși, se presupunea că oamenii sunt creștini. Liderul era un preot al așa-numitei Biserici a lui Hristos, una dintre denominațiunile de frunte. Și totuși, după cum se presupune, acești oameni, având o oarecare conștiință a prezenței lui Dumnezeu și a Creștinismului, s-au omorât unii pe alții cu sânge rece. Cei care au băut și au administrat otrava copiilor lor au făcut-o cu fețele împăcate. „Nu-i nici o problemă, este doar de datoria ta, asta ți s-a spus să faci”. Despre acest fel de răceală vorbește Hristos. Orice fel de căldură umană firească a fost înlăturată pentru că Hristos a plecat de la ușa inimii; nu mai e Dumnezeu. Este un semn înfricoșător al vremurilor noastre. Însăși ceea ce s-a întâmplat în Jonestown este un avertisment, deoarece se pare că se vor întâmpla lucruri mult mai înfricoșătoare. Este foarte clar că aceasta este lucrarea lui Satan.

Cu un an sau doi înainte de acest eveniment, am auzit și de cele întâmplate în Cambodgia. Un mic partid bazat pe niște idei abstracte – zece sau douăzeci de membri – a luat puterea unei țări întregi ucigând fără milă cel puțin două milioane de oameni. „Ne vom întoarce la țară”-spuneau ei. „Pentru aceasta, toată lumea trebuie să părăsească orașele. Dacă nu poți părăsi orașul, vei muri.” A trebuit ca pacienții spitalelor să plece de pe mesele de operație și, dacă nu puteau merge, erau uciși – erau împușcați și aruncați într-un canal. Cadavrele erau strânse în orașe. Era groaznic³¹.

Același lucru s-a întâmplat și în Jonestown: răceală întemeiată pe ideea – care părea idealism – instaurării comunismului pe pământ. Reiese de aici că Dostoievski avea dreptate. În cartea sa - *Demonii*³², scrisă în 1870, era un personaj rus numit Șigalov, un teoretician care avea o teorie absolută a modului prin care comunismul putea fi instaurat pe pământ. El credea că statul ideal de pe pământ va fi comunismul autentic. Din nefericire, spunea el, pentru a face fericiți șaiszeci de milioane de oameni, trebuie să ucizi o sută de milioane. Dar acei șaiszeci de

²⁹ Filmul *Ultima ispită a lui Hristos*, care a urmat la câțiva ani după moartea părintelui Serafim, este mult mai blasfemiator decât aceste exemple.

³⁰ Prezentarea lui Hristos în diferitele lumini antropologice sau cultural antropocentriste de către diferiți autori sau oameni „de cultură” este atât consecința creării unei imagini a lui Dumnezeu de către „creștini” după chipul și asemănarea [patimilor] lor, cât și imaginea creată de unii „credincioși” fără Biserică sau ateii, care vor să facă cultură de calitate, pentru diferite scopuri mai puțin religioase. Oricum, prima vină aparține Creștinismului occidental secularizat, sau istoric, cum îl numește Mircea Eliade.

³¹ Este vorba de regimul lui Pol Pott, un paranoic mult mai înfiorător decât mulți alți lideri comuniști [n.tr.].

³² Engl.: *The Possessed - Demonizații* [n.tr.].

milioane de oameni vor fi mai fericiți ca oricine altcineva care a fost fericit vreodată, iar suta de milioane de oameni va fi o masă fertilă pentru viitorul paradis mondial. Se întâmplă că, începând cu 1917, Rusia a pierdut o sută de milioane de oameni, dintre care cel puțin șaiszeci de milioane au fost uciși chiar de sovietici³³.

Așadar, iată un semn foarte prezent în vremurile noastre: răcirea dragostei. Această răceală este răspândită nu numai prin lume în general, ci și printre creștini.

Apoi avem un alt semn, care în vremurile noastre a atins proporții fără precedent: Evanghelia este propovăduită la toate neamurile. Se știe foarte bine că textul Evangheliei este răspândit în aproape toate limbile vorbite pe pământ – cred că în cel puțin o mie de limbi. Mai mult, Evanghelia Ortodoxă este propovăduită acum în toată Africa. Revistele noastre le trimitem în Uganda și Kenya, de unde primim și scrisori de răspuns – scrisori foarte mișcătoare de la tineri africani convertiți la Ortodoxie. Au un respect profund pentru episcopul lor; merg la Seminar. Este evident că acestor oameni din Africa li se oferă o simțire foarte ortodoxă. Sunt oameni foarte simpli. Ortodoxia nu trebuie să apară foarte complicată dacă cei cărora li se propovăduiește Evanghelia sunt oameni simpli. Oamenii încep să se zăpăcească doar atunci când alții vin să-i provoace, încercând să dea o interpretare exagerată - anume că preoții și episcopii ar trebui dați la o parte. Dacă li se propovăduiește Evanghelia ortodoxă, oamenii simpli reacționează acum așa cum au făcut-o întotdeauna în trecut. Problema e, mai degrabă, cu oamenii complicați.

Templul din Ierusalim

Urmează acum semnul *urâciunii pustiirii* și toate cele legate de Templul din Ierusalim. Pentru prima dată în istorie, reconstruirea Templului a devenit o posibilitate reală. Ea a mai fost încercată o singură dată, în secolul IV. Cunoașterea acestui aspect este un foarte bun exemplu al modului cum ne poate lumina lectura istoriei Bisericii. În secolul IV avem mai multe izvoare care o menționează: Sfântul Chiril, precum și alți istorici ai timpului. Iulian Apostatul, ca unul care și-a făcut o pasiune din a răsturna Creștinismul, a hotărât ca, deoarece Hristos a profetizat că nu va rămâne piatră pe piatră din Templu, dacă el ar reconstrui Templul, ar dovedi că Hristos este un impostor și, astfel, păgânismul ar fi revigorat. Astfel că a purces cu tot dinadinsul la invitarea iudeilor înapoi în Ierusalim, aceștia începând reconstruirea Templului cu „binecuvântarea” lui Iulian Apostatul. Ei construiau câte puțin în timpul zilei, iar a doua zi dimineața, când veneau din nou, toate pietrele erau la pământ. Au încercat din nou, iar din pământ au început să iasă mingi de foc. Istoricii s-au pus de acord în privința acestui episod. Numai istoricii raționaliști moderni, văzând că nu se pot nega cu nici un chip textele și că ceva tot s-a întâmplat, au început să afirme lucruri de genul: „Trebuie să fi dat de petrol sau de vreo pungă de gaze”. Era limpede că a fost o minune a lui Dumnezeu care se împotriva construirii templului, deoarece nu era timpul – Templul urma să fie construit numai la sfârșitul lumii. Oricum, încercările lor au eșuat, ei renunțând în cele din urmă la această lucrare. Din cele câteva pietre care au rămas, nici una n-a rămas pe cealaltă. Astfel că proorocia s-a împlinit în vremea lui Iulian Apostatul.

---

³³ Părintele Serafim vorbește mai mult de răcirea dragostei, a cărei consecință au fost crimele de tot felul. Cred că n-am greși dacă am spune că el a avut în vedere și uciderea sufletului, de care vorbește Mântuitorul Hristos (Matei 10, 28). Deși uciderea în masă continuă și astăzi, chiar dacă în proporții mai mici, s-a văzut (de către cei din spatele lor, și mai ales de Cel Rău) că acestea nu ajută așa de mult în aplicarea anumitor *idei* de viață fericită – fie ea în comunism sau demo[no]crație – cât ajută o ucidere a sufletelor. Exemple pot fi date cu miile. Poate cel mai revelator e acela al celor 250 de milioane de exemplare din seria cărților Harry Potter, vândute până în octombrie anul trecut. Nu sunt acestea tot atâtea *gloanțe* sau tot atâtea *otrăvuri* proiectate în mințile și în trupurile oamenilor? Și ideea celor ce le-au răspândit oare care a fost? Răspunsul l-a dat mai înainte părintele Serafim. Numai că prețul plătit nu mai este trupul, ci sufletul, inima - locul unde Hristos voiește să-Și facă locaș împreună cu Tatăl (cf. Ioan 14, 23) [n.tr.].

Dar acum, începând cu 1967, locul pe care a fost așezat Templul este în mâinile evreilor. De aceea, pentru prima dată devine foarte posibil ca Templul să fie construit. Singurul lucru care stă în calea evreilor este marea moschee a musulmanilor de acolo. Dacă aceasta va fi distrusă, este foarte probabil că după aceasta va urma un război.

Numai începând cu anul 1948 a putut exista un stat separat al evreilor în Țara Sfântă. Venirea lui Antihrist se va datora evreilor necredincioși. El se va apropia întâi de evrei, apoi de întreaga lume prin evrei; iar rămășița credincioasă a evreilor se va converti la sfârșit la Creștinism numai după ce vor avea loc toate acestea³⁴.

Astfel că acest semn al Templului este unul foarte mare. Când vedem că Templul este pe cale de a fi construit, atunci vom ști că timpul este aproape, fiindcă acesta este hotărât a fi chiar unul dintre semnele sfârșitului. Desigur că până acum nu s-a construit nimic, dar circulă tot felul de zvonuri conform cărora s-au făcut unele planuri, că se adună pietrele etc. Este clar că evreii se gândesc la el.

---

³⁴ Părintele Serafim se întemeiază strict pe învățătura Bisericii Ortodoxe. Conform Sinaxarului din Triod de la Duminica Înfricoșătoarei Judecăți, seminția din care va ieși Antihrist este cea a lui Dan (vezi și Fac. 49, 16 și urm.). Conform Sfântului Teofilact al Bulgariei: „Antihrist mai multă tărie va avea întru evrei; fiindcă evreii nu au primit pe Hristos, nici au crezut într-Însul; pentru aceasta și Hristos zicea lor: *Eu am venit întru numele Părintelui Meu, și pe Mine nu Mă primiți; de va veni altul întru numele său, pe acela îl veți primi* (Ioan 5, 43; *Tâlcuire la Epistola a Doua către Tesaloniceni*, trad. în limba română de Veniamin Costache, Tom III, București, 1904, p. 100). Este lesne de înțeles cine este cel pe care-l vor primi evreii [n.tr.].

Alte semne

Un alt semn este faptul că atunci când va veni, Antihrist trebuie să fie și conducătorul lumii, iar acest lucru s-a făcut posibil numai în vremurile noastre, acela ca un singur om să poată conduce întreaga lume. Toate imperiile de până acum au putut domni doar asupra unei părți din lume, iar înaintea dezvoltării mijloacelor de comunicare moderne era cu neputință ca un singur om să domnească peste o lume întreagă.

Mai mult decât atât: o dată cu dezvoltarea comunicațiilor, cu bombele atomice și cu armamentul sofisticat, posibilitatea unei catastrofe mondiale devine acum mai mare ca niciodată. Este evident că următorul război va fi cel mai distrugător din istoria omenirii și probabil că va pricinui, în primele lui zile, mai multe stricăciuni decât au fost în toate războaiele din istorie. Pe lângă bombele atomice mai sunt diferitele arme bacteriologice, utilizate în răspândirea epidemiilor printre oameni, gazele otrăvitoare și alte tipuri de invenții fantastice ce pot fi folosite într-un război total.

De asemenea, faptul că toți locuitorii lumii se află într-o legătură mai strânsă ca niciodată, înseamnă că în momentul în care într-o țară va veni o catastrofă de proporții – o strâmtorare sau ceva de acest gen – atunci tot restul lumii va fi afectat³⁵. Am văzut ceva asemănător în anii 1930, când a avut loc Marea Cădere Economică³⁶ din America, ale cărei urmări s-au resimțit și în Europa. Este evident că în viitor se va întâmpla ceva mult mai rău. Dacă o țară va suferi de foame sau dacă în Canada, Australia, America sau Rusia se pierde o recoltă – cele patru țări care asigură hrana multor populații – imaginați-vă prin ce suferință va trece o lume întreagă.

Un avertisment celor atrași către întuneric și pierzanie

Toate aceste semne ale vremurilor sunt deosebit de negative. Sunt semne care vestesc colapsul acestei lumi, ne indică faptul că sfârșitul lumii este aproape și că Antihrist este pe cale să vină. Este foarte ușor să stăm și să privim la ele, căzând într-o stare care ne îndeamnă la căutarea exclusivă a semnelor negative. De fapt, oricine și-ar putea dezvolta o întreagă personalitate – un tip negativ de personalitate – întemeiată pe aceasta. Ori de câte ori apare vreo știre, auzim spunându-se: „A, da, bineînțeles, asta e și va fi și mai rău”. Vine o altă știre, și altcineva spune: „Da, da, este clar ce se va întâmpla, dar acum o să fie mai rău decât înainte”. Orice constatare a cuiva poate fi privită apoi ca o împlinire a vremurilor groazei.

Din pricina faptului că veștile din vremea noastră sunt rareori bune, este de dorit să le conștientizăm cum se cuvine pe toate, fără a afișa vreun optimism nechipzuit. Deși, în același timp, trebuie să avem în vedere scopul precis al privegheții noastre. Urmărim semnele vremurilor nu pur și simplu pentru a afla timpul venirii lui Antihrist. Acesta e mai degrabă un amănunt secundar. Urmărim semnele vremurilor ca să cunoaștem când va veni Hristos. Este un lucru de căpetenie pe care trebuie să-l reținem pentru a nu fi doborâți de întunecime, depresie ori de vreo tendință de retragere, în scopul adunării de hrană pentru o mare catastrofă. N-ar fi un lucru chibzuit. Trebuie să fim mai degrabă tot mai creștini, adică să ne gândim la aproapele nostru, încercând să-i ajutăm pe alții. Dar dacă noi înșine suntem insensibili, întunecați și pesimiști, participăm astfel la această răceală ca semn al sfârșitului. Trebuie să ne unească un duh plin de căldură prin care să ne ajutăm reciproc. Acesta este un semn al Creștinismului.

³⁵ Războiul din Irak este un exemplu revelator [n.tr.].

³⁶ Perioadă marcată de slăbirea extremă a activității economice, șomaj generalizat, căderea prețurilor, faliment etc. Cu alte cuvinte un *crash economic*, care pe mulți bancheri din acea vreme i-a aruncat într-o disperare atât de mare încât au ales mai degrabă sinuciderea decât suferința [n.tr.].

Dacă priviți în istorie (un alt motiv de a citi istorie bisericească), veți vedea că de-a lungul întregii istorii a omenirii, în tot Vechiul Testament, în Noul Testament și în toate împărățiile creștine de după aceea – și dacă priviți la lumea păgână, aceeași poveste – veți observa un timp de suferințe neîncetate. Acolo unde creștinii sunt implicați, avem ispite și prigoniri, dar prin toate acestea creștinii au dobândit împărăția cerurilor.

De aceea, o dată cu venirea prigonirilor, nu avem decât pricină de bucurie. În micul ziar al părintelui Dimitrie Dudko³⁷, se relatează un mic incident destul de interesant. O femeie din Rusia a fost internată într-o clinică de psihiatrie pe motiv că-și făcea semnul crucii, că poartă o cruce sau ceva de genul acesta. Părintele Dudko a plecat spre Moscova împreună cu fiii săi duhovnicești, s-a dus la clinică, a aranjat o întâlnire și a vorbit cu medicul, iar în final l-a convins că nu e bine ca ea să rămână acolo. Părintele Dudko spune: „Le e teamă de noi, deoarece atunci când faci presiuni asupra lor, spun că de fapt nu există vreo lege specială prin care s-o țină acolo”. Astfel că s-au hotărât să-i dea drumul, după ce stătuse acolo timp de o săptămână. Câtă vreme a stat acolo i s-au administrat diferite medicamente și „inoculări”, încercând să o doboare psihic, scăpând-o astfel de religia asta a ei. Era puțin șocată când a ieșit. S-a așezat pe o bancă undeva în afara clinicii și a început să vorbească. „Știți - zise ea - când am fost acolo și mă tratau așa de rău, eram liniștită, deoarece simțeam că era Cineva lângă mine care mă păzea; dar de îndată ce am ieșit de acolo, deodată m-a cuprins frica. Acum sunt neliniștită și mă tem că vor veni din nou după mine, că poliția secretă se uită chiar de după colț”. Este evident de ce simțea așa. Când te afli în poziția de prigonit, Hristos este cu tine, pentru că suferi pentru El. Iar când ești în afară,³⁸ atunci nu este sigur dacă e posibil să te mai întorci în acea poziție. Începi să te întorci la înțelegerea omenească. Când te afli acolo, nu ai pe nimeni pe care să te poți bizui, drept care ai nevoie de Hristos. Dacă nu-L ai pe Hristos, nu ai nimic. Când ești afară, începi să devii calculat, să te încrezi în tine, pierzându-L astfel pe Hristos.

---

³⁷ Despre părintele Dudko avem unele informații în scrisorile părintelui Serafim publicate în volumul *Ne vorbește părintele Serafim Rose. Scrisori*, Editura Bunavestire, Galați, 2003; a se vedea, de exemplu, scrisorile date 2/15 oct. 1975; 29 iulie/11 august 1976 etc. [n.tr.].

³⁸ Când ieși din condiția de prigonit [n.tr.].

Despre apropierea

sfârșitului³⁹

În seara aceasta aș vrea să vorbesc despre un subiect pe care-l consider deosebit de relevant pentru vremurile noastre: sfârșitul lumii; în mod special despre semnele vremurilor, care se împlinesc în zilele noastre, semne ce ne indică venirea sfârșitului lumii.

În trecut au existat momente când subiectul *semnelor* devenise foarte interesant. De fapt, le puteți numi chiar vremuri „apocaliptice”. Apostolii înșiși credeau că vremurile lor erau deosebit de apocaliptice. Un alt exemplu: nu de puține ori, în Vest, în jurul anului 1000, a existat o așteptare tensionată a sfârșitului. În Rusia, în preajma trecerii în secolul XV, iarăși a fost o perioadă în care se aștepta ca sfârșitul să vină în scurt timp. Iar în vremurile noastre, de asemenea, există o mulțime de oameni care au același simțământ că timpul este pe sfârșite, că ceva „măreț” se va întâmpla. Adesea, evenimentul este legat de anul 2000; adică însuși faptul că ajungem la sfârșitul a două milenii de Creștinism – un mileniu în sine este de durată, o mie de ani în cap – iar două [milenii] ar însemna că se apropie o mare criză, și mulți oameni o așează în contextul sfârșitului lumii.

Bineînțeles că aceasta nu înseamnă nimic, deoarece nu știm nici ziua, nici ceasul când se va sfârși lumea. Cu toate acestea, voi încerca să arăt ce atitudine ar trebui să avem în privința așteptării sfârșitului.

Astăzi, când ne gândim la „conștiința apocaliptică”, ne ducem cu gândul la sectarii protestanți de tot felul, care pretind că dețin informații foarte precise despre ceea ce se va întâmpla la sfârșitul acestei ere. Și nu numai gânditorii religioși se ocupă cu acestea, ci și banalii filosofi profani, care vorbesc despre sfârșitul lumii într-un mod foarte îndrăzneț.

Vă voi da un exemplu, unul care trebuie să fie foarte aproape de noi deoarece este vorba de un scriitor creștin-ortodox: Alexander Soljenițan. Din 1974 el trăiește în afara Rusiei și a scris despre viața din Uniunea Sovietică, în mod special despre lagărele de muncă sovietice – teribilul Gulag. Nu este un om pe care l-am putea cataloga drept mistic, gânditor obscur, sau visător; este un om cu picioarele pe pământ. A scris despre viața din Uniunea Sovietică, în mod anume cea din lagărele de muncă sovietice.

În urmă cu aproape trei ani, într-o prelegere ținută la festivitatea de decernare a diplomelor de la Universitatea Harvard, el le spunea cu îndrăzneală celor din Vest că civilizația lor [cea apuseană] este pe cale de a se prăbuși și că sunt în pericol de a fi copleșiți de comuniști, că umanismul modern nu este atât de profund încât să satisfacă sufletul omului, iar dacă Rusia va reuși să răstoarne comunismul, ea nu-și va găsi nici un model de urmat. La sfârșitul discursului său, pentru a-și întări ideile și pentru a exprima gravitatea crizei din lumea contemporană, el a spus următoarele:

„Dacă lumea n-a ajuns la un sfârșit, ea s-a apropiat în schimb de o răsturnare istorică majoră, egală în importanță cu trecerea de la Evul Mediu la Renaștere”.

El vorbește aici foarte serios despre posibilitatea sfârșitului lumii, întemeindu-se pe observațiile sale conform cărora este imposibil ca oamenii să trăiască mult fără a avea rădăcini spirituale adânci; în Răsărit, aceste rădăcini spirituale au fost dezrădăcinate de comunism, iar în Vest de umanismul secularizat⁴⁰.

---

³⁹ Am ales acest titlu pentru a evita confuzia între cele două conferințe pe care părintele Serafim le-a ținut despre semnele vremurilor [n.red].

⁴⁰ Ateu [n.tr].

În alte scrieri, Soljenițan, ca și alți scriitori realiști de astăzi, vorbește despre diferite motive, deosebite de cele spirituale, prin care el afirmă că umanitatea se confruntă astăzi cu o criză majoră. El pomenește de acele chestiuni care se găsesc în tot felul de reviste sau ziare, precum apropierea momentului în care resursele pământului se vor sfârși dacă vor fi folosite la nivelul la care sunt folosite acum; dezastruoasa poluare a aerului și a apei, care e mult mai gravă în Rusia decât în America; suprapopularea pământului și apropierea unei perioade de criză a lipsei de hrană și, bineînțeles, dezvoltarea industriei de arme din ultimele decenii, care face tot mai posibilă anihilarea vieții umane - toate acestea făcând parte din grupa semnelor materiale sau fizice ale marii crize ce se apropie; apoi, sfârșitul epocii moderne, poate chiar sfârșitul lumii înseși etc.

Totuși, mult mai importante decât acestea sunt semnele spirituale care în zilele noastre se înmulțesc vertiginos. Iată și subiectul principal despre care vreau să vorbesc acum. Înainte de toate aș vrea să vă pun o întrebare: care trebuie să fie atitudinea unui creștin-ortodox față de ideea sfârșitului lumii, respectiv față de semnele care-l preced? Oare trebuie să le respingem pe toate, privindu-le ca pe un fel de superstiții, ca pe o isterie sau ca pe altceva?

Nu, nu trebuie. În primul rând avem răspunsul dat de Însuși Hristos în Sfânta Evanghelie. Cu două zile înainte de patimile Sale, ucenicii au venit la El pe Muntele Măslinilor și L-au întrebat: „Spune-ne, când vor fi toate aceste semne?” - adică distrugerea Templului, de care tocmai pomenise. Apoi L-au întrebat: „Care va fi semnul venirii Tale și al sfârșitului lumii?”. Ca răspuns, Domnul le dă o serie de îndrumări. În primul rând le spune să se ferească de amăgiri, să se ferească a-i urma falsului Hristos. Apoi că vor fi diferite semne: războaie, foamete, cutremure, dar toate acestea nu reprezintă sfârșitul, ci doar începutul durerilor.

Apoi vor fi semne de ordin moral: prigonirea creștinilor, intensificarea răului, răcirea tot mai crescândă a dragostei, care este unul dintre principalele semne ce ne indică faptul că creștinătatea este în decadență, deoarece semnul creștinului, după cuvântul Domnului, este ca el să aibă dragostea Lui. Apoi avem un alt semn, acela al propovăduirii Evangheliei la toate neamurile, iar după aceasta va veni sfârșitul. Va mai fi un semn mult mai cumplit decât cele deja pomenite – războaiele, foametea, cutremurele - și anume că *urâciunea pustirii va fi în locul cel sfânt*, semn pe care trebuie să-l înțelegem potrivit tâlcuirii Sfinților Părinți, tâlcuire despre care vom vorbi acum.

După acestea, El mai vorbește de faptul că zilele vor fi scurtate pentru cei aleși. Semnele sfârșitului propriu-zis sunt: soarele se va întuneca, luna nu-și va mai da lumina ei, stelele vor cădea din cer, după care Hristos va apărea venind pe norii cerului cu Semnul Crucii.

El ne spune că nu e al nostru a ști ziua și ceasul în care va veni a doua oară. Cu toate acestea, trebuie să luăm aminte. El ne dă pilda smochinului; astfel ca atunci când vom vedea că smochinii vor înverzi, să știm că vara este aproape. Tot așa, dacă luăm aminte la semnele vremurilor și vedem că aceste lucruri încep să se întâmple, vom ști că vremurile sunt coapte și că sfârșitul se apropie.

De aceea, nu trebuie să așteptăm pentru a afla o anumită zi sau un anumit ceas, ci doar pentru semnele sfârșitului, tocmai pentru a fi pregătiți, pregătiți mai ales pentru a rezista înșelărilor, înșelări care fac parte din marile evenimente ce se vor petrece atunci: venirea lui Antihrist, despre care vom vorbi acum pe scurt.

Răspunsul dat creștinilor este să privegheze și să fie gata pentru acel timp. Capitolul 25 din Evanghelia Sfântului Matei prezintă mai multe imagini și pilde despre modul cum trebuie să priveghem: cele cinci fecioare nebune și cele cinci înțelepte - adică cele ce au primit harul Sfântului Duh, care se ocupă mai temeinic de viețuirea creștină, fără să rămână la simple învățături și să nu lucreze nimic în acest sens⁴¹. Apoi avem pilda talanților...

---

⁴¹ Precum fecioarele nebune [n.tr.]

Epoca apostolică a primelor secole era plină de fervoarea nădejdi că Hristos Se va întoarce curând. Deși nouă, celor de astăzi, ne este greu să ne imaginăm o astfel de atitudine: Sfinții Apostoli erau plini de o râvnă atât de mare pentru Hristos încât au plecat spre toate colțurile lumii, și chiar au ajuns. Apostolul Toma a plecat în India, iar unii spun că a ajuns până în China; Sfântul Andrei s-a dus în nordul Scitiei, care acum se află pe teritoriul rusesc; Aristobul și alții s-au dus în Anglia; Sfântul Matei și alții s-au dus la sud de Abisinia. Toată lumea civilizată din acea vreme a fost străbătută de Apostoli, deoarece simțeau că lumea se apropia de sfârșit, iar ei trebuiau să meargă în toate țările pentru a propovădui Evanghelia. Deja până la distrugerea Ierusalimului de către romani în anul 70 d.Hr., Evanghelia fusese propovăduită aproape în toată lumea. Din acea vreme încolo, țările cărora li se propovăduise începuseră să aducă roade din semințele Evangheliei ce se propovăduia acolo.

Iar dacă alegem o țară din cele care au primit Evanghelia, indiferent care, vedem clar roadele pe care aceasta le-a adus. A avut sfinți, viețile oamenilor au fost radical schimbate, făcându-se o diferență clară între vremea când acea țară era păgână și vremea când a primit Creștinismul. Dacă luați fie orice țară din Vest - Marea Britanie sau Franța, fie Bizanțul, Siria sau Rusia - veți vedea toate aceste împliniri.

Există anumite pasaje în care Apostolii menționează sfârșitul. De exemplu, în Epistola Sfântului Apostol Pavel către Evrei (10, 37), el citează din proorocul Avacum (2, 3): *...el se va împlini la vreme și nu va fi vedenie mincinoasă. Dacă întârzie, așteaptă-l, căci va veni sigur, fără greș.* În Filipeni (4, 4-5): *Bucurați-vă pururea... Domnul este aproape.* Sfântul Ioan, în prima sa Epistolă, spune: *Copii, este ceasul de pe urmă [apocalipsa].* Iar la sfârșitul Apocalipsei, Însuși Hristos spune: *Iată, vin curând. Amin.*

Iată cum, încă din acea vreme, creștinii mai râvnitori aveau convingerea de nezdruccinat că în curând lumea își va atinge sfârșitul. Desigur că de atunci și până acum au trecut peste 19 secole. Înseamnă oare că Apostolii au greșit? Sau că trebuie să respingem toate aceste idei despre sfârșitul care se apropie? Să respingem faptul că Hristos va veni curând? Nu, nicidecum. Ceea ce trebuie să înțelegem este că aceasta este calea cea dreaptă și că ea este calea cea duhovnicească. Dacă noi înșine ducem o viață duhovnicească conștientă, purtând un război nevăzut împotriva firii căzute și a dracilor care se năpustesc asupra noastră, ne vom afla neîncetat în așteptarea venirii lui Hristos în sufletul nostru.

Desigur că, o dată cu moartea, trebuie să-L întâlnim pe Hristos. Și oricine crede și simte că are acest simțământ în suflet, pentru unul ca acesta este un lucru foarte firesc să aștepte venirea lui Hristos. Singurul pericol e acela de a fi excesiv de entuziaști, încercând să stabilim date, să calculăm cu exactitate momentul când se va întâmpla, să ne interesăm de evenimentele specifice care se vor întâmpla și să ne grăbim să le rânduim în categorii sau capitole ale Apocalipsei.

De pildă, cu câțiva ani în urmă a apărut o carte devenită ulterior celebră, intitulată *Ultima mare planetă pământ* [The Late Great Planet Earth]. În decurs de douăzeci de ani ea va deveni demodată, la fel și ideile pe care le vehiculează. Autorul va trebui să scrie o altă carte pentru a se potrivi noilor evenimente. Nu merită să intrăm în aceste detalii. Abordarea noastră trebuie să fie puțin mai extinsă, la un nivel mai înalt, dar la fel de fermă. Bineînțeles că marea greșală pe care o fac acești oameni care intră în detalii se petrece atunci când cad în hiliasm: adică credința conform căreia Hristos va veni pe pământ pentru o mie de ani. Este o erezie foarte complicată care s-a răspândit chiar și în primele secole creștine și care a fost condamnată la al Doilea Sinod Ecumenic. Mai exact, atunci când în Crez s-a inserat propoziția: „(...) a Cărui Împărăție nu va avea sfârșit”. Ideea era că - și încercați să citiți textul direct, fără a-l interpreta, citind în special ceea ce au scris Sfinții Părinți despre el - din moment ce în Apocalipsă se spune că diavolul a fost legat pentru o mie de ani și că Hristos a venit și împărățește o mie de ani cu Sfinții Săi, trebuie să existe o perioadă de o mie de ani cândva între Prima și a Doua Venire a lui Hristos. Aceasta înseamnă că trebuie să avem trei feluri de judecăți. Protestanții vorbesc de „Marele

Tron Alb al Judecății” și de alte feluri de judecăți. Aceasta nu face decât să semene confuzie în întreaga imagine a eshatologiei creștine.

În interpretarea unanimă a Sfinților Părinți Ortodocși, nu avem de-a face cu nici un mister: „Împărățirea lui Hristos împreună cu Sfinții Săi” se desfășoară în prezent. Aceasta este Biserica. Viața Bisericii este o stare binecuvântată foarte, fiindcă suntem cu Hristos, avem harul Său, avem Trupul și Sângele Lui în noi, ceea ce este un adevărat Rai.

Iată ce numesc de fapt oamenii *mileniu*: mia de ani a Apocalipsei reprezintă înmulțirea numerelor 10×10×10, care în limbaj simbolic înseamnă plinirea perioadei dintre Prima și a Doua Venire a lui Hristos. Dacă vă așteptați la vreo perioadă anume de o mie de ani, atunci veți fi foarte nerăbdători să fiți martorii acestei perioade, încercând să înmulțiți tot felul de semne pe care le vedeți în cale și, cu cel mai mic lucru care se întâmplă, începeți să strigați: „Acesta e un semn al sfârșitului..”. Și, de fapt, se poate să nu fie deloc așa. Ori poate să fie unul dintre acele semne care au loc în toată istoria, ca de pildă, semnul potrivit căruia vor fi mulți antihriști. Sfântul Ioan Teologul scrie că încă din vremea sa s-au arătat deja mulți antihriști. Dar aceasta nu înseamnă că este un semn că lumea se apropie acum de ultimii ei zece ani; înseamnă mai degrabă că acesta este unul din semnele spirituale înainte-mergătoare sfârșitului lumii.

Dar și Sfântul Apostol Pavel, care era foarte conștient de venirea sfârșitului lumii și de venirea lui Hristos, îi avertizează chiar pe creștinii din vremea lui să nu se arate prea entuziaști în privința sfârșitului lumii. Și zice: *Să nu vă clintiți degrabă cu mintea, nici să vă spăimântați - nici de vreun duh, nici de vreun cuvânt, nici de vreo scrisoare ca pornită de la noi, cum că ziua Domnului a și sosit. Să nu vă amăgească nimeni, cu nici un chip; căci ziua Domnului nu va sosi până ce mai întâi nu va veni lepădarea de credință și nu se va da pe față omul nelegiurii, fiul pierzării* (II Tesal. 2, 1-4). Acesta este un semn deosebit de important al sfârșitului: căderea de la credință sau apostazia și venirea omului nelegiurii, care este Antihrist. Asupra acestui subiect vreau să ne concentrăm puțin atenția. Acest concept al apostaziei este o cheie prin care putem înțelege evenimentele din vremea noastră. Este un subiect foarte complex, în care cu greu putem intra. Totuși, pe scurt, cel care cercetează istoria, făcând o trecere în revistă a trecutului, a celor două mii de ani de istorie, în special a istoriei Occidentului, poate observa o linie continuă de evoluție. În primii nouă sute sau o mie de ani, vedem cum răsar diverse linii ce pun bazele istoriei și civilizației noastre moderne. Civilizația de astăzi este formată din evenimentele și evoluțiile de ieri.

Atunci când Soljenițan vorbește despre venirea mării crize, sau chiar de sfârșitul lumii, el se referă la faptul că acest curent istoric, care continuă să se manifeste de cel puțin două mii de ani, acum se apropie de sfârșit. Nu mai poate merge în nici o direcție: fie trebuie să se schimbe radical, fie să tindă către distrugerea umanității.

Soljenițan identifică acest curent la sfârșitul Evului Mediu. De fapt, chiar mai înainte. Dacă examinați din punct de vedere istoric, cred că veți observa că ar ajunge în timpul când Biserica Romei s-a rupt de restul Bisericii; adică în anul 1054, la mijlocul secolului XI. Ceva s-a întâmplat în Occident: Occidentul a ales să meargă pe calea sa.

Această ruptură din partea Romei a fost începutul a ceea ce poate fi numit primul val al apostaziei⁴². Apostazie înseamnă „înstrăinare”⁴³, indiferent de gravitate. Dacă priviți la Roma secolului XII, ea se afla încă aproape de Ortodoxie; cu toate acestea, începuse să devieze prin noile sale idei despre importanța papei și așa mai departe. O dată începută, această mișcare de

⁴² De aici înțelegem că rădăcina tuturor apostaziilor de după aceea – protestantismul și toate pulverizările ce au rezultat din acest val - este Biserica Romano-catolică, în ciuda faptului că această rădăcină avea ramificațiile ei adânci în istoria Bisericii... După cum spune și Sfântul Apostol Pavel, *taina fărădelegii* se lucrează de la venirea lui Hristos încoace. Primul ei val sau prima ei victorie mai importantă este același lucru cu apostazia romano-catolică. Astăzi ni se sugerează că, de fapt, suntem frați cu Biserica Romano-catolică – sora noastră. După părintele Serafim, e vorba mai degrabă de o [soră] apostată, ce-și spune Biserică, care vrea să se și altoiască – ca odinioară păgânii la Creștinătate - pe Trupul Bisericii adevărate. Oare Hristos a întemeiat două Biserici surori? Sau una? [n.tr.]

⁴³ În limbaj biblic avpostasi,a desemnează o abandonare a unor legi, obiceiuri etc. (cf. Fapte 21, 21), o revoltă împotriva lui Dumnezeu (cf. Iosua 22, 22), o cădere de la credință (cf. II Tesal. 2, 3; I Tim. 4, 1-3), pe scurt, împărțirea de duhurile lui Antihrist [n.tr].

apostazie a mers încet-încet într-un mod foarte logic ajungând să producă lumea pe care o vedem astăzi. Roma s-a rupt de Biserică deoarece ideile lumești ale guvernării bisericești – papalitatea – au devenit prevalente. Văzându-se independentă de Bisericile din Răsărit, Roma a început să fie pătrunsă de inovații care au cuprins întreaga viață până a devenit, de-a lungul veacurilor, tot mai diferită de Ortodoxie.

Duhul lumesc din Occident a făcut posibilă renașterea păgână, care a dus la depărtarea Bisericii romane de adevăratele practici ale Bisericii primare – cea mai semnificativă dintre inovații fiind practica „indulgențelor”, mai ales ideea vânzării lor – fapt care a produs Reforma protestantă ce a respins treptat aproape toate tradițiile creștine vechi, precum și diverse superstiții și practici ipocrite cărora se presupune că se împotriveau.

Aceasta la rândul ei a produs reacția cunoscută sub numele de Epoca Luminilor - secolul XVIII, care a respins pe de-a-ntregul religia și a încercat să întemeieze viața pe rațiunea umană sau bunul simț. La bază, civilizația actuală încearcă și ea să se întemeieze și să trăiască pe astfel de principii. De aici s-a născut și comunismul, din care a venit Soljenițan și împotriva căruia protestează, care este cea mai consistentă formă de încercare de a face viața de pe pământ să se potrivească exclusiv ideilor umane, respingându-le pe cele dumnezeiești.

Dacă Roma n-ar fi părăsit de la început Ortodoxia și nu ar fi început tot acest proces, istoria ar fi fost cu totul alta. Chiar și acum putem vedea că țările ortodoxe din Răsărit, precum Grecia și Rusia, nu au avut o Renaștere, o Reformă sau o perioadă iluministă, așa cum a avut Vestul. Iar dacă ei sunt pătrunși de același tip de viziune ca și în Vest, este pentru că în ultimul sau în ultimele două secole au acceptat toate aceste idei și au fost otrăviți de ele și, de aceea, au devenit parte din lumea întregă care acum este amestecată într-o singură civilizație, civilizația occidentală în perioada ei de decadență, îndreptată spre moarte, după cum pe bună dreptate o vede Soljenițan. În același pasaj în care Sfântul Pavel vorbește despre apostazie, adică în II Tesaloniceni, el îi dă un al doilea nume acestui proces. El îl numește *taina fărădelegii, taina nelegiurii*. El zice că taina nelegiurii deja se lucrează, pregătind venirea lui Antihrist, care este *omul nelegiurii*. Uitându-ne în jurul nostru, la civilizația secolului XX, observăm că acest cuvânt - „nelegiuire” sau „anarhie” - este probabil principala caracteristică definitorie.

Se cuvin aici câteva exemple. În arta modernă, începând cu primele decade ale secolului XX, toate școlile de artă modernă s-au dizolvat în ceea ce nu poate fi numit decât tipuri de stări nelegiuite: cubism, futurism, sfârșind cu niște clișee pe pânză sau, așa cum făcea Jackson Pollock⁴⁴ acum 25 de ani: stând în mijlocul unor pânze foarte mari, el devenea „inspirat”, muind pensula în găleți și, întemeiat numai pe ceea ce-i venea la mână, el arunca vopseaua pe pânză. Câteodată ieșea destul de mulțumitor, cu forme drăguțe, dar aceasta nu este artă. Dacă s-a spus că vechii maestri au fost numiți mari creatori de artă, fiindcă lucrau cu mare grijă, având talent și îndemânare, nu se poate să numești artă lucrările unor artiști de felul acesta. Înainte exista o artă unitară ce avea o teorie a ei. Și de aici, unii îndrăznesc să facă comparații, spunând că aceea era o artă veche, iar aceasta un alt tip de artă și așa mai departe. Cu toate acestea, arta modernă este un fel de nelegiuire, deoarece artiștii se lasă în voia imaginației, făcând tot ce se poate face împotriva legilor artistice. Iar acum se pot vedea „capodopere” numite simplu oale de supă Campbell, care „valorează” 20.000 \$...

În muzica modernă se întâmplă la fel. Un istoric al muzicii universale, Albert Frankenstein, a scris o istorie completă a muzicii occidentale, iar când a ajuns la secolul XX, s-a oprit și a zis: „nu mai pot scrie, deoarece ceea ce urmează de aici nu mai este muzica pe care o știu eu”. Adică aprecia faptul că mai exista câte ceva și acolo, dar spunea că nu se supune legilor la care se supunea muzica până la sfârșitul secolului XIX; deci este altceva; să scrie altcineva despre ea. De ce? Din nou, un anumit fel de nelegiuire, un principiu nou a intrat în ea.

---

⁴⁴ Jackson Pollock (1912-1956): pictor abstract, tehnica lui a primit numele de „dripping” - picurare, ca unul care picura la întâmplare sau după „inspirație” [n.tr].

Pe tărâmul învățăturilor morale, se poate vedea limpede cum, mai ales în ultimii 20 de ani sau mai mult, nelegiuirea a devenit normă. Și chiar oameni din înalte poziții clericale din diferitele denominațiuni ieșite din romano-catolicism și protestantism și așa mai departe, sunt câteodată destul de dispuși să justifice tot felul de lucruri care anterior erau considerate imorale. În prezent suntem martorii unei noi morale, ai unei „etici de caz” și altele.

În discursul său de la Harvard, Soljenițan menționează în mod special ceea ce s-a întâmplat cu trei ani în urmă în timpul unei pene de curent. El zice: „Pentru numai câteva ore, centrul culturii voastre este lăsat fără energie electrică și, deodată, mulțimi întregi de cetățeni americani încep să jefuiască și să creeze dezordine. Sistemul vostru social trebuie să este destul de instabil și nesănătos”.... Acum patruzeci de ani, în America, dacă luminile se stingeau, oamenii s-ar fi ajutat unii pe alții, ar fi aprins lumânări și așa mai departe. Acum, în schimb, se duc și sparg ferestre, jefuiesc, iau tot ce găsesc în cale,ucid oameni și dispar pe dată. Într-un timp scurt, ceva s-a schimbat.

Toate acestea sunt un semn a ceea ce Apostolul Pavel numește *taina fărădelegii*. Este numit taină deoarece taina este ceva ce nu este descoperit pe deplin în această lume; este ceva ce vine din cealaltă lume. Iar *taina dreptei credințe* (I Tim. 3, 16) reprezintă întreaga istorie a modului cum Hristos a venit din ceruri voind să ne mântuiască. *Taina fărădelegii* este opusul: este un fel de taină ce vine din iad, care intră cu forța în această lume încercând să o schimbe. De aceea, taina fărădelegii sau anarhia este pregătită pentru venirea omului nelegiurii, care este Antihrist.

Chiar și în politică, în general, sau în conducerea guvernamentală – care nu poate duce la nimic bun dacă nu are în vedere ideea de ordine – ideea nelegiurii își face treptat intrarea. Priviți cât de dezbinată este lumea: aproape jumătate din lumea locuită se găsește în tabăra comunistă. Iar comunismul, dacă-l priviți în mod obiectiv, este o formă foarte ciudată de ordine politică și economică, dar care nu duce la nimic bun: din punct de vedere politic, principiul de guvernare este tirania, împotriva căreia el pretinde că luptă; în ceea ce privește aspectul economic, lucrurile sunt și mai tulburi, instaurarea ordinii și realizarea unei societăți prospere coincide cu efortul de a face ca economia să fie mai prosperă decât în capitalism.

Astfel, din punctul de vedere al celor care au introdus comunismul în sistemul de guvernare mondial, totul pare lipsit de logică, deoarece guvernarea comunistă nu realizează ceea ce intenționează să realizeze, de unde rezultă un stat sclavagist, precum foarte grăitor scrie Soljenițan. Și se pare că va cuprinde întreaga lume. Restul lumii pare că va cădea în el, dovedindu-se neputincios în a se opune dezvoltării acestuia.

Care este pricina tuturor acestora? Voi vorbi acum puțin despre comunism. Nu este un simplu sistem politico-economic. Din punct de vedere politic, el se susține prin intermediul terorii, prin Gulag. Și oricine înțelege ceea ce se întâmplă în lumea de astăzi trebuie neapărat să citească cartea lui Soljenițan - *Arhipelagul Gulag*⁴⁵. Cartea ne relatează cu exactitate modul de viață din Rusia pe o perioadă de 60 de ani, iar cea din alte țări pentru 30 de ani sau mai puțin, iar ce urmează, pentru restul lumii (...).

Dar cum este posibil ca oamenii să creadă în sistemul marxist? Dacă într-adevăr credeți în el, trebuie să admiteți că este o filosofie foarte ciudată. Nu este o filosofie obișnuită, tocmai bună de votat, sau conform căreia este mai bine a avea un monarh peste mulți oameni; nu este chiar așa de simplu. Este ca un fel de lume de vis, o lume imaginară.

Marxismul se află exact pe linia mișcărilor foarte răspândite din secolul XVI. Ele au fost numite mișcări anabaptiste: se găsea câte unul și se proclama Iisus Hristos venit pe pământ, sau un prooroc al lui Iisus Hristos, ieșea în public, iar oamenii începeau să-l urmeze. Apoi dădea naștere la o răzmeriță, iar în final venea principele și-i nimicea pe toți, după care pacea se așternea din nou. Dar între timp, el apuca de înfierbânta toată țara, iar oamenii simțeau că avea loc un eveniment religios de anvergură.

---

⁴⁵ Cartea a fost tradusă și în limba română cu câțiva ani în urmă la Editura Univers, în trei volume [n.tr].

Comunismul urmează aceeași idee. Dacă o analizați mai atent, este de fapt o idee hiliastă – paradisul vine pe pământ, este chiar în fața noastră⁴⁶. Este foarte interesant să citim despre începuturile mișcării comuniste din secolul XIX, deoarece scrierile primilor lui profeți, precum Fourier în Franța, nu sunt altceva decât absurdități fantastice. El vorbește despre venirea unei ere de pace și prosperitate în lume, când din toate izvoarele va curge limonadă, când toți vom merge și vom culege carne din copaci, și diverse alte lucruri fantastice.

Cum e posibil ca oamenii să ia în serios așa ceva? Dar iată că au făcut-o, iar aceasta este ceea ce a inspirat la început marxismul, până ce Marx în final s-a maturizat, observând că toate acestea nu sunt decât basme și că de acum trebuie să se întemeieze pe o *bază științifică*, adică pe ceea ce se numește *materialism științific*. Apoi a stabilit mijloacele de înfăptuire a acestor idei, de răsturnare a guvernelor burgheze...

Care ar fi răspunsul lui, dacă ar fi să ajungă la putere? El promite același lucru pe care-l promiteau și acești oameni. De fapt, chiar Lenin, la întemeierea comunismului rusesc, susținea ideea că întâi de toate trebuie să fie o revoluție: schimbarea societății, răsturnarea și uciderea tuturor regilor; clasa de mijloc confiscă toate averile; darea puterii pe mâna „muncitorilor” - deși muncitorii sunt primii care intră la închisoare. Puterea se dă cumva „poporului” – deși de fapt sunt numai câțiva cei care realmente și-o însușesc, păstrând-o, cum s-ar zice, temporar la bancă, oamenii nefiind în stare să se ocupe personal de ea – iar după un număr de ani, acești așa-zisi dictatori ai proletariatului urmează să slăbească treptat. După care oamenii devin pașnici, fericiți, mulțumiți, nemaifiind nici o problemă. Cineva a întrebat chiar ce se va întâmpla dacă îi trece cuiva prin cap vreo idee religioasă sau vrea să se întoarcă la o manieră veche de a face lucrurile. Ei întreabă dacă va fi nevoie de cel puțin un departament de poliție. Iar Lenin a răspuns că nu va fi nevoie de așa ceva deoarece oamenii vor fi atât de schimbați în noile condiții sociale încât atunci când cineva se întâmplă să aibă vreo idee asocială, acesta va fi automat zdrobit ca o insectă de ceilalți oameni.

Cu alte cuvinte, oamenii vor fi atât de fericiți – în special cei care se vor ocupa cu nimicirea – încât o vor face ei înșiși, iar de poliție, armată sau de alte mijloace nu va mai fi nevoie. Avem de-a face cu un basm perfect. Iar ideologia comunistă se întemeiază pe astfel de idei. Este o filosofie politică foarte ciudată. Aceasta înseamnă că face parte din același principiu al nelegiuirii. Este un fel de neleguire care pretinde a instaura ordinea. Este o [filosofie] înaintemergătoare venirii lui Antihrist.

Motivul pentru care comunismul câștigă teren în lume nu este acela că este mai „deștept” decât capitalismul sau democrația, sau decât altceva de acest tip. Ci pentru faptul că în Occident există un fel de vid spiritual și, în momentul în care acest vid iese în evidență, comunismul se apropie cu pași repezi câștigând teritorii după teritorii, ajungând în prezent să cucerească aproape jumătate din lume.

Cu toate acestea, comunismul nu deține răspunsul final, deoarece este o tendință negativă. De fapt, vedeți foarte bine ce se întâmplă în Rusia de vreo 10 sau 20 de ani, puteți vedea limpede că, în privința mentalității populare, totul mocnește a revoltă; o revoltă împotriva întregului sistem comunist. Deși dictatura e puternică la fel ca întotdeauna, se observă că, în special în ultimii doi ani, ea aruncă din nou tot mai mulți oameni în închisori, iar poliția își arată colții peste tot. Cu toate acestea, se ridică din ce în ce mai mulți oameni; dar nu într-o revoltă armată, ci mai degrabă într-o înălțare a minților ce tind spre independență, ceea ce înseamnă că mai devreme sau mai târziu întregul sistem se va prăbuși.

---

⁴⁶ Despre sistemele politice și religioase utopice a scris foarte bine Mircea Eliade în cartea sa - *Aspecte ale Mitului*, Editura Univers, 1977; a se cerceta în special capitolele IV și IX. Viziunea sa se apropie destul de mult de cea a părintelui Serafim. Dând mai multe exemple decât el, Eliade afirmă că unele sisteme politice utopice (în fond și la urma urmei, realitatea demonstrează că *toate* se întemeiază fie pe ideologii și constituții utopice, fie pe minciună), au fost inițiate sau create ca expresie a nostalgiei omului după paradisul pierdut, care ascunde o latentă dorință religioasă (adesea inconștientă) de sacru sau de „mântuire”, indiferent cât de vag este înțeles acest termen [n.tr.].

Deci comunismul nu deține răspunsul; nu poate să cucerească întreaga lume, iar apoi să aducă pace și fericire așa cum pretinde că poate⁴⁷. Totuși, între timp, se fac pregătiri pentru un lucru foarte important care trebuie să se întâmple înainte de venirea sfârșitului lumii: urmează să se constituie un guvern mondial unificat din care Creștinismul este cumva aruncat afară. Ceva de acest gen pare că reușește și comunismul să facă.

Pentru a le asigura oamenilor o bază „spirituală” pentru un singur guvern mondial, trebuie să aibă loc ceva la un nivel mult mai înalt. Și vedem, de exemplu, idei ale Organizației Națiunilor Unite, idei care arată ca un răspuns „spiritual”. Pretinde a contribui la întemeierea unui singur guvern mondial care nu va fi o tiranie, ori unul întemeiat pe o anumite idee de tip comunist. Este foarte neclar și nu se vede nici o temelie creștină. În clădirea ONU există o „capelă de meditație” asupra căreia, atunci când a fost construită în urmă cu 20 de ani, s-au stârnit discuții aprinse în privința tipului de închinare din acel spațiu. Dacă pui o cruce, ești identificat cu rezeziune ca fiind creștin; nu poți pune nici ceva musulman sau hindus, căci și acestea sunt identificabile și interpretate tendențios; trebuie să fie ceva „deasupra” tuturor religiilor; trebuie să fie ceva „deasupra religiilor”. În final s-au hotărât asupra unui bloc de piatră neagră. E ca și cum te-ai închina în fața unui idol oarecare. Aceasta înseamnă dezvoltarea unui interes religios foarte vag, deoarece, în fond și la urma urmei, toată lumea are un interes religios. (Nu putem ascunde acest lucru. Comunismul va cădea tocmai din această pricină⁴⁸.) Totuși, ce lucru deșart! Este exact acel gen de lucru pe care diavolul voiește să pună mâna, căci în fiecare credință religioasă te poți înșela, dar cel puțin ți-ai pus inima în ea, iar Dumnezeu îți poate ierta tot felul de greșeli; dar atunci când nu ai nici un fel de credință religioasă și te dedici unei idei oarecare, atunci demonii vin și încep să atace.

Un alt semn al vremurilor care se apropie este condiția actuală a evreilor din Israel, din orașul Ierusalim. Conform profețiilor Scripturii și ale Sfinților Părinți ai Bisericii Ortodoxe, Ierusalimul va fi capitala mondială a lui Antihrist. El va construi acolo Templul lui Solomon, în care el va fi venerat ca Dumnezeu.⁴⁹ Acesta este unul din evenimentele care vor avea loc chiar în apropierea sfârșitului lumii. Este foarte semnificativ faptul că din 1948 Ierusalimul a ajuns din nou în mâinile evreilor. Dar locul în care s-a situat Templul - sub moscheea lui Omar - nu a ajuns pe mâna lor decât în 1967, deoarece se afla în teritoriul deținut de musulmani.

Dacă ar fi să-i puneți cuiva care este la curent cu evenimentele politice din lume o întrebare de genul: „Care credeți că va fi orașul ideal pentru a fi o capitală a lumii, în cazul în care se va instaura un imperiu mondial?”, este evident care va fi răspunsul. Nu poate fi New York-ul, căci este centrul capitalismului. Nu poate fi Moscova, căci este centrul comunismului. Nici Roma nu poate fi, căci romano-catolicismul se situează încă într-o tradiție limitată. Locul logic este Ierusalimul, deoarece acolo se întâlnesc trei religii și trei continente. Este locul logic, căci acolo este pace, frăție și armonie, toate părând să arate minunat, dar dacă nu au o temelie creștină solidă, ele nu sunt plăcute lui Dumnezeu. Aceste stări de fapt pot fi folosite de Antihrist. Un alt aspect al problemei evreiești e faptul că mulți tineri evrei devin interesați de Creștinism, deoarece și printre evrei există același tip de căutare religioasă și aceleași probleme cu care au de-a face și alți oameni, iar unii dintre acești evrei se convertesc la Creștinism. Unii vin chiar la Ortodoxie. Deja acesta este un semn și o pregătire pentru evenimentul întoarcerii evreilor la Creștinism din vremea cea de pe urmă. (...)

---

⁴⁷ De aceea, au hotărât să se mai risipească puțin - rămânând și ei prin preajmă pentru orice eventualitate - lăsând loc comuniștilor din schimbul doi, mai precis capitaliștilor, care au metode de lucru mai „optime” și mai „convingătoare”, într-un cuvânt - mai „democratice” [n.tr.].

⁴⁸ Adică din pricină că paradisul pe care trebuia să-l realizeze s-a transformat într-un coșmar [n.tr.].

⁴⁹ Sfântul Ioan Maximovici spune că Antihrist „își va alege Ierusalimul ca și capitală a sa, deoarece aici a fost locul în care Mântuitorul S-a descoperit pe Sine și Dumnezeiasca Sa învățătură, iar întreaga lume a fost chemată la fericirea bunătații și a mântuirii. Dar lumea nu L-a primit pe Hristos, răstignindu-L în Ierusalim, în vreme ce, sub Antihrist, Ierusalimul va deveni capitala lumii care va recunoaște autoritatea lui Antihrist.”

Să spun acum câteva cuvinte și despre Antihrist. El nu este pur și simplu un dictator nemilos și anti-creștin. Cred că cei mai mulți oameni, atunci când se gândesc la Antihrist, se duc cu gândul la cineva ca Hitler, care a fost un prigonitor, sau Stalin, care prigonea creștinii și era împotriva religiei. Dar nu era Antihrist, deși avea unele însușiri. „Anti” nu înseamnă numai „împotriva” ci și „în locul”. El va fi cineva care va veni și va lua locul lui Hristos; se spune foarte clar că va fi venerat ca Dumnezeu în Templul din Ierusalim (cf. II Tesal. 2, 4).

Nu se vor duce să se închine unui dictator obișnuit, pentru întreaga lume nu va fi foarte ușor să facă aceasta. Dar el va veni ca un dictator mondial acceptat ca Dumnezeu, ceva și cineva cu însușiri pozitive; astfel, el va face tot ce-i va sta în putință să-L imite pe Hristos și să-I ia locul. De aceea, Apostolii, în avertismentele lor, accentuează de nenumărate ori și cu putere că la sfârșitul lumii trebuie să ne ferim de înșelare. Sfântul Pavel spune că venirea celui nelegiuit, prin lucrarea lui Satan, va fi cu toată puterea și cu semne și minuni mincinoase. Dumnezeu va îngădui o mare amăgire, iar oamenii or să se încreadă într-o minciună. Adică va fi ceva deosebit de înșelător; va fi acela înșelător într-o asemenea măsură încât chiar și cei aleși să cadă în înșelare, de aceea va fi scurtat și timpul.

Atunci când vorbește despre ultimele zile, Însuși Hristos avertizează că se vor ridica hristoși amăgitori și prooroci mincinoși, care vor arăta semne mari și minuni ca să amăgească, de este cu putință, și pe cei aleși. Iar în Apocalipsă, Sfântul Ioan afirmă că vremurile din urmă vor fi însoțite de faceri de minuni din partea duhurilor necurate. Astfel, unul din semnele venirii sfârșitului este înmulțirea semnelor și a minunilor demonice, adică a falselor minuni și a altor lucruri de acest gen.

Spunând aceste lucruri, să pomenesc și de creșterea în ultimele decade a satanismului fățiș – cultul satanic, care numai în acești ultimi 20 de ani și ceva a ajuns să-și câștige o faimă și o popularitate impresionantă: oameni care se numesc pe ei vrăjitori⁵⁰; interesul crescând pentru religiile păgâne asiatice - care în ultimele două sau trei decenii au devenit foarte la modă, astfel încât asistăm la o nouă naștere a lor în Occident – guru americani și englezi, maestri zen și așa mai departe.

Oamenii par să ia lucrurile foarte în serios, plecându-se la pământ înaintea lui Maharishi, care s-a declarat Dumnezeu – ceva ce nu s-a mai auzit până acum două sau trei decenii. Toate acestea au loc în mijlocul americanilor simpli, idealști, care, naivi fiind, ajung să se plece la pământ înaintea lui Maharishi.

În Creștinismul Occidental – din pricină că s-a pierdut temeiul adevăratei închinări la Dumnezeu păstrat în Ortodoxie – a apărut o reacție care ia forma unei „căutări a semnelor”. Ea se manifestă cu tărie mai ales în așa-numita „Mișcare Harismatică”. Au loc un număr destul de mare de lucruri spectaculoase: oamenii „vorbesc în limbi”; grăiesc așa-zise „proorocii”; au loc un fel de „vindecări”, pe scurt, se întâmplă nenumărate lucruri spectaculoase.

Toate acestea sunt în contradicție cu ceea ce creștinii-ortodocși cunosc despre viața duhovnicească. Este o viziune total eronată a vieții duhovnicești, o viziune care-i face pe oameni să caute astfel de lucruri și să le obțină. Bineînțeles, toată această căutare a „păcii”, ca în

---

⁵⁰ Oare câți din sutele de mii de cititori ai seriei Harry Potter sau Lord of The Rings [Stăpânul inelelor] pot afirma că nu cred în puterea vrăjitoriei sau că nu se declară adepți ai „găștii” lui Harry Potter? Dacă ar crede că sunt numai minciuni și lucruri deșarte, oamenii le-ar lepăda pe dată. Deși unii afirmă că nu cred în vrăjitorie, preferă lumea vrăjitoriei pe care aceste cărți sau filme o propun. Este aici o contradicție insurmontabilă. Preferința pentru filme și literatură de acest gen denotă un dispreț ascuns pentru această lume care a devenit insuportabilă pentru omul ce i-a distrus frumusețea cu care Creatorul a împodobit-o. Entuziasmul manifestat pentru lumile imaginare, magice, denotă implicit o plăcere a viziunii lor și a participării la lumea pe care ele o propun, o participare ce implică o oarecare relație cu personajele și cu acțiunea respectivă, ceea ce noi numim empatie. Suferim, ne bucurăm, luptăm alături de ele de parcă ar fi reale. Când ele înving, învingem și noi, sau ele au învins pentru noi (...) etc. Cu alte cuvinte, noi scăpăm de monștrii noștri sau de stresul nostru în timp ce ele, de fapt, n-au învins nimic, n-au omorât nici un monstru, nici un stres, căci acestea nu există, sunt doar lucrări diavolești al căror obiect suntem noi, cei ce ne bucurăm de ele ca de niște lucruri existente; creștinii biruiesc prin Hristos și invers, iar vrăjitorii imaginari [demonii] biruiesc pentru admiratorii lor și invers, numai că amăgiții vor scăpa cununa „luptelor” tocmai atunci când își închipuie că au pus mâna pe ea [n.tr].

meditația transcendențială, insuflă un simțământ mai mult sau mai puțin lumesc de mulțumire, care n-are nimic de-a face cu adevărata străduință duhovnicească.

În acest caz, putem încerca să identificăm toate aceste tipuri de fenomene oculte și paranormale care sunt dominante în aceste vremuri: în acest sens, în Uniunea Sovietică s-au făcut diferite cercetări destul de serioase în domeniul percepției extrasenzoriale, mult mai mult ca în America, unde oameni care pretind că sunt ați permit și chiar promovează cercetări asupra diverselor fenomene: telepatie mentală, hipnoză, vindecare prin credință, profetism, aure umane și vegetale, imagini ale granițelor dintre materie și psihic, acțiunea minții asupra materiei. Un ocultist contemporan, Uri Geller, despre care cred că ați auzit, este capabil de a îndoii linguri fără a le atinge, pretinzând că-și ia puterea de la „ființe din afara spațiului”.

Auzind lucruri de genul acesta, unii râd, gândind că e ceva foarte amuzant că oamenii sunt atât de stupizi încât să creadă lucruri de acest gen, dar fenomenele care se întâmplă sunt totuși reale. Explicațiile pe care le dau oamenii se aseamănă izbitor cu ceea ce știm din vechile Vieți de Sfinți.

Cu alte cuvinte, toate fenomenele relatate de oameni care pretind a fi răpiți de nave spațiale [OZN] și așa mai departe – indiferent ce ați putea gândi despre aceste relatări – sunt exact ceea ce am văzut descris în Viețile Sfinților ca moduri în care lucrează demonii, prin remarcabila lor abilitate de a trece de la materie la psihic, de a apărea și dispărea în același timp sau de se mișca cu repeziciune dintr-un loc într-altul. În acest mod lucrează demonii. Este exact modul în care lucrează și aceste așa-zise „ființe spațiale”. Este foarte interesant cum demonii revin în istoria modernă prin mijloace ca acestea.

Toate reprezintă expresia unor atitudini bizare și oculte, care astăzi dau naștere la ceea ce nu pot fi numite minuni, deși sunt fenomene care nu se conformează ritmului normal al proceselor naturale. Sunt exact acele lucruri de care Antihrist va avea nevoie atunci când va veni cu mare amăgire, cu minuni și fapte drăcești, pentru a înșela oameni.

Mulți adepți ai Mișcării Harismatice care nu cred în ocultism, fiind de fapt chiar împotriva lui, privesc totuși fenomenele „harismatice” într-un context creștin. Există o mulțime de oameni ca aceștia care cred că ceea ce văd este o „revărsare a Duhului Sfânt”. Ei o numesc „Cea de-a Treia Eră a Duhului Sfânt” sau „Noua Eră a Duhului Sfânt”. Ei cred că acesta este un semn că Hristos va veni curând.

Însă adevăratele proorocii din Sfintele Scripturi, ca și cele din scrierile Sfinților Părinți, în special cei din perioada Bisericii primare, ne arată exact opusul. Hristos Însuși zice la Luca 18, 8: *Dar Fiul Omului, când va veni, va găsi, oare, credință pe pământ?* Cu alte cuvinte, adevărata turmă a lui Hristos de la sfârșit va fi foarte mică, iar majoritatea creștinilor, sau oamenii care își spun creștini, îi vor urma lui Antihrist.

Ideea aceasta a „Noii Ere a Duhului Sfânt” este și ea la rândul ei o idee hiliastă, care așteaptă un fel de adaptare lumească a Raiului. Ea a tulburat lumea Occidentală încă din secolul XII, apărând pentru prima dată în vremea lui Francisc din Assisi.

Toate acestea sunt semne negative, iar creștinul are datoria să se pregătească pentru cele mai multe lucruri negative cu putință. Trebuie să fim pregătiți și pentru semnele negative de la sfârșitul lumii. În primul rând, unul dintre semnele pozitive este Israel. Desigur că statul Israel este o chestiune total diferită, dar însuși faptul că vremurile arată ca și cum mijesc la un început de convertire la Hristos a unora dintre evreiește foarte îmbucurător, foarte pozitiv, căci despre aceasta vorbea și Apostolul Pavel, zicând că mai degrabă ar prefera să fie aruncat în Gheena de dragul poporului său, doar-doar s-ar trezi la cunoașterea și vederea lui Hristos, Care a venit cu osebire pentru ei. Și când, în cele din urmă, ei vor înțelege aceasta, înseamnă că este sfârșitul lumii; deoarece toți oamenii au fost chemați la mântuire, iar evreii sunt ultimii care vor răspunde la această chemare.

Avem apoi mișcarea de convertire la Ortodoxie din multe părți ale lumii. În Africa, de exemplu, de 50 de ani încoace are loc o remarcabilă mișcare de convertire a celor din Uganda,

Kenya, Tanzania, Congo și alte țări. Primim adesea de la ei scrisori scrise într-un stil foarte simplu, foarte „evangelic”, despre „bucuria întru Domnul”; ei au textele Scripturii și sunt foarte credincioși și evlavioși față de Ortodoxie; ei sunt tocmai acel gen de oameni cu inima simplă pe care-i dorește Hristos. Iată ce fel de oameni vin acum la Ortodoxie.

Același lucru se întâmplă și în alte țări; chiar și aici, în America, vedem cum din ce în ce mai mulți oameni se trezesc la Ortodoxie, adesea, fără vreun motiv bine definit, ei descoperă că Ortodoxia este adevărata Biserică. Se întâmplă de asemenea și în Europa de Vest și alte țări. Apoi urmează îndurerata Rusie, aceasta fiind o temă care necesită multe discuții. Cu siguranță că în această țară se întâmplă un lucru extraordinar, țară care îndură comunismul și ateismul de mai bine de 60 de ani și în care, conform legilor comuniste – deoarece religia este numai o rămășiță superstițioasă a trecutului, căci toate bătrânele au murit – nu mai trebuie să rămână nici o religie, dar acum, după 60 de ani, când toate bătrânele au murit, religia se întoarce mai puternică ca niciodată.

De aceea, ceva nu este în regulă cu ideea lor, și acest „ceva” care nu este în regulă este că nu-și dau seama că sufletul Îl vrea pe Dumnezeu, Îl vrea pe Hristos; iată cum acești oameni au îndurat 60 de ani de jug ateist, ceea ce nu e lucru mic într-o societate întemeiată pe necredință. Oamenii au îndurat mult, dar nu s-au lăsat robiți, ci s-au întors și au crezut în Dumnezeu. Soljenițan spune despre Rusia și despre alte țări care au îndurat comunismul următoarele: „Prin suferințe cumplite, țara noastră a ajuns la un progres spiritual de o intensitate atât de mare încât sistemul occidental în starea lui actuală de epuizare spirituală nu ne pare deloc atractiv. Un fapt incontestabil este slăbirea [morală a] ființelor umane din Occident, în timp ce în Răsărit ele sunt tot mai neclintite și puternice. Șase decenii pentru poporul nostru și trei pentru popoarele din Europa de Est. În tot acest timp, noi am trecut printr-un exercițiu spiritual prin care am ajuns să ne situăm mult înaintea experiențelor occidentale”.

Părintele Dimitrie Dudko, mai ales, spune lucruri asemănătoare, argumentând foarte bine în acest sens; el zice că cineva i-a spus o dată cât de bine este să fii în Occident, deoarece acolo oamenii au multă libertate și pot să-și practice Creștinismul în libertate. Iar el a răspuns că acolo oamenii au o spiritualitate cu confort, în timp ce aici noi avem o spiritualitate cu suferință și, de aceea, este una mai adâncă. Iar pe temeiul suferințelor și a martiriului nostru, poate crește o sămânță de Creștinism, fiindcă sângele martirilor este sămânța Creștinismului. Iată de ce în poporul rus și în cei care au suferit sub comunism în general se întâmplă ceva foarte profund.

Iar pe lângă acest optimism pe care-l vedem venind din Rusia care se trezește la rădăcinile ei creștine, luăm de aici și o lecție foarte practică: în acești ultimi 60 de ani, Rusia a trecut prin experiența viețuirii în catacombe, sub persecuții, în camerele de tortură și sub acțiunea tehnicilor mai rafinate ale Gulagului modern, iar oamenii au supraviețuit. Și avem chiar relatări ale modului cum au supraviețuit, de unde aflăm cum au fost torturați și cum au trecut prin aceasta. De aceea, dacă o astfel de persecuție ar veni și aici în America, putem afirma că avem un precedent, ceva pe care să ne putem bizui; deja avem mai multă nădejde dacă putem îndura aceleași lucruri pe care le-au îndurat și ei.

În cele din urmă, întreaga viziune a Creștinismului ortodox este una pozitivă. Chiar și în primele veacuri, când întreaga lume romană era împotriva Bisericii, vânând pur și simplu creștinii din catacombe, dându-i la chinuri și moarte... Iar creștinii mergeau la moarte cântând.

Desigur că astăzi, mai mult ca oricând, simțim în spate experiența ultimelor secole de sfințenie ortodoxă, Sfinți Părinți, mucenici, asceți: toți cei care au trăit pentru Hristos în această lume, din diferite țări – din Apus, din Răsărit, de la Miazăzi și de la Miazănoapte. Se cuvine să cunoaștem această experiență, o mare parte din ea o avem în cărți în limba engleză, ea dând efectiv răspuns la aproape toate întrebările contemporane ce s-ar putea pune.

Iar dacă avem acest contact viu cu sfinții tuturor veacurilor și cu toți cei care astăzi suferă pentru Hristos, mai ales cu oameni ca părintele Dimitrie Dudko, cu mulțimea de oameni din lagărele de prizonieri... despre acestea ar trebui să citiți în revista *Orthodox America*. Fiecare

număr conține articole despre oameni care suferă în lagărele de prizonieri, și este foarte încurajator să vedeți cum acești oameni, aflați în mijlocul a multe feluri de torturi, refuză să cedeze, iar atunci când par că cedează un pic, dovedesc mai puțin o slăbiciune, cât faptul că nu le-a fost ușor; cu toate acestea, ei sunt încă extrem de curajoși, ceea ce pentru noi reprezintă un îndemn și o sursă de inspirație. Noi, cei din starea de libertate, nu putem găsi nici o scuză pentru a nu-l lăsa pe Dumnezeu să lupte pentru noi.

ÎNTREBĂRI

și

RĂSPUNSURI

Întrebare: *Chiar au de gând evreii să distrugă Moscheea lui Omar și să construiască Templul? E posibil să se întoarcă la ritualurile din Levitic și la toate legile?*

Părintele Serafim: Ei, cu Templul e problema lor ce vor să facă. Pe de-o parte, avem de-a face doar cu niște intenții; pe de alta, rămâne de văzut cum va îngădui Dumnezeu așa ceva. Au mai încercat și înainte să construiască Templul și n-au reușit. Cât privește Leviticul, nu știu ce să spun; cred totuși că vor încerca să facă tot ce este posibil în acest sens. Dacă toată ideea construirii Templului țintește la întoarcerea la vechea lor religie, presupun că vor încerca s-o imite cât mai fidel posibil.

Desigur că, trăind în vremuri moderne, vor descoperi că au de schimbat tot felul de lucruri. Iar când Antihrist va veni să se așeze acolo [în Templu - n.n.], el va avea propriile lui idei, acceptabile pentru cât mai mulți oameni. Este greu de spus cu exactitate ce formă vor lua. Dar când se vor împlini toate, veți vedea că va fi exact cum s-a proorocit. Totuși dacă oamenii vor încerca să facă ceva înaintea timpului hărăzit de Dumnezeu, treaba nu va merge.

A existat o singură încercare de construire a Templului, cea a lui Iulian Apostatul, care a vrut să dovedească faptul că Hristos nu a avut dreptate atunci când a spus că *nu va rămâne piatră pe piatră*. Iulian le-a poruncit iudeilor să înceapă construirea Templului, și ei au ascultat. Iar faptul a intrat în istorie ca atare, nimeni nu-l poate tăgădui, de altfel îl găsim în scrierile mai multor istorici bisericești din primele veacuri, că ei au vrut să îl construiască, dar în timpul nopții totul cădea la pământ, și toți vedeau mingi de foc ieșind din pământ. În zilele noastre, istoricii spun că, atunci când săpau, e posibil ca lucrătorii să fi dat de petrol sau de altceva. Este limpede că acolo exista ceva care împiedica realizarea acestui proiect, iar în final au renunțat. Iulian însuși a fost ucis și toată acțiunea a încetat.

Cu alte cuvinte, vremurile nu erau coapte pentru așa ceva. Desigur că astăzi vremurile sunt mult mai coapte. În Vechiul Testament au fost doi sfinți care n-au murit: Enoh a fost luat la cer, și el nu a mai fost găsit; Ilie s-a ridicat la cer într-un car de foc; de aceea ei se vor întoarce ca doi mărturisitori care vor predica împotriva lui Antihrist.

Sunt chiar unele tradiții care vorbesc despre întoarcerea Sfântului Ioan Teologul la sfârșitul vremurilor. Apoi există și profeția Sfântului Serafim din Sarov, conform căreia el se va întoarce în vremurile din urmă, chiar dacă a murit, astfel că se va întoarce înviat. Totuși, cei doi pomeniți în Apocalipsă nu sunt alții decât Enoh și Ilie.

Întrebare: *Oare ei vor fi cei care le vor spune oamenilor din acele vremuri că acesta este Antihrist și nu Hristos?*

Părintele Serafim: Conform tradiției, ei vor avea două funcții: Ilie va vorbi evreilor. În Evanghelie se spune că ei l-au întrebat pe Iisus dacă nu cumva a venit Ilie, unii spunând că Ioan Botezătorul era Ilie, care-i „va împăca pe părinți și copii”⁵¹. Iar Domnul a zis că, într-un anumit fel, el a venit; cum s-ar spune, într-un sens duhovnicesc, el venise.

---

⁵¹ La Matei 17, 11 se spune că Ilie *va veni, și pe toate le va așeza la locul lor*; probabil că părintele Serafim citează dintr-
38

Dar cei mai mulți oameni n-au acceptat aceasta, drept care adevăratul Ilie va veni la sfârșitul vremurilor pentru a-i împăca pe părinți – evreii, cu copiii – păgânii. Enoh va vorbi celorlalți oameni. Cu alte cuvinte, atunci va fi foarte clar cine este Antihrist și că aceștia sunt proorocii care-i vor grăi împotriva, descoperindu-l lumii ca Antihrist.

Întrebare: *Dacă Antihrist sau taina fărădelegii va fățări o imitație a revelației dumnezeiești, atunci cu siguranță că Antihrist își va avea „Biserica” sa, numai că aceasta nu va fi deloc asemănătoare cu Biserica lui Hristos. Cum vedeți Consiliul Mondial al Bisericilor - Consiliul Bisericilor acestei Lumi? Ca o parte a tainei fărădelegii?*

Părintele Serafim: Bine, acum au loc doar pregătiri în acest sens. Este echivalentul religios al Statelor Unite, care încearcă să construiască o unitate religioasă fără a se întemeia pe Hristos.

Întrebare: *Obscuritatea sub care se ascunde acel obelisc al Națiunilor Unite despre care ați vorbit (...) eu am fost acolo în 1976. Este o piatră întunecoasă, neagră. Forma lui îmi pare că exprimă „cel mai mic numitor comun al divinității” care rezultă din ecumenism: toți credem în „Hristos”, întru Care opiniile noastre diferă.*

Părintele Serafim: (...) Și chiar în afara lui Hristos, deoarece acum ei primesc între ei și grupuri necreștine, purtând dialoguri cu religiile necreștine⁵², indiferent de credință, credință din care nu este cu puțință a scoate ceva pozitiv. De aceea, Antihrist va veni să ofere un fel de catalizator pentru a pune cap la cap toate elementele, iar toți i se vor pleca lui, ca unul care le asigură tot ce-și doresc. Scriitorul rus Soloviov – o personalitate foarte interesantă, deși puțin cam ciudată în anumite atitudini – la sfârșitul secolului XIX, în ultimii săi ani din viață, s-a schimbat foarte mult. Spunea că atunci când merge la biserică, se simte foarte ciudat, deoarece simte că era catacombelor este pe cale să se întoarcă. Drept care considera că ar trebui să se ducă la Biserica din catacombe (...). Aflat sub acest impuls, în penultimul sau ultimul an al vieții, el a scris o carte numită *Trei Convorbiri despre Antihrist și Sfârșitul Lumii*⁵³, în care, sub forma unui roman, el prezintă venirea lui Antihrist.

El o plasează în secolul XXI, o perioadă însoțită de războaie mondiale, în care se va ridica un mare lider, care într-o primă fază va deveni președintele Europei, iar în urma aclamațiilor pe care le va primi, el va fi făcut pe viață președintele întregii lumi, după care împărat al lumii; el îi va reuni pe toți pe principiile care au stat la baza Imperiului Roman și va hotărî că este necesară crearea unei unități religioase. Astfel că el va convoca un Sinod Ecumenic în Ierusalim, loc în care el va oferi tuturor oamenilor tot ceea ce ei și-au dorit vreodată, cu condiția ca ei să fie într-un fel de acord cu el, plecându-i-se lui.

Pentru protestanți el va deschide un fel de Academie specială pentru studiul Scripturilor din diferite puncte de vedere și critica biblică⁵⁴; pentru romano-catolici el va crea un fel de institut papal sau ceva asemănător; iar ortodocșilor le va oferi, într-o Sfânta Sofia din Constantinopol restaurată, un muzeu al tuturor antichităților creștine posibile, în care fiecare tip

---

o tâlcuire a acestui verset sau îl nuanțează puțin [n.tr].

⁵² În 1998, în România, a avut loc un astfel de dialog la Palatul Parlamentului. La el au participat reprezentanți din aproape toate religiile lumii, manifestările desfășurându-se sub deviza: „Pacea este numele lui Dumnezeu. Dumnezeu, omul, popoarele”, sub patronajul comunității Sant’ Egidio din Italia. Afirmările demagogice revărsate acolo fost de natură să infecteze mințile multor români, care acum fie nu mai știu cui se închină sau cui să se închine, fie se închină unui Dumnezeu „comun”, care pare că se „sfarmă” conform cu mentalitatea fiecărui popor. La acest mod de închinare, ecumenismul contemporan și-a adus contribuție semnificativă. E posibil ca într-un viitor oarecare, numele de creștin-ortodox să devină irelevant, deoarece, de vreme ce există doar un singur Dumnezeu, trebuie să existe și un singur popor (mondial) al Său, și nu popoare „divizate” religios. Informații despre această manifestare se pot găsi la adresa: www.santegidio.org/ro/ecumenismo/uer/1998/index.htm [n.tr].

⁵³ Cartea a fost tradusă și la noi cu câțiva ani în urmă, la Editura Polirom. Ea este disponibilă gratuit și pe Internet [n.tr].

⁵⁴ Anticipări ale acestei posibile Academii se pot întâlni în tot Occidentul; se pare că (neo)protestanții i-au întrecut pe ortodocși în pătrunderea „tainelor” Scripturii. Poate că aceste taine se vor împlini în viitoarea mare Academie, unde „taina fărădelegii” se va da pe față [n.tr].

de obiect de valoare pe care l-au avut vreodată ortodocșii va fi așezat în muzeu. Menirea acestuia va fi să-i satisfacă în oarecare fel pe ortodocși. De aceea, toată lumea va fi mulțumită, plecându-se și închinându-se lui. Bineînțeles că aceasta va însemna că oamenii vor fi mulțumiți cu acest aspect exterior care, din acest punct de vedere, reprezintă religia voastră creștină⁵⁵. Oricine este atras doar de acest aspect exterior - reprezentat prin tămâie, veșminte strălucitoare etc. - dintre toți, va cădea înaintea lui Antihrist mai grabnic decât alții.

Întrebare: *Cum vedeți Ortodoxia din America, care, prin prezența sa, a dat naștere într-o oarecare măsură Consiliului Ecumenic al Bisericilor?*

Părintele Serafim: Te referi la aspectul eshatologic al Ortodoxiei americane? Nu cred că America are ceva în plus față de vreo altă țară, precum Uganda, să zicem, dar cred totuși că este semnificativ faptul că oamenii se trezesc la Ortodoxie, chiar cei ce nu au avut de-a face niciodată cu ea; prin simpla auzire a propovăduirii cuvântului, ei au început să se trezească - mai ales într-o țară despre care se presupune că este creștinată cu totul - văzând că tot ceea ce se numește Creștinism nu este cu adevărat Creștinism, și se apropie de Ortodoxie. Acesta poate constitui foarte bine unul dintre semnele sfârșitului.

Desigur, sunt diferite tipuri de sfârșituri. Când o țară se apropie de sfârșitul ei, se petrece o mare renaștere duhovnicească, precum înaintea venirii comunismului în Rusia: au avut mari sfinți, ca Sfântul Ioan din Kronstadt, bătrânii de la Mănăstirea Optina și alți sfinți călugări și episcopi trăitori în acea vreme. Dar și mulți alții la fel de râvnitori. Dar, cu toate acestea, societatea le-a stat împotrivă: devenise foarte occidentalizată și aproape anti-creștină. Astfel că renașterea a fost în cele din urmă înăbușită.

Dar dacă o priviți din punctul de vedere al unei renașteri spirituale, ea se înfățișează ca o renaștere spirituală continuă, de aceea, cu cât vedeți și aici tot mai multe lucruri similare, începeți să vă întrebați dacă nu se tinde și la noi spre un sfârșit asemănător sau spre ceva asemănător. Și e foarte posibil să se lege și de sfârșitul a toate, căci e limpede că în prezent lucrurile par că-și ies din ritm atât în Rusia cât și în America și chiar la scară mondială. Totul arată de parcă ne îndreptăm către evenimente semnificative chiar într-un viitor apropiat.

Bineînțeles că nu trebuie să ne călăuzim strict după evenimente istorice, căci Creștinismul țintește la mântuirea sufletului, de aceea, fiecare persoană, o dată ce descoperă adevărul, începe, aici și acum, să trăiască potrivit poruncilor Bisericii. Acesta este primul lucru pe care trebuie să-l avem în minte. Și dacă cineva descoperă, în anul ce vine, toate acestea, poate chiar un oarecare de pe stradă, urmat la rândul lui de alte grupuri de oameni, este cum nu se poate mai bine, fiind un motiv de a fi voi înșivă tot mai râvnitori.

Cred totuși că nu va fi o mare diferență în privința rezultatului final: Gulagul, sau orice altceva din ceea ce s-a întâmplat în Rusia, au fost menite distrugerii Creștinismului, și în mare măsură chiar au reușit, deoarece acum Creștinismul este greu de aflat și înțeles de oameni; iar în Vest, indiferența, toleranța, libertatea și prosperitatea contribuie și ele la distrugerea oricărui fel de Creștinism. Rezultatul final, după cuvântul lui Soljenițan, este acela că în Răsărit creștinii devin mai puternici; după comunism ei au devenit mai puternici decât, noi cei din Vest, care avem toată această libertate. Dar nu trebuie să fim indiferenți la această slăbiciune; trebuie să-I dăm lui Dumnezeu lupta noastră.

Întrebare: *Există vreun indiciu conform căruia guvernul va hotărî aplicarea unei peceti pe mână sau pe frunte cu ajutorul cărora să putem cumpăra hrană sau alte necesități? Credeți că va merge mână în mână cu apariția unui singur guvern mondial?*

Părintele Serafim: S-a mai practicat și înainte. Când în 1812 Napoleon a invadat Rusia, la întoarcere au rămas fără hrană, astfel că fiecare om a fost pecetluit în oarecare mod cu un număr

---

⁵⁵ Despre ispita aspectelor exterioare, părintele Serafim scria adesea în scrisorile adresate părintelui Alexie Young. Vezi de exemplu capitolele *Un măreț condei a fost oprit* sau *Cum a început totul...*, precum și alte scrisori [n.tr].

la încheietura mâinii sau pe braț, fără acel număr neputând obține nici un fel de hrană. Adolf Hitler a făcut ceva asemănător, deși cred că nu a fost chiar un număr, ci un fel de semn. Deci ideea a mai fost pusă în practică. Într-un anume sens, este un lucru firesc. Dacă se întâmplă să rămâi fără acte, sau fără vreun mijloc de legitimare, se impune necesitatea pecetluirii pe frunte sau pe mână, sau altceva de acest gen⁵⁶.

Întrebare: *Puteți face o legătura între concepțiile vieții monahale și viziunea apocaliptică?*

Părintele Serafim: Monahul este la bază cel ce așteaptă moartea, sfârșitul. Din acest motiv, el ia în serios cuvintele: *Iată, vin curând* (Apoc. 22, 12). El se străduiește să se mențină într-o stare constantă, ca atunci când va veni Hristos, el să fie gata. În acest sens, monahismul este apocaliptic. Bineînțeles că fiecare, dacă este creștin, trebuie să se afle într-o astfel de stare. Nu trebuie să cugetăm că doar monahii trebuie să se responsabilizeze pentru o viață creștină. Această idee este falsă; un monah este la fel ca toți ceilalți. Toți trebuie să ne trezim. Dacă ne gândim la Biserica primară, observăm că nu se făcea vreo distincție între cine este monah și cine nu – toți recunoșteau adevărul, dându-și seama de caracterul său urgent⁵⁷ – acela de a fi trăit imediat.

Întrebare: *Vă puteți referi la unele aspecte din science fiction despre care ați scris în cartea Ortodoxia și Religia Viitorului?*

Părintele Serafim: Da, ceva în mod special? (...)

Întrebare: *Episcopul Ignatie Briancianinov scrie că omul modern se așteaptă în permanență la o „întâlnire” de vreun fel sau altul; și, bineînțeles, astfel de lucruri le vedem propuse în titluri de filme precum: Întâlnire de gradul trei⁵⁸; ele vorbesc despre creaturi pe care în carte le descrieți simplu ca „demoni deghizați”. Puteți considera acest aspect al lumii moderne atee ca „semn al vremurilor”?*

Părintele Serafim: Cred că lucruri precum science fiction-ul reprezintă un aspect singular – calea prin care omul total ateu, necredincios se poate întoarce la religie (care, totuși, nu este religia care mântuiește sufletul, care-i cere pocăință sufletului), la un fel de interes religios vag, în armonie desăvârșită cu duhul vremii, cu lumescul, ce-i aparține de fapt lui Antihrist. Este simptomatic cum, în cadrul nenumăratelor serii *Star Trek*, lucrurile pe care le fac acele ființe spațiale sunt de fapt simple meșteșugiri drăcești, despre care putem citi în *Viețile Sfinților*. Și este interesant că, dacă le veți citi din *Viețile Sfinților* (unor fani ai acestor filme), vă veți alege cu râsete; dar nu și dacă le veți citi din povești science fiction. Poate că nu le vor lua cu totul în serios, considerându-le ceva real; dar așa începe totul... Într-o primă fază ele sunt acceptate cumva ca un produs al imaginației și, dacă nu acum, atunci următoarea generație începe să le ia mult mai în serios, privindu-le ca făcând parte din realitate. Astfel că, în final, ele vor intra în cugetele tuturor ca ceva foarte plauzibil.

Întrebare: *În prezent suntem martorii unei revărsări de idei și atitudini necreștine și chiar anticreștine despre care poate că nici nu ne dăm seama, dar care plutesc în aer. Care sunt acele lucruri practice pe care creștinii ortodocși le pot face pentru a rezista împotriva lor și pentru a deveni mai conștienți de ele?*

Părintele Serafim: Să citim mai multă literatură ortodoxă, precum *Viețile Sfinților* și scrierile Părinților, mai ales cele legate de partea practică sau despre viața creștină, ca să ne facem astfel o idee despre felurile ispite care vin asupra celor ce vor să ducă o viață creștină. Aceasta ne va ajuta chiar și în confruntarea cu tipuri de situații de viață mai noi, pe măsură ce le

---

⁵⁶ Firescul de care vorbește părintele Serafim este o explicație mult mai satisfăcătoare decât multe alte explicații oferite astăzi de diverși autori - fie ei clerici sau mireni - care imaginează mai degrabă diverse conspirații politico-demonice. Pecetluirea care ne pândește pe toți se va face în special pentru o mai mare siguranță și pentru combaterea falsurilor în acte. Paradoxal, aceasta va coincide cu un control mai mare exercitat asupra populației. De ce natură va fi acest control, este evident pentru toți aceia care au pricepere (Apoc. 13, 18) [n.tr.].

⁵⁷ Sau eshatologic [n.tr.].

⁵⁸ E vorba de filmul lui Steven Spielberg - *Întâlnire de gradul trei* [n.tr.].

potrivim [învățăturile - n.n.] pe fiecare la tipul căruia îi aparține. Și cu cât vom face mai des acest lucru, cu atât mai pregătiți ne vom afla în ispitele ce ni se trimit.

Un alt lucru pe care-l putem face e acela de a încerca să urmărim cele ce se întâmplă în jurul nostru, formându-ne în același timp și un punct de vedere critic; adică nu să acceptăm pur și simplu tot ce este la modă – de fapt, dacă tot vorbim de modă, să nu uităm că vremurile sunt întotdeauna rele⁵⁹, iar acum, mai mult decât oricând, este foarte probabil ca tendința de a fi la modă să fie una neîntemeiată. Pentru aceasta, nu trebuie să vă puneți degrabă încrederea în aceste tipuri de lucruri noi, la modă.

Aceasta nu înseamnă că trebuie să fiți plini de suspiciune față de tot ce ne înconjoară, ci doar prudenți. După cum spune și Sfântul Apostol Pavel, *trebuie să umblați cu înțelepciune* (cf. Efes. 4, 1-5-17; Col. 4, 5 etc.), *răscumpărând vremea, căci zilele sunt rele* (Efes. 5, 16). Dacă acest îndemn era valabil în vremea sa, este cu atât mai valabil astăzi, când răul s-a întărit atât de mult. Ca unii care trăim într-o civilizație foarte avansată în sensul asigurării unui confort imediat și a tot felul de lucruri comode, avem de-a face cu un fel de paralizie gata să ne copleșească, cu un anumit tip de hipnotism. Trebuie să fiți conștienți de orice v-ar putea face extrem de pasivi; de exemplu, televiziunea: dacă vă uitați prea mult la televizor, acesta vă va produce acest tip de simțământ de așteptare pasivă pentru următorul lucru care ne va apărea. Din punct de vedere duhovnicesc, este o stare foarte primejdioasă. Cred că trebuie să deveniți conștienți de tot ceea ce ar putea da naștere unei stări de pasivitate în noi și care ne poate duce spre hipnoză sau sugestii hipnotice. Cred că de veți săvârși toate acestea, și de veți duce o viață creștină obișnuită, de vă veți ruga după cartea de rugăciuni, de veți merge după putință la biserică, de veți face metanii, de vă veți închina la icoane - veți fi păziți de tot răul ce sălășluiește în văzduhuri (cf. Efes. 6, 12).

---

⁵⁹ Cf. Efes. 5, 16: (...) *căci zilele sunt rele* [n.tr.].

Anexă

Părintele Serafim Rose – teologul rugător⁶⁰

Un model pentru convertiți

părintele Dan Bădulescu

O coincidență⁶¹: prima carte prin care am luat cunoștință de părintele Serafim Rose este *Ortodoxia și religia viitorului*, apărută în 1995, la Chișinău, și pe care eu am primit-o cadou în 1996.

Haideți să plonjăm direct în lumea paradoxurilor. Pe vremea aceea, eram student la Teologie, la a doua facultate, dar, cetățean suedez fiind, stăteam în străinătate, în Suedia. N-am auzit în Suedia de părintele Serafim Rose, deși căutam și citeam și acolo. Foarte interesant! Acum m-aș gândi care ar fi motivul. Un motiv ar fi că, în Suedia, Ortodoxia este o zonă destul de mică și pricăjită și al doilea că mai este și foarte ecumenistă. Așa s-ar explica. În sfârșit, mi-a plăcut foarte mult cartea, m-am regăsit, eram pe aceeași lungime de undă și, între timp, am citit din ce în ce mai multe, și în engleză, colecția *The Orthodox Word*, plus *cărămida* aceea, *Not of This World*, a părintelui Damaschin Christensen, carte ce are vreo mie de pagini și care prezintă viața părintelui.

Părintele Rafail spune că omul din fire e ortodox și este cel puțin un paradox. Pentru mine. Iată de ce. Am fost numit *convertit*. Dacă m-au numit pe mine convertit, îl numesc și eu pe Danion Vasile și zic: „Uitați, alt convertit!”. A fost coleg cu mine. Dar cum ne-am convertit noi? Părintele Rafail Noica⁶² era, pare-mi-se, anglican, botezat anglican, iar părintele Serafim Rose era protestant. Ei s-au convertit în sensul cel mai concret al cuvântului. Dar Danion Vasile și cu mine, și cu alți *Danioni* și *Părinți Dani*, cum ne-am convertit? Căci noi eram botezați, mirunși și împărtășiți în Biserica Ortodoxă. Care este convertirea? Ia să vedem dacă părintele Rafail poate să spună că, din fire ortodox fiind, s-a întors la Ortodoxie. Eu tot timpul am fost în Ortodoxie, nu? Am Certificatul de Botez. Prima întrebare: cum ne considerăm noi oare niște convertiți? Pentru că așa spunem: suntem convertiți, suntem întorși. Eu pot să zic că sunt întors, pentru că

---

⁶⁰ Prezentăm aici o parte din conferința care a avut loc la Facultatea de Teologie din București, în noiembrie 2003, cu prilejul lansării volumului *Ne vorbește părintele Serafim Rose - Scrisori*, Editura Bunavestire, Galați, 2003. Pentru a aduce expunerile într-o formă potrivită pentru tipar, vorbitorii le-au adaptat puțin (titlurile aparțin redacției). Lipsește de aici materialul părintelui Gheorghe Holbea. [n.red.]

⁶¹ Primul vorbitor fusese părintele Gheorghe Holbea, care a spus: „prima mea informație despre părintele Serafim Rose am avut-o din cartea *Ortodoxia și religia viitorului*, în limba engleză, și îmi amintesc că părintele Serafim Rose mi-a atras atenția asupra unui filosof pe care eu, în perioada studenției, l-am admirat foarte mult. Este vorba de Nicolae Berdiaev. Având ca temă de licență, pe atunci, *Persoană și comuniune*, cineva mi-a sugerat să caut problema personalismului la Nicolae Berdiaev. Având la dispoziție cărțile lui Nicolae Berdiaev – asta se întâmpla în 1987 – cărți care au fost traduse după aceea în limba română, este vorba despre *Pentru un nou Ev Mediu*, *Despre destinul omului*, *Personajele lui Dostoievski*, *Certitudine și adevăr*, *Sensul Creației*, îmi venea foarte greu atunci să am o privire clară asupra lui Nicolae Berdiaev, pentru că Nicolae Berdiaev pare uneori foarte ortodox, adică atunci când se referă la filosofia lui Dostoievski, mai ales atunci când alcătuiește el această metafizică a libertății, dar, dacă cercetăm mai cu amănuntul, vedem că Berdiaev este cel care vorbește despre *neființa originară*, din care se naște *libertatea originară*, din care iese *ființa* și apoi din *ființa* iese Dumnezeu – Dumnezeu și libertatea fiind două lucruri care merg paralel. Cel care mi-a atras atenția asupra faptului că Berdiaev se înscrie în acest curent al holismului, al *new age*-ului, era tocmai părintele Serafim Rose. După aceea, provocat de aceste aprecieri critice ale părintelui Serafim Rose, am descoperit faptul că în această filosofie a lui Berdiaev, cel puțin partea de început și partea finală țin de altceva, și anume de ezoterism; Berdiaev poate fi numit filosof gnostic, maniheic ș.a.m.d., dar nu trebuie să fie asimilat, așa cum se întâmplă de multe ori – și am citit chiar un studiu asupra lui Berdiaev, într-o revistă de la Sibiu, în care, paradoxal, nu era sesizată nici o abatere de la învățătura de credință a Bisericii” [n.red.].

⁶² Părintele Holbea făcuse o paralelă între părintele Serafim Rose și părintele Rafail Noica [n.red.].

am fost în Biserica de mic copil, am părăsit-o și m-am întors mai la bătrânețe. Danion Vasile s-a întors mai devreme.

Dar, dacă într-adevăr omul este din fire ortodox, ce caută convertiți de tipul ăsta? Asta este o întrebare care a dat multă bătaie de cap. Eu am simțit că omul din fire este heterodox. Este o fire căzută, așa cum s-a spus, iar convertirea este un rezultat al chemării Duhului Sfânt. Pasul acestor părinți este total supranatural, suprafiresc, este o excepție care confirmă regula, și eu văd că noi, mulți botezați ortodocși, avem o fire mult mai heterodoxă decât Serafim Rose și decât Rafail Noica, care sunt modele de ortodoxie pentru noi. Omul din naștere și din firea lui este heterodox. Se naște din nou din apă și din Duh. Da, noi suntem toți născuți a doua oară, însă nu în sensul neoprotestant, ci în sensul ortodox - și erezia se lipește de noi. Eu simt că este un efort imens de a sta pe linia ortodoxă, sprijinit de Duhul Sfânt.

Ortodoxia și religia viitorului abordează, mai mult sau mai puțin, o temă care pentru mine a devenit esențială în lucrarea de doctorat: *New Age*-ul – Religia Vărsătorului, religia viitorului. S-a vorbit despre preocupările ecumeniste. Părintele Serafim a venit dintr-o zonă protestantă, a trecut și prin zona asiatică, cu *zen*, având și un moment de ateism, deci a traversat multe perioade. Părintele Sofronie, duhovnicul părintelui Rafail Noica, a avut și el o perioadă yoghină. A trecut prin căutări artistice, pictând la Paris. Este și el un *convertit*? În sensul *Danion și părintele Dan*, da! Pentru că el era ortodox și rus. Deci această convertire, ca aspect, este foarte interesantă.

Părintele Serafim Rose însă vine direct dintr-un mediu heterodox și a ajuns unul dintre părinții cei mai influenți pentru genul acesta de oameni cum sunt eu și cum este și Danion Vasile. De ce? Pentru că sunt oameni care au urmat un traseu bine stabilit, care reprezintă linia: gimnaziu - seminar – facultate, adică ortodocși de mici și până acum, provenind din familii preotești, familii de la țară, medii curate și oarecum mai ferite. Mediul celălalt, cel urban, din care provenim noi, orașenii, urmând traseul: gimnaziu – liceu laic, facultate, preocupați de rock, de new age, de yoga, karate, antropozofism și multe altele. După '90, s-au deschis porțile Facultății de Teologie și pentru cei ca noi.

Însă noi și cei ca noi simțim, desigur, mare reazem în părinți precum părintele Rafail Noica sau părintele Serafim Rose. Vă amintiți cum a apărut sărbătoarea Sfinților Trei Ierarhi? Unul zicea: „Sfântul Vasile-i cel mai mare!” „Ba nu, este Ioan!” „Ba nici unul dintre ei, Grigore este cel mai mare!” Și ajunseseră să se certe. De ce? Pentru că fiecare avea o afinitate. Părintele Rafail tot timpul citează: „cum spune părintele Sofronie”, „părintele Sofronie” în sus, „părintele Sofronie” în jos. Părintele Serafim: „Vlădica Ioan Maximovici așa făcea, așa făcea, așa făcea!” Părintele Sofronie: „Siluan Athonitul spunea...” ș.a.m.d. Deci există o așa evlavie față de un părinte, dar nu spunând că e mai mare decât ceilalți – de genul ăsta noi ne ferim – sau spunând că Sfântul Siluan e mai bun decât Sfântul Ioan Maximovici. Mai auzim și vorbe din astea. Nu este normal.

Afinitatea pe care o am pentru Serafim Rose nu o pot avea față de părintele Cleopa, pentru că sunt orașean, acela era cioban, eu sunt din oraș, acela-i din Moldova, deci, m-am trezit că – alt paradox! – că mă simt mai apropiat de un părinte american, deși sunt din București. Genul acesta de tineri de la oraș se regăsesc foarte mult în părintele Serafim Rose și foarte puțin în părintele Cleopa. Alt paradox. Ca temă de gândire, deci, nu ca răspuns: de ce sunt atâția care se regăsesc mai mult în părintele Serafim Rose și mai puțin în părintele Cleopa?

Părintele Serafim Rose a fost un părinte special, un părinte foarte îndrăzneț și liber în gândire, în sensul bun al cuvântului. În Rusia este aproape un cult pentru el, căci el nu se închista și nu se poticnea în două lucruri: o dată în gândirea juridică, *cine-i canonic, de unde până unde e cineva canonic sau nu*, iar pe de altă parte, avea îndrăzneala să nu se afilieze - citez din altă lucrare - „unei biserici de partid, sau politicii bisericii” care de multe ori urmărește criterii ideologice și nu duhovnicești. Părintele Serafim este admirabil pentru noi și unii îi zic „fericit”, i s-a făcut și icoană și nu au exagerat.

Gândiți-vă că este primul care a făcut Acatistul și slujba Sfântului Cuvios Paisie

Velicovski de la Neamț. Deci slujba sa vine de la mare distanță, de la Frăția Sfântului Gherman din Alaska.

Părinți precum Serafim Rose sau Rafail Noica beneficiază de o libertate a duhului pe care noi o inspirăm cu bucurie, și nu se împotmolesc în interese extrabisericești sau extraduhovnicești, și ne dau și nouă curaj de a gândi în libertate în duhul ortodox, care nu-i duh ideologic și nici duh dogmatist. Au această libertate a duhului, care exprimă adevăruri exacte.

Părintele Serafim nu are bariere duhovnicești și, din această cauză, și-a atras multe probleme încă în timpul vieții. Cu Kalomiros, legat de problema evoluționistă, ce polemică a dus! Scrisori de câte patruzeci de pagini – cine dintre noi a scris scrisori de patruzeci de pagini? Și situația cu Kalomiros tot nu s-a lămurit, căci au murit amândoi, unul *hăis* și unul *cea*, și nu s-au împăcat pe acel subiect.

Și ce ne mai spune acest exemplu? Că, în momentul în care devii o personalitate, îți asumi acest gen de polemici și îți poți atrage multe dușmăanii.

Cât a trăit, s-au convertit mulți dintre rockeri și dintre punk-iști. Iată, eu nu sunt un rocker convertit, căci eu, repet, am fost ortodox și pe urmă am devenit rocker. Acolo, invers, din rockeri au ajuns ortodocși și unii s-au și călugărit.

Lucrarea asta ne arată ce duh a adus părintele acolo. Și despre ce duh este vorba? Este duhul Sfinților Părinți, un duh patristic care te impresionează. Și l-a avut, paradoxal, un american cu rădăcini norvegiene, suedeze, pe undeva nemțești, letone, cine știe, o amestecătură.

Părintele Serafim Rose simte duhul Sfinților Părinți mai bine decât mulți dintre noi. Deși n-a fost profesor, are valoare teologică, iar noi avem multe de învățat de la el și ca ascet, și ca mistic. Un mare semn de întrebare se ridică: unde ne aflăm noi față de el?

Închei aici. Am spus câteva cuvinte, subliniind de ce eu și alții care simt și gândesc ca mine avem atâta evlavie și afinitate față de acest gen de convertiți cu adevărat de la protestantism și de la lipsa de har. Iată, pe părintele Serafim noi îl avem la evlavie, ca model de comportare duhovnicească, patristică, un părinte deosebit ce a scris atâtea cărți folositoare.

Pășind pe urmele sfinților...

Danion Vasile

Vă voi spune ce m-a impresionat mai mult la părintele Serafim Rose, la viața lui și la scrierile sale. Cred că cea mai bună descriere a personalității părintelui Serafim ne este oferită de viziunea pe care o avea asupra trăirii credinței creștine. Părintele ne spune așa: „Noi, cei ce ne numim creștini, nu trebuie să așteptăm nimica altceva decât să fim răstigniți. Căci a fi creștin înseamnă a te răstigni în aceste vremuri și-n oricare alte vremuri, de când Hristos a venit întâia dată. Trebuie să fim răstigniți în parte, mistic, căci răstignirea deplină este singura cale către Înviere. Dacă vom învia cu Hristos, trebuie ca mai întâi să ne smerim împreună cu El, chiar până la umilința cea din urmă, aceea de a fi devorați și scuipați afară de lumea care nu ne înțelege. Și trebuie să fim răstigniți la vedere, în ochii lumii, căci Împărăția lui Hristos nu este din această lume și lumea nu o poate primi și nu poate primi nici măcar un singur reprezentant al ei, nici măcar pentru o singură clipă. Lumea aceasta îl poate primi doar pe Antihrist, acum sau în oricare altă vreme. Nu-i de mirare, atunci, că este dificil să fii creștin. Nu este dificil, este imposibil. Nimeni nu poate accepta cu bună știință un mod de viață care, cu cât este trăit mai autentic, cu atât mai mult duce spre (o aparentă) autodistrugere. Și din această cauză ne răzvrătim mereu, încercăm să ne ușurăm viața, încercăm să fim creștini pe jumătate, încercăm să dobândim ce-i mai bun din ambele lumi. Până la urmă trebuie să alegem. Fericirea noastră stă într-una din cele două lumi, nu în amândouă. Dumnezeu ne dă tărie să urmăm calea răstignirii. Nu este altă cale de a fi creștin”.

Cuvintele pe care le-ați auzit exprimă cât se poate de bine duhul părintelui Serafim Rose, un duh pe care-l regăsim în scrierile patristice, pe care-l regăsim în *Viețile Sfinților*. Acesta este duhul adevăratei Ortodoxii. Chiar dacă în vremurile noastre este propovăduită o Ortodoxie comodă, față de care părintele Serafim și-a exprimat nu o dată rezervele, trebuie mărturisită Ortodoxia Crucii, Ortodoxia pătimitoare. Să înțelegem că atâta vreme cât Ortodoxia este la unison cu înțelepciunea acestui veac, nu este Ortodoxie. Și dacă ne vom rezuma să propovăduim altora două sau trei învățături ale Sfinților Părinți, nu vom mișca pe nimeni.

În viața părintelui Serafim Rose scrisă de părintele Damaschin [Christensen] sub titlul *Not of This World*, autorul mărturisește cum, departe de Ortodoxie fiind, a fost efectiv șocat de întâlnirea cu părintele Serafim Rose. Această întâlnire trebuie să ne pună pe gânduri, pentru că așa ar trebui să fie întâlnirea cu oricare dintre mărturisitorii adevărați ai Ortodoxiei. Și părintele Damaschin spune: „Ceea ce m-a surprins cel mai mult la părintele Serafim [pe care l-a văzut pentru prima oară în viața sa atunci când acesta ținea o conferință] a fost faptul că în fața mea se afla un om care se jertfea pe deplin pentru Dumnezeu, pentru adevăr. Nu era vreun profesor universitar ce primea un salariu confortabil pentru a fi un răspânditor al cunoașterii [așa cum știm foarte bine că sunt mulți profesori universitari care încearcă să vorbească despre Ortodoxie pur și simplu din interes lumești, fără a se gândi că mărturisirea trebuie să fie jertfelnică], nu era nici vreun conducător religios ce tânjea să-i fie așezate la picioare putere, influență sau măcar un vas cu fructe, precum făceau maestrii spirituali care aveau pe atunci discipoli prin zonă. [La Santa Cruz, unde vorbea părintele Serafim, și la celelalte centre universitare, marii guru care invadaseră Occidentul, încercând să predea filosofia, cultura indiană, erau la mare cinste. Numai că fiecare dintre acești așa-ziși guru voia ceva: voia discipoli, voia cinste, voia fructe, voia bani.] Însă părintele Serafim nu trăia în religie pentru avantajele pe care le-ar fi putut obține de acolo. Nu căuta un sprijin, nici să se bucure de o viață spirituală. [mulți caută Ortodoxia pentru a se bucura de cine știe ce extazuri duhovnicești, pentru a trăi cine știe ce zâmbete permanente și pentru a avea o înțelegere a vieții care să le

ușureze tensiunile de zi cu zi]. El era doar un călugăr simplu, ce căuta adevărul mai presus de toate". Prin această frază se rezumă întreaga viață a părintelui Serafim Rose. Era un călugăr simplu, ce căuta adevărul mai presus de toate.

Părintele Serafim, care la naștere a primit numele Eugen, a avut o copilărie cuminte: era ascultător de părinți, așezat, bine crescut; toate erau bune și frumoase. După liceu, însă, în mintea și-n inima lui a răsărit întrebarea: *De ce? Ce sens are viața? Pentru ce trăim? Pentru ce, pentru ce?* A devenit frământat, obsedat chiar de căutare. Acesta este un lucru extraordinar. E primul pas pentru a ajunge în Ortodoxie: să te întrebi, să-ți dorești să cunoști cât mai mult. Din păcate, într-o primă etapă, părintele Serafim s-a apropiat de budism (de varianta *zen* a budismului) cu ajutorul cunoscutului Alan Watts, care, pe vremea când tânărul Eugen Rose i-a devenit discipol, avea o faimă extraordinară, era un veritabil *guru*. Un singur lucru l-a pus pe gânduri pe Eugen, și anume faptul că era o discrepanță între teorie și viața personală a așa-zisului iluminat, care, de fapt, era un hedonist ce căuta să pervertească și să modifice învățătura orientală numai pentru a se situa pe sine într-o poziție mai înaltă, pentru a-și justifica toate căderile. Și nu i-a fost greu tânărului Eugen să se rupă de acest Alan Watts. L-a marcat foarte tare faptul că unul dintre cei mai apropiați prieteni ai săi, influențat de filosofia orientală, a ajuns pe culmile disperării și s-a împușcat. Viața devenise prea apăsătoare pentru el și a vrut să rezolve problema aceasta a vieții într-un mod cât se poate de civilizată - din punctul de vedere al gândirii orientale. Sinuciderea acestui coleg l-a pus pe gânduri pe tânărul Eugen, care a spus atunci: „Fiecare dintre noi purtăm o mască”. Adică, cei care alegeau o anumită cale spirituală, deși erau conștienți că respectiva cale nu-i împlinea, se declarau mulțumiți de ea. Le era frică să nege până și calea respectivă, le era frică gândind că, dacă ar nega tot, nu ar rămâne cu nimic.

De la Alan Watts, tânărul Eugen a trecut la Gi-ming Shien, unul dintre cei mai mari *înțelepți taoiști* ai secolului XX. Părintele Serafim a păstrat în sufletul său o anumită deschidere față de cultura chineză, deschidere care s-a datorat tocmai întâlnirii cu acest maestru autentic, care, spre deosebire de învățații și cărturarii de la facultățile de civilizație și cultură orientală ce nu căutau altceva decât un bagaj de cunoștințe, era un adevărat trăitor al valorilor culturii antice chineze. Pe tânărul Eugen l-a impresionat foarte mult această ipostază de înțelept și, după trecerea sa la Ortodoxie, după ce a devenit ortodox, părintele Serafim a încercat să vorbească despre faptul că, dacă Hristos S-ar fi descoperit Chinei, dacă în loc să preia budismul indian, China ar fi preluat învățătura creștină, misiunea ortodoxă făcută pe tărâmul oriental ar fi fost foarte mare. De ce? Pentru că există unele paralele între înțelepciunea străveche a Chinei și primul pas spre cunoașterea lui Hristos. Așa cum Sfinții Părinți au găsit în scrierile filosofilor antici greci anumite adevăruri descoperite de Dumnezeu, anumite elemente ale cunoașterii, anumite seminte de adevăr, tot așa părintele Serafim Rose, care a studiat cultura Chinei, a găsit repere asemănătoare. Pentru Eugen Rose, faptul că a găsit învățătura despre iubirea aproapelui în cultura Chinei l-a ajutat foarte mult - atunci când a devenit ortodox - să facă puntea între învățătura străveche a Chinei și credința creștină.

Cercetând filosofia Chinei, Eugen Rose a fost atras foarte tare de disecarea, de critica modului în care lumea modernă tinde să se rupă de orice fel de tradiție. La un moment dat, la secția de sinologie făcuse furori un studiu despre W.C.-urile din străvechea Chină. Și tânărul Eugen a observat ce *șanse mari* au să înțeleagă frumusețea Chinei cei care stau să cerceteze și să disece o astfel de problemă. Ar fi de făcut aici o paralelă cu anumiți teologi ai zilelor noastre care, în loc să caute aurul și frumusețea Ortodoxiei, se pierd în tot felul de lucruri secundare și încearcă să transforme Ortodoxia într-o învățătură similară celei a acestui veac, doar ceva mai înaltă.

De la Gi-ming Shien, tânărul Eugen a învățat că mai importantă decât cunoașterea descoperirilor arheologice este învățătura textelor autentice. Și spunea Gi-ming Shien despre cărturarii contemporani că, între arheologie și texte, aleg arheologia, pe motiv că oferă dovezi mult mai precise. Poate că unele din textele străvechi ale Chinei sunt neautentice, poate că nici

nu exista dinastia cutare. Frământări similare cu cele ale cărturarilor creștini care consideră că descrierea Vieții Sfinților Varlaam și Ioasaf n-ar fi autentică. Și spunea Gi-ming Shien: „cărturarii căzuseră de acord că o anumită dinastie nu a existat, că textele chineze care ar fi trebuit să aparțină respectivei perioade trebuiau să fie redatate. Și până să apuce cărturarii să le redatze, s-au găsit alte vase și alte podoabe și alte dovezi arheologice ale existenței respectivei dinastii”. Asta l-a învățat pe tânărul Eugen să prețuiască mai mult textul și valoarea textului, decât sofismele unor cărturari contemporani. Și amintesc această idee deoarece, în momentul în care a devenit ortodox și părinte, Serafim Rose a vrut să o aplice la înțelegerea Ortodoxiei.

Părintele Holbea a vorbit despre întâlnirea tânărului Eugen Rose cu Biserica Ortodoxă⁶³. Faptul că un străin intră într-o biserică și se lasă efectiv vrăjit de slujba respectivă arată disponibilitatea și deschiderea sa față de adevăr. Sunt foarte mulți tineri de alte confesiuni și de alte credințe care vin la slujbele ortodoxe, iar acestea li se par interesante și atât. Tânărul Eugen se simțea din ce în ce mai atras de Ortodoxie, dar îi era greu să facă primul pas al intrării în Biserică.

Vă voi spune acum ceva care pare scos dintr-o poveste: cum a ajuns părintele Serafim monah. Un alt personaj cheie, actualul părinte Gherman Podmoșenski, pe atunci tânărul Gleb, elev la seminar, s-a gândit să facă un lucru extraordinar: să se ducă în Alaska, mai precis pe insula Spruce, ca să se închine la moaștele neputrezite ale unui sfânt care nu fusese încă trecut în sinaxare - Cuviosul Gherman. Gleb nu avea bani pentru drum. Se duce la duhovnicul său și-i spune: „Părinte, vreau să fac un lucru ieșit din comun: să mă duc de aici, de unde ne aflăm, să bat toată America, până ajung să mă-nchin la moaștele Cuviosului Gherman!”. Și-i spune părintele: „Frate – Gleb era de origine rusă – frate, ceea ce vrei tu să faci nu e deloc ieșit din comun, asta au făcut moșii tăi și asta a făcut poporul rus de sute și sute de ani. Pelerinajele sunt cât se poate de firești, cât se poate de normale”. I-a dat toată binecuvântarea.

Gleb ajunge pe insula Spruce, îl întâlnește pe părintele Gherasim, care ducea o viață sfântă, și-l întreabă: „De ce oare în vremurile noastre nu se mai țin nevoițele celor din vechime?”. O întrebare pe care cred că și-au pus-o mulți alți creștini. Și unii poate că au primit și răspunsul. Și avva Gherasim i-a răspuns tânărului Gleb: „Deoarece noi nu mai avem hotărârea lor. Darul și ajutorul Domnului sunt la fel și astăzi ca și atunci, pentru cei ce sunt credincioși și pentru cei ce-L caută din toată inima pe Dumnezeu, iar noi am fi putut trăi întocmai ca și părinții din vechime, potrivit cuvântului Apostolului care a zis: *Iisus Hristos este același și ieri și azi și în veac*” (Evrei 13,8). Când aude Gleb asta, fuge în paraclis la moaștele Sfântului Gherman și se roagă cu zdrobire de inimă, făcând o făgăduință prin care se închina pe sine lui Dumnezeu, și la bine și la rău. Până aici, poate că și alți credincioși au trăit lucruri similare, întâlnindu-se ori cu vreun duhovnic, ori cu vreo carte, sau cu altă șansă pe care Dumnezeu le-a dat-o ca să se apropie de El.

Diferența este că de aici începe povestea. În timp ce se ruga la moaște, Gleb aude o voce: „Pune-ți o dorință”. El, singur în biserică, în fața moaștelor, aude că sfântul îi vorbește. Și tânărul Gleb, care nu credea că ar putea să găsească o soție alături de care să ducă o viață jertfelnică, a zis: „Vreau un nebun ca și mine, pe cineva care să mă înțeleagă și să înțeleagă ideile mele”. Povestea continuă. Vocea spune: „Și ce altceva mai vrei?” Parcă am fi în *poveștile nemuritoare* cu peștișorul fermecat! Și Gleb se gândește și spune: „Vreau să fac o frăție care să îți

---

⁶³ „Vreme de ani am fost satisfăcut în studiile mele de faptul că eram *deasupra tuturor tradițiilor*, dar cumva și credincios lor... Când am vizitat o biserică ortodoxă, a fost doar ca să vad o alta *tradiție*. Însă, când am intrat pentru prima dată într-o biserică ortodoxă (una rusească, în San Francisco), ceva mi s-a întâmplat, ceva ce nu mai trăisem într-un templu budist sau în alt templu oriental; ceva îmi rostea în inimă că sunt *acasă*, că întreaga mea căutare luase sfârșit. Nu am știut cu adevărat ce înseamnă aceasta, căci slujba mi-a fost destul de inaccesibilă, fiind într-o limbă străină. Am început să particip la slujbele ortodoxe mai des, învățând treptat limba și obiceiurile... Prin expunerea mea la Ortodoxie și la ortodocși, am început să conștientizez o idee nouă: Adevărul nu era doar o idee abstractă, căutată și cunoscută de către minte, ci era ceva personal – chiar o Persoană – căutată și iubită de către inimă. Și astfel L-am întâlnit pe Hristos” – *Ne vorbește părintele Serafim Rose - Scrisori*, p. 7 [n.red.].

cinstească numele și să mărturisească în întreaga lume sfințenia ta”.

Acesta a fost momentul în care s-au pus de fapt bazele frăției Sfântului Gherman din Alaska. M-am bucurat foarte mult când am aflat acest amănunt, pentru că știam că părintele Serafim Rose a făcut minuni după moarte, că a avut descoperiri cerești în timpul vieții, dar nu știam modul precis în care a fost atras pe calea monahală. Și aproape în același timp în care Gleb se ruga să îi trimită Dumnezeu un astfel de *nebun*, Eugen Rose se ruga cu disperare să cunoască Ortodoxia. Și din rânduiala lui Dumnezeu, cei doi se întâlnesc.

Eugen Rose era foarte preocupat de problema sfârșitului lumii, a venirii lui Antihrist, a faptului că în zilele noastre creștinătatea apostaziază cu pași mari, numai că, nefiind membru al Bisericii, se rezuma la o *credință filosofică*. Când Gleb intră în camera acestuia, se miră să vadă un perete cu icoane precum și portretul țarului care încă nu fusese canonizat. Începe să-i vorbească, scoate din valiză aparatul de proiecție și, așa cum se pun copiilor diafilme, așa i-a pus tânărului Eugen diapozitive: părinți cu viață sfântă, mănăstiri, tot ce era mai frumos pentru Ortodoxia din America. Nu i-a trebuit mai mult tânărului Eugen ca să fie topit instantaneu de simțiri irevocabile. Și Gleb merge la un grup de ruși și le spune: „Fraților, noi vrem să mărturisim Ortodoxia rușilor care au ajuns aici în America, dar nu trebuie să ne gândim numai la noi. Să ne gândim la faptul că americanii au nevoie de Ortodoxie și că cineva trebuie să le-o mărturisească. Am un cadou pentru voi. El este *prezentul*”. Și l-a încredințat pe tânărul Eugen în grija comunității ruse. Un alt tânăr, Dimitri Andrault de Langeron, a acceptat să îi fie naș.

Se pune problema intrării tânărului Eugen în Biserica Ortodoxă. Existau două căi: una - prin botez, așa cum a fost tradiția din vechime, și a doua, așa cum sunt primiți în unele părți astăzi oameni care vin de la anumite culte eretice, de laeretici - prin mirungere. Datorită faptului că părintele Serafim se trăgea dintr-o familie protestantă, unii și-au pus problema: „oare a fost valabilă intrarea tânărului Eugen în Biserică?”. După prima împărtășanie pe care a primit-o tânărul Eugen, vreme de o săptămână n-a vrut să mai mănânce nimic; atât de dulce a fost împărtășania primită, încât nu mai simțea nevoia de hrană pământească. Și starea duhovnicească pe care a avut-o atunci a fost pentru el cel mai important pas, cea mai importantă confirmare a faptului că Hristos l-a primit în Biserica Sa.

O influență foarte mare asupra tânărului Eugen și mai târziu asupra părintelui Serafim a avut-o Sfântul Ioan Maximovici, marele făcător de minuni din San Francisco, un episcop care mergea desculț pe stradă, un episcop *nebun* pentru Hristos, care nu dormea în pat, care era foarte diferit de episcopii față de care părintele Serafim de mai târziu avea rețineri. În chipul Sfântului Ioan Maximovici, tânărul Eugen a avut dovada faptului că Hristos nu a părăsit Biserica. A avut dovada că oamenii pot merge pe calea sfințeniei. Și Sfântul Ioan Maximovici a dat binecuvântare ca frăția Sfântului Gherman din Alaska să fie întemeiată. Mai mult încă, Sfântul Ioan Maximovici a vegheat atât în timpul vieții cât și după moartea sa ca frăția Sfântului Gherman să meargă pe drumul cel bun.

A fost rânduiala lui Dumnezeu ca Eugen și Gleb să cumpere un munte pe care să pustnicească. Li se puteau oferi slujiri care de care mai ziditoare în biserică, să fie imediat hirotoniți, să aibă o parohie, viață comodă, dulce, glorie, ucenici etc. Dar cei doi au hotărât să cumpere un munte. Cât de ciudată a fost alegerea lor față de alegerea celor care aleg monahismul pentru a duce o viață comodă, și pe care părintele Serafim i-a muștrat prin cuvântul său... Le lipseau banii ca să poată cumpăra proprietatea respectivă. Și amărâți, supărați, după ce văzuseră locul de la Platina care le plăcuse foarte mult, s-au dus la moaștele Sfântului Ioan Maximovici, necanonizat pe vremea aceea, să se roage. Și în timp ce Gleb se ruga, aude cum cineva vine la tânărul Eugen și-i spune: „Auzi, nu vrei să fii cântăreț la noi, că, uite, îți dăm o sută de dolari pe lună?”. Era exact rata care le trebuia ca să cumpere terenul. Și au văzut în aceasta mâna lui Dumnezeu și ajutorul Sfântului Ioan Maximovici. Au reușit să cumpere proprietatea pe care au pus început bun unei viețuiri după rânduiala Sfinților Părinți. Obștea lor a fost strâns legată de scrierile Sfântului Paisie Velicovski, și au căutat să se călăuzească

după învățătura filocalică și patristică. Atunci când un ierarh a venit să-i călugărească, le-a spus: „Fraților, vă trebuie telefon”. Și-au zis: „Noi nu vrem telefon”. „Fraților, vă trebuie curent electric.” „Nu ne trebuie curent electric.” „O mănăstire nu poate exista fără curent și fără telefon.” Și-au spus: „Ba poate, cum să nu? Înainte se putea”. Când s-a pus problema să li se cumpere rase, arhiepiscopul Artemon i-a anunțat că le-a cumpărat material de o mie de dolari. Și l-au întrebat: „Ce să facem cu el? Să facem paradă la animale?” Erau șocați de faptul că arhiepiscopul nu înțelegea demersul lor. În prima ediție a cărții *Not of this World* apar mai multe momente de tensiune între părintele Serafim și anumiți clerici sau între ierarhi, apărători ai credinței, cum a fost Ioan Maximovici sau Vlădica Averchie, și alți slujitori ai altarului care l-au „ajutat” pe Sfântul Ioan Maximovici să ajungă în proces civil, ca să fie batjocura păgânilor și a necredincioșilor. În cele din urmă, cei doi tineri au curajul să-i spună episcopului că nu vor să aparțină de nici o jurisdicție. De ce? Pentru că nu voiau decât să fie în Biserică și să nu aparțină nici unui „partid bisericesc”. Erau tensiuni, grecii se certau cu rușii, rușii se certau cu cutare și cutare... Părintele Serafim nu a vrut asta. Episcopul i-a făgăduit că-i călugărește și-i lasă în pace, după care, imediat după ce i-a călugărit, îi pune să citească la strană din *Scara* Sfântului Ioan despre ascultare, și zice: „Prima ascultare, hirotonia”.

Gleb, fiind rus, nu avea curaj să-l înfrunte pe arhiepiscopul Artemon, în a cărui jurisdicție ar fi trebuit să se afle. Dar primele cuvinte ale părintelui Serafim Rose, după călugărire, au fost: „Niet! Niet! Niet!” El voia o viață pustnicească, voia să-L cunoască pe Hristos, voia să meargă pe calea Sfinților Părinți și era conștient de faptul că hirotonia l-ar fi făcut imediat părinte pentru alții. Și și-a dat seama că nu este potrivit să fie părinte altora înainte de a-și fi lui însuși părinte. Și cariera duhovnicească de tânăr monah a început cu o neascultare față de cuvântul unui ierarh, dar cu o ascultare față de binecuvântarea pe care o primiseră de la Sfântul Ioan Maximovici, față de binecuvântarea pe care o primiseră de la Vlădica Nectarie, care încerca să mai păstreze ceva din duhul Rusiei prigonite. Vlădica Nectarie îi prevenise că arhiepiscopul Artemon îi va hirotoni cu forța pentru că nu înțelegea întru totul dorința lor de a trăi ca simpli monahi. În cele din urmă, arhiepiscopul a cedat.

Despre pustietatea în care trăiau părinții, ar fi de spus de exemplu că, mergând odată prin pădure, părintele Gherman a văzut o pumă. Vă dați seama că s-a speriat extrem de tare, pentru că, de obicei, leii, tigrii, pumele mănâncă oamenii pe care îi prind. Și, sperându-se, și-a dat seama, totuși, că animalul era foarte mirat: nu mai văzuse nici un om în viața lui. S-au uitat unul la altul cu *respect*, părintele Gherman s-a îndepărtat, până ce a putut să o ia la fugă. Iar altă dată, părintele Serafim, vrând să sape undeva, a găsit un șarpe cu clopoței. Știa că mușcătura șarpelui îi putea fi fatală. Amintindu-și de Sfântul Mare Mucenic Gheorghe, care a omorât balaurul, a pus mâna pe lopată și a omorât șarpele.

Datorită misiunii pe care au început s-o facă părinții, în special prin cuvântul tipărit, foarte mulți oameni se arătau deschiși față de Ortodoxie și chiar cereau botezul. Și-n cele din urmă, părintele Serafim a înțeles că trebuie să primească hirotonia. Și-a dorit să fie hirotonit de Prea Sfințitul Nectarie. Și înainte de momentul în care Prea Sfințitul Nectarie l-a hirotonit pe părintele Serafim, a spus următoarele cuvinte: „Atât vreau, să mai fac slujba asta și să mor”. Cuvintele acestea sunt extraordinare: pentru că un păstrător al vechii tradiții – Prea Sfințitul Nectarie îi cunoscuse direct pe unii dintre cei care, preoți sau episcopi, muriseră ca mucenici în prigoana comunistă – își dorea ca prin această hirotonie să transmită mai departe părintelui Serafim tot ceea ce putea transmite. Și părintele Serafim a fost vrednic de moștenirea duhovnicească pe care a primit-o.

S-ar putea spune mai multe semne minunate care au avut loc în timpul vieții părintelui Serafim și mai ales după moartea sa, semne care ne-ar oferi o imagine a unui teolog diferită de cea pe care o avem în mod obișnuit. Noi prin *teologi* înțelegem pe cei care au câteva diplome și atât. Or, teologia părintelui Serafim era în primul rând viața de nevoie pentru Hristos, viața de rugăciune, și nu este de mirare că ori i se arăta Sfântul Ioan Maximovici, ori i se arăta un

cuvios. Erau semne de la Dumnezeu care-i dădeau putere să meargă pe calea cea strâmtă și cu chinuri.

Aș menționa o singură arătare după moarte a părintelui Serafim. O doctoriță scrie la mănăstirea Sfântul Gherman și spune că ar vrea să-l cunoască pe părintele Serafim, fiind extrem de impresionată de una dintre cărțile sale, cred că de *Ortodoxia și religia viitorului*, carte care i-a apropiat pe mulți eretici de Biserica Ortodoxă. Și femeia respectivă află că părintele murise. Și apoi are un vis în care îl vede pe părintele Serafim și-i spune: „Părinte, părinte, atât mi-aș fi dorit să ajung la mănăstire înainte să mori, pentru că, fiind doctoriță, aș fi putut să-ți dau tratamentul de care aveai nevoie”. Și părintele, apărut așa, în lumină, îi spune: „Stai liniștită, că voia lui Dumnezeu a fost să fiu aici, lângă El”.

Minunile pe care le-a făcut părintele Serafim după moarte sunt o dovadă că a fost un vrednic ucenic al Sfântului Ierarh Ioan Maximovici – marele făcător de minuni din secolul XX. Despre Sfântul Ioan atât aș mai spune: nu numai că a ajuns în proces civil, nu numai că a fost prigonit de către alți episcopi și preoți; nici după moartea sa n-a avut parte de liniște. În timp ce părintele Serafim cu părintele Gherman se zbăteau să-i tipărească minunile, au fost episcopi care le-au stat împotriva. Ba chiar, înainte de a muri, Sfântul Ioan Maximovici i-a dat unui vlădică un antimis și i-a spus: „Să poți sluji pe el atunci când dușmanii mei te vor prigoni”. Sfântul Ioan Maximovici era conștient de faptul că nici după moartea sa dușmanii nu-l vor lăsa în pace. În cele din urmă, Dumnezeu a rânduit ca moaștele Sfântului Ioan Maximovici să fie găsite întregi și bine mirositoare, fapt care i-a pus pe dușmanii săi în imposibilitatea de a continua atacurile.

Despre părintele Serafim Rose nu se prea pomenește pe la cursurile Facultăților de Teologie. Întrebarea este: a fost sau nu părintele Serafim Rose un teolog? Cred că oricine citește studiul său *Cum să citim scrierile Sfinților Părinți* va recunoaște în el pana unui teolog care se află pe linia marilor Sfinți Părinți ai Bisericii. Ar trebui să ne dăm seama că, deși părintele Filotei Zervakos nu este considerat un teolog, atât el cât și părintele Sofronie Saharov și ceilalți au mers pe calea teologiei vii, pe calea teologiei trăite. Ei L-au cunoscut pe Dumnezeu, L-au mărturisit pe Dumnezeu și, prin scrierile lor, au adus în biserică mai mulți oameni decât au adus, poate, toți ceilalți teologi cu diplome dar fără trăire, la un loc.

Părintele Serafim Rose a fost deschis nu numai față de învățătura Sfinților Părinți, nu numai față de părinții contemporani cu viață sfântă, ci – un lucru care pe unii i-ar pune sigur pe gânduri – a fost deschis față de cultura contemporană. Deschis în ce sens? El continua învățătura Sfântului Teofan Zăvorâtul care spunea că omul are nevoie să se împlinească atât duhovnicește, cât și, într-un anume fel, trupește, cât și, într-un anume fel, sufletește. Adică, dacă între trup și suflet și duh există o anumită fractură, o anumită ruptură, omul va eșua în demersul său duhovnicesc. Adică, dacă există oameni care merg numai la slujbe, slujbe, slujbe, și nu înțeleg că trebuie să fie deschiși față de cei din jurul lor, acești oameni capătă un duh sectar și, în cele din urmă, pierd adevăratul parfum al Ortodoxiei. Părintele Serafim Rose spunea că a avut avantajul de a nu se converti brusc la Ortodoxie. În *Scrisori* el face referire de mai multe ori la sindromul „convertitului nebun”, un sindrom despre care n-am mai citit în altă parte. Și, într-adevăr, există unii care trec de la religii orientale la Ortodoxie și nu vor să știe decât de Biserică și Sfinți Părinți, și neagă orice altă formă a culturii. Părintele Serafim spunea că există riscul să vrem să devenim sfinți înainte să fim oameni.

Pe părinții de la Sfântul Gherman i-a marcat foarte tare pilda unui mare avvă la care vine un tânăr însetat de viața duhovnicească: „Avva, ce să citesc?” Și răspunsul este șocant pentru marea majoritate a voastră: *David Copperfield* (fără nici o legătură cu celebrul șaman modern). Răspuns care ne-a dat gata pe toți cei care considerăm că-L cunoaștem într-o anumită măsură pe Hristos. Adică *David Copperfield* e cam pe la sfârșitul sfârșitului listei cărților care ar putea fi recomandate de către un duhovnic, în cazul în care duhovnicul nu recomandă medicina *Ayurveda* sau cine știe ce cărți ale medicinei orientale ori alte ciudățenii. Ar fi șocant pentru noi,

poate, cel puțin pentru mine a fost, să aflăm că părintele Serafim i-a luat pe tinerii din mănăstire să vadă piesa lui Shakespeare - *Romeo și Julieta*, piesă pe care o citiseră mai înainte. Unde sunt Sfinții Părinți, și unde-i *Romeo și Julieta*? Și a fost întreat: „Părinte, dar nu vă dați seama, sunt tineri începători în viața monahală! N-or să se smintească?” Și părintele Serafim a spus: „Și ei sunt oameni și trebuie să înțeleagă anumite manifestări ale sufletului omenesc. Este mai bine să li se ofere acestea sub îndrumare și control decât să se lupte cu ele singuri”. Iar cei care s-au grăbit să-l catalogheze pe părintele Serafim Rose ca extremist și fundamentalist găsesc în el un om cu o personalitate cât se poate de echilibrată.

Mă întrebam oare cum își petrecea timpul părintele Serafim? Printre altele, îi învăța gramatica limbii engleze pe tinerii care veneau la mănăstire. O perspectivă cam șocantă. Dacă ar vrea un fariseu să cerceteze viața părintelui Serafim – viața sa de monah – și să găsească hibe de genul ăsta, ar găsi mai multe. Numai că, paradoxal, aici a lucrat Duhul Sfânt. Paradoxal, încercăm să limităm Ortodoxia la trei cărți, cinci canoane și șase slujbe, fără să ne dăm seama că încercăm să-L limităm pe Dumnezeu. Și, în timp ce „harismaticii” care negau linia pe care mergea părintele Serafim au ajuns într-o fundătură, unii dintre ei rupându-se, în cele din urmă, chiar de Ortodoxie, ucenicii părintelui Serafim, crescuți „cu lingurița”, cu „zăhărelul”, au ajuns, în cele din urmă, fii adevărați ai Bisericii și chiar mărturisitori ai Bisericii.

Putem risca să cădem într-o altă extremă. Nici părintele Serafim n-ar fi spus să îmbrățișăm cu toată inima cultura contemporană. La un moment dat, vorbind despre televizor, face următoarea remarcă: „Dacă părinții nu au reușit să arunce televizorul pe fereastră, atunci să vegheze cu mare grijă la emisiunile pe care le văd copiii lor.” Părintele Serafim era conștient de faptul că nu putem trăi într-un ghetto, și atunci le cerea părinților foarte mult discernământ. Dacă-i spui copilului să nu se uite deloc la televizor, nu se uită deloc cât stă în casa ta, dar găsește prilej să alerge cu disperare la vecin, să se uite în casa prietenului său. Cu muzica, de asemenea, sunt tineri ortodocși care-și imaginează că au sporit foarte tare în viața duhovnicească, și în afară de psaltica athonită, sau sârbească etc., etc. nu mai pot asculta altceva. Și părintele Serafim atrăgea atenția asupra faptului că unii dintre aceștia se află în înșelare. Pe părintele Serafim, unul dintre factorii care l-au apropiat de Ortodoxie a fost muzica lui Bach. Cunoaștem toți reținerea anumitor ortodocși față de Bach și, cu toate astea, Bach i-a vorbit părintelui Serafim despre Dumnezeu. Nu numai înainte de convertire, ci și după convertire. Așa că trebuie să fim puțin mai delicați atunci când încercăm să dăm cu barda.

O să vorbesc puțin despre un text de mare folos - *Cum să citim scrierile Sfinților Părinți?*, după care voi vorbi despre legătura dintre celelalte cărți pe care le-a scris părintele Serafim Rose și viața pe care a dus-o. În acest text, părintele Serafim Rose observă că, în zilele noastre, sunt din ce în ce mai puțini învățători adevărați care merg pe linia Sfinților Părinți, și că unii se îndoiesc de faptul că mai există adevărați mărturisitori astăzi. Dar părintele Serafim, mergând pe linia Cuviosului Nichita Stithatul, spune clar că Duhul Sfânt lucrează din generație în generație și că, până la sfârșitul veacurilor, Dumnezeu va rândui ca în Biserică să existe astfel de propovăduitori înduhovniciți. În timp ce mulți teologi cu diplomă, care se fălesc cu starea lor de profesori universitari, caută să se piardă în amănunte neesențiale în loc să studieze aurul predaniei Sfinților Părinți, părintele Serafim Rose a observat că mai există un alt fel de teologi, care consideră că s-au eliberat de captivitatea apuseană: teologi care filosofează asupra diferențierii duhului ortodox față de duhul catolic, dar care fac această diferențiere într-un mod apusean. Și, ca fost student al Facultății de Teologie din București, fac o paranteză: pe mine m-a pus pe gânduri faptul că și în această facultate am întâlnit profesori care vorbeau despre duhul apusean, despre cât de rău este să faci teologie în duhul apusean, dar ei înșiși combăteau duhul apusean într-un mod apusean. Părintele Serafim a combătut și acel gen de teologi care după ce citeau câteva cărți își imaginau că stăpânesc Ortodoxia. Teologi care susțineau, de exemplu, că Sfântul Serafim de Sarov este primul mistic rus. Fedotov a făcut această afirmație. Îl considera pe Sfântul Serafim primul, ignorând o întreagă tradiție rusească plină de cuvioși, cuvioase,

sfinți făcători de minuni, nebuni pentru Hristos, care au dobândit harul lui Dumnezeu și au intrat în *Sinaxare*.

O altă extremă asupra căreia atrage atenția părintele Serafim este râvna exagerată, sindrom de care suferă foarte mulți dintre ortodocșii care, citind în scrierile filocalice despre culmile desăvârșirii, vor să le atingă în câteva momente. Părintele Serafim ne atrage atenția asupra faptului că în momentul în care au început să fie tipărite scrierile filocalice, bătrânii duhovnicești nu doar s-au bucurat, ci s-au și întristat. La simpozioane și la conferințe se aud numai păreri de genul: „Ce bine că s-au tipărit scrierile filocalice! Ce bine că s-au tradus! Ce bine...”. Nici unul dintre vorbitorii pe care i-am auzit în conferințe nu a spus că atunci când s-au tipărit textele, când s-au tipărit și traducerile, părinții duhovnicești s-au și temut că ele ar fi putut ajunge – și au ajuns – la unii cititori care nu erau în stare să le înțeleagă. În numele unei deschideri față de învățătura filocalică, de moment, unii teologi pierd din vedere faptul că stareții s-au temut că în momentul în care aceste scrieri se dau poporului nepregătit, poporul nu va ști să le primească. Paisie Velicicovski însuși și ucenicii săi s-au temut că în momentul în care *Filocalia* va fi tipărită, oamenii o vor transforma în altceva, într-un fel de idol: „Gata, de-acum avem *Filocalia*, de-acum știm care sunt culmile și ajungem la desăvârșire în câteva zile”. Or, părintele Serafim Rose a atras atenția foarte serios asupra faptului că nu trebuie să ne limităm la o *renaștere patristică* de genul cunoașterii intelectuale a textelor patristice, ci trebuie să încercăm să sorbim viață din textele respective. Și, înainte de a-i învăța pe alții să facă asta, părintele Serafim a făcut-o el însuși.

Părintele Serafim atrăgea atenția asupra riscului „teologiei la o țigară” sau la un pahar cu vin. Și spunea foarte clar că unii dintre teologii care țin conferințe cât se poate de renumite și de faimoase au o viziune denaturată asupra Ortodoxiei. Nu putem fi ortodocși doar când vorbim, vreme de jumătate de oră, iar apoi viața noastră este o viață de păcat, o viață de iubire de patimi, o viață de iubire de sine. Ori suntem ai lui Hristos tot timpul, ori nu suntem deloc. Și mai târziu, părintele Paisie Aghioritul a spus următoarele: cei care nu se află într-un duh cu Sfinții Părinți, să nu îndrăznească să le comenteze scrierile, să nu îndrăznească nici măcar să le traducă. În acest cuvânt se regăsește cât se poate de bine învățătura părintelui Serafim Rose: cei care vor să facă exegeze, cei care vor să comenteze, să caute, întâi de toate, să fie într-un duh cu Sfinții Părinți.

O să vorbesc puțin acum despre celelalte cărți scrise sau traduse de părintele Serafim. Așa cum spunea și părintele Gheorghe Holbea, când părintele Stăniloae traducea ceva intra într-o legătură foarte strânsă cu duhul cărții, legătură care-i modifica viața, îi modifica traseul duhovnicesc. Același fenomen se întâmplă cu orice autor sau traducător care are dragoste de Hristos. Foarte important pentru părintele Serafim Rose a fost să tipărească *Sfinții catacombelor Rusiei* – o carte care a șocat pur și simplu America. Zicea părintele Serafim că în timp ce la întrunirile ecumenice unii ierarhi de la Moscova spuneau că în țara lor credința ortodoxă este liberă și că în Rusia se stă în închisoare numai din motive politice, Rusia era umplută de sângele sfinților mucenici: mireni, diaconi, preoți și ierarhi mureau în închisori. Ca motto al acestei cărți, părintele Serafim a pus niște cuvinte care ar putea să pară exagerate: „Astăzi în Rusia, mâine în America!” Dacă s-ar grăbi cineva să facă afirmații de genul acesta, ar fi etichetat ca fiind plin de un duh sectant. Numai că părintele Serafim cunoștea foarte bine profețiile sfinților și cuvioșilor ruși, atât cele despre prigoana din Rusia, cât și cele despre pacea care va urma prigoanei, precum și cele despre revenirea prigoanei. Vorbind despre mucenicii Rusiei, părintele Serafim a afirmat clar - și el a scris nu numai despre mărturisitorii Rusiei, ci și despre mărturisitorii din România, în mod special despre părintele Gheorghe Calciu Dumitreasa - că ortodocșii care vor să facă față Ortodoxiei căldicele și comode a acestei lumi trebuie să iubească mărturisitorii, trebuie să îi iubească pe cei care au pățimit pentru Hristos. Cine încearcă să-și întocmească un mod de gândire din care lipsesc mucenicii contemporani, din care lipsește jertfa din secolul XX, se rupe de duhul mărturisitor al Bisericii.

Părintele Serafim Rose a fost extraordinar de preocupat de venirea lui Antihrist. În cercurile teologice, venirea lui Antihrist este un subiect derizoriu sau *tabu*. Precum știți, s-a tradus și la noi în țară cartea Preasfințitului Averchie Taușev *Apocalipsa în învățăturile Sfinților Părinți*. Despre această venire părintele Serafim spunea că trebuie s-o privim cu foarte mare discernământ. Pe de o parte greșesc cei care zic că or să vină vremuri bune, vremuri de pace, vremuri de înflorire, în care va avea loc unirea credințelor. Printre aceștia l-aș arăta cu degetul pe marele *profet* al noii ere, Berdiaev, care trecea drept mare avvă pentru foarte multe cercuri intelectualiste ortodoxe. Părintele Serafim arăta că Berdiaev a fost un profet al lui Antihrist. Ce vrea satana, ce vrea diavolul? Să nu ne dăm seama că vremurile merg din rău în mai rău. Satana vrea să credem că or să vină vremuri în care o să fie pace, prietenie, înțelegere. Numai că, în opoziție cu înțelepciunea acestui veac mărturisită chiar și de către unii cărturari ortodocși, părintele Serafim pune profesiiile cuvioșilor ruși. Și, fac o paranteză, părintele Serafim a reușit să tipărească în întregime profesiiile Sfântului Serafim de Sarov despre sfârșitul lumii, profesii care la prima ediție în rusă au fost cenzurate. De ce? Sinodul hotărâse că trebuie cenzurată mai ales profesia următoare: „Episcopii vor deveni atât de lipsiți de evlavie încât nu vor mai crede în învățătura de căpătâi a Bisericii Ortodoxe”. Ca o altă paranteză, s-a făcut un sondaj de opinie între episcopii anglicani, câți cred în înviere, și un număr foarte mare au recunoscut că nu cred. Ei au fost oameni cinștiți, oameni serioși în rătăcirea lor, și sinceritatea lor i-a determinat pe unii anglicani să treacă la Ortodoxie: după cum știți, a avut loc o trecere destul de masivă, o convertire care pe părintele Serafim Rose l-a impresionat.

Cât privește celelalte profesii legate de venirea lui Antihrist, aș dori să nu mă opresc asupra lor aici, întrucât ar fi poate prea șocante. În momentul în care o să apară versiunea românească a cărții *Not of This World*, le veți putea găsi voi înșivă și veți ști să le apreciați altfel. Părintele Serafim spunea: să nu căutăm panicați tot felul de semne privitoare la venirea lui Antihrist. Cei care scriu cărți și care afirmă că semnele ne arată că peste 10-15 ani o să vină Antihrist, vor fi nevoiți să schimbe aceste cărți peste 10, 15, 20 de ani. Părintele Serafim spunea altceva: să observăm un duh al lui Antihrist, un duh al apostaziei care se întinde cu pași mari. Printre semne: îndepărtarea anumitor clerici de învățătura ortodoxă și prigonirea ierarhilor și clericilor care mărturisesc Ortodoxia. Un exemplu izbitor este prigonirea Sfântului Ioan Maximovici și a episcopului Sava de Edmonton, cel care s-a ocupat de canonizarea Sfântului Ioan.

Părintele Serafim spunea că cei care vor să fie cu adevărat ai lui Hristos nu trebuie să se lase prinși nici de duhul sectar: „vine Antihrist în 10-15 ani, se termină totul, disperare, panică de duhul modernist al celor care zic că trebuie să stăm liniștiți.

Părintele Serafim Rose a compus și slujbe. El a scris slujba Sfântului Paisie Velicicovski, Acatistul Sfântului Ioan Maximovici, și împreună cu părintele Gherman a scris slujba Sfântului Gherman de Alaska, precum și alte slujbe. Părintele Serafim avea ceva ce nouă ne lipsește: râvna pentru canonizarea sfinților contemporani. Părintele Serafim Rose înțelegea că este anormal să canonizăm numai sfinți care au trăit până în secolul XIX sau până la începutul secolului XX. Sfințenia există în Biserică. El a luptat pentru canonizarea Sfântului Ioan Maximovici, chiar dacă a avut foarte mult de suferit pentru aceasta.

Aș nuanța puțin acum modul în care părintele Serafim Rose vorbea despre *ortodoxia inimii*, care se opune *ortodoxiei minții*. Și aș da un exemplu: la un moment dat filosoful Berdiaev, considerat de mulți ortodox, se dusesese să-l umilească prin cunoașterea sa intelectuală pe starețul Gherman de la Schitul Zosima. Am aflat despre această întâlnire după ce citisem de câteva ori critica pe care părintele Serafim Rose a făcut-o învățăturii lui Berdiaev – unul dintre înainte-mergătorii lui Antihrist. Într-un fel îmi lipsea un anumit corespondent al acestor acuzații în viața de zi cu zi a lui Berdiaev. Mă gândeam că poate el o fi încercat totuși să trăiască ortodox, chiar dacă nu gândea ortodox; încercam să-i găsesc circumstanțe atenuante, fără să-mi dau seama că, de fapt, nu am ce să găsesc: trăiești cum gândești și gândești cum trăiești. Într-o

carte a lui Pavel Florenski, carte apărută recent în traducerea românească, se povestește cum Berdiaev îi luase pe Florenski, pe Serghei Bulgakov și pe alți intelectuali *ortodocși* să îl umilească pe marele stareț de la Schitul Zosima. Și în timp ce Berdiaev încerca să îngenuncheze un asemenea avvă isihast, pe Florenski l-a bufnit plânsul. El nu-și imagina că un teolog ca Berdiaev poate să meargă până acolo încât să încerce să îngenuncheze un sfânt.

Or, dacă Berdiaev l-a putut defăima pe acest stareț Gherman, pe motiv că nu era bine pregătit intelectual, cu părintele Serafim nu i-ar fi mers. Părintele Serafim Rose *dădea clasă*, fiind un adevărat geniu. N-am vrut să insist foarte mult asupra remarcabilei ușurințe cu care asimila cunoștințe, asupra faptului că era cu adevărat ieșit din comun. A învățat atât de bine limba chineză încât o tânără din comunitatea chinezească din San Francisco se simțea stânjenită de chineza pe care o știa părintele Serafim. El nu numai că a tradus Tao Te King-ul în limba engleză, făcând o traducere mai bună decât a celorlalți orientaliști, mulți dintre ei chiar chinezi, ci a tradus punând în valoare sensuri pe care chinezii înșiși le pierduseră din vedere. Părintele Serafim Rose avea unele rezerve față de teologia academică nu pentru că nu ar fi putut să se ridice la înălțimea ei, el însuși fiind o minte foarte ascuțită, ci pentru că era conștient de îndepărtarea unui segment destul de întins al teologiei academice de duhul Sfinților Părinți. Părintele Serafim este numit de către cei care-l cinstesc „părintele Serafim Noul Filosof”, sau *Filosoful de la Platina*, așa cum Sfântul Iustin este numit de Biserică *Iustin Martirul și Filosoful* nu pentru că n-ar fi fost un teolog. Precum știți, la Sfinții Părinți teologia era una cu filosofia, iar părintele Serafim dobândise o cunoaștere sporită a adevăratei teologii.

Închei aici cuvântul meu spunându-vă că, așa cum pentru părintele Serafim Rose existența Sfântului Ioan Maximovici - care a fost făcător de minuni încă din timpul vieții - a fost o dovadă că Dumnezeu este viu în Biserică, tot astfel pentru toți creștinii ortodocși prezența părintelui Serafim Rose ar trebui să fie o dovadă vie că Dumnezeu ne iubește. Chiar dacă a ales să trăiască pe un vârf de munte, părintele Serafim are să ne spună foarte multe. Ne ajută să nu fim precum cei care atacă modernismul dar cad în capcana supercorectitudinii și Îl pierd pe Hristos din inimile lor, rămânând cu El numai pe buze, rămânând cu niște teorii și trăind o *Ortodoxie moartă*.

Să ne ajute bunul Dumnezeu ,pe cei care vrem să cunoaștem teologie adevărată, să mergem pe calea nevoițelor, să trăim *Ortodoxia inimii* pe care a propovăduit-o părintele Serafim. Amin!

O să vă spun câteva cuvinte despre Lazăr Puhalo, acest părinte care a scris împotriva părintelui Serafim Rose. Este un părinte care a fost caterisit și, după aceea, a trecut în altă zonă a Bisericii, să zicem, unde a fost hirotonit ca episcop. Cartea se numește *Căile Ortodoxiei contemporane*, și atenția asupra acestei cărți mi-a atras-o părintele ieromonah Evloghie de la Mănăstirea Nera. Eu nu știam de existența ei, dar părintele a observat-o înaintea mea, a citit-o și mi-a trimis un scurt cuvânt despre această carte, ca semnal de alarmă⁶⁴. Și pentru a înțelege ce legătură avea Înalt Prea Sfințitul Lazăr Puhalo cu părintele Serafim Rose, va trebui în câteva cuvinte să prezint un foarte, foarte scurt istoric.

Alexandru Kalomiros, un medic grec care s-a exprimat împotriva ecumenismului, la un

⁶⁴ Din economie de timp, textul părintelui Evloghie privitor la *Epistola despre părintele Serafim Rose* inclusă în volumul *Căile ortodoxiei contemporane* nu a mai fost citit la conferință. Anexăm aici un fragment din textul - semnal la care face referire Ioan Vlăducă: *Stânjenelii îi este dat să se preschimbe în amară dezamăgire la vederea ușurătății cu care, de-a lungul celor patru pagini ale epistolei, sunt azvârlite cu veninos nesaț asupra părintelui Serafim Rose toate învinuirile pe care și le-ar putea închipui o minte omenească, fie ea și una bolnavă. Zugrăvit de către arhiepiscopul Puhalo, părintele Serafim se arată a fi un homosexual maniaco-depresiv, îmbibat de idei gnostico-teosofice, care prin strădaniile unor cercuri oculte a izbutit să-și făurească o mincinoasă aură de sfânt și să înșele lumea cu ereziile sale tao-hinduso-neoplatonice.*

Mai mult decât însăși gravitatea extremă a fiecăreia dintre aceste acuze, ar putea stupefia lipsa desăvârșită a argumentelor care să le susțină temeinicia. Autorul găsește de cuviință doar să amintească despre anumite „controverse” pe care le-ar fi purtat – în scris – cu părintele Serafim, promițând fugăr că va furniza în viitor oarece „materiale” pe această temă. Ca și având o legătură cu incriminările de mai sus, se face caz de caterisirea părintelui Gherman (pe numele său de mirean - Gleb Podmoșenski) și de existența unui fiu duhovnicesc al părintelui Serafim care, în urma unor dereglări psihice, ar fi ajuns până la a se castra. Nu cunoaștem în ce măsură a fost dovedită cu adevărat homosexualitatea părintelui Gherman, după cum ne scapă și mecanismele psihologice care l-au determinat pe David Scott să se castraze. Și, oricum ar sta lucrurile, ele nu pot sugera absolut nimic despre părintele Serafim. Este oare de trebuință să i se amintească ierarhului Puhalo că Însuși Mântuitorul a avut un ucenic cleptoman și sinucigaș? Ne-ar fi plăcut să credem că nu. Tot așa precum nu ne grăbim nici noi neapărat să dăm o anumită însemnătate faptului că arhiepiscopul Puhalo își datorează caterisirii situația canonică de astăzi și că își poate număra, la rândul-i, în tagma ucenicilor un homosexual dovedit ca atare. Pe de altă parte, suntem cu toții datori să ne aducem aminte de ticăloșia excelent instrumentată juridic și mediatic prin care, în urmă cu câțiva ani, vârfurile masoneriei politice și ecleziastice cipriote urmăreau caterisirea și condamnarea penală – sub acuzația de homosexualitate – a mitropolitului aghiorit Athanasie al Limassolului, reînsuflețitorul Ortodoxiei în insulă și totodată unul dintre cei mai iubiți arhieri ai lumii eline. Doar săvârșirea unei netăgăduite minuni dumnezeiești, în chiar timpul ședinței procesului ce se declanșase, a mai putut vădi nevinovăția ierarhului vatopedin.

Cât privește învinuirile „dogmatice” aduse Părintelui Serafim Rose, ne vedem puși deocamdată în situația delicată de a nu le putea nici măcar lua în seamă întrucât, în absența „materialelor” făgăduite, ele rămân niște vorbe goale, lipsite de orice întemeiere. De altminteri, rezervele față de autorul „Epistolei” apar cu atât mai îndreptățite cu cât întâia piatră de poticnire a cărții sale este tocmai limpezimea dogmatică. Lasă loc unor îngrijorătoare semne de întrebare felul în care arhiepiscopul întemeiază scripturistic distincțiile între termenii „iad” și „hades”, respectiv „rai” și „paradis”. Încercarea sa de a da cuvintelor Mântuitorului către tâlharul de pe cruce sensul: „Astăzi îți spun aceste vorbe, că vei fi alături de mine în Paradis (nu în Rai!)” rușinează până și cele mai îndrăznețe tâlcuiri sectare. De asemenea, susțineri precum aceea că „Învățătura potrivit căreia sufletul ... poate să părăsească trupul, să aibă experiențe, să primească viziuni, revelații, să rătăcească din loc în loc, să fie alungat sau «cercetat și judecat» fără trupul său este, esențialmente, elenism păgân” aruncă însemnate îndoeli asupra chipului în care autorul își însușește învățătura ortodoxă despre înțelesul și urmările judecării particulare a sufletelor. Departe de a ne propune recenzarea cărții inchiizitorului părintelui Serafim Rose, ne socotim datori să semnalăm asemenea afirmații vrednice de atenția oricărui teolog cu mîntea întreagă...

(Cât privește acuzația potrivit căreia părintele Serafim a fost eretic pentru că a susținut învățătura despre existența vămilor văzduhului, ar trebui precizat faptul că această învățătură nu își trage seva din moștenirea asiatică despre care episcopul Lev (Lazăr) Puhalo afirmă că părintele Serafim nu s-ar fi lepădat, ci se regăsește în învățăturile multor sfinți ortodocși (Sfântul Ignatie Briancianinov, Sfântul Ioan Maximovici, etc.). Cine îl consideră eretic pe părintele Serafim din pricina învățăturii despre vămii, ar trebui să îi judece cu aceeași măsură pe sfinții din a căror învățătură părintele Serafim s-a hrănit. Și cine are îndrăzneala de a face o astfel de afirmație – negând sfințenia acestor mărturisitori ai Bisericii – are o credință îndoielnică. (Oare cine ar avea îndrăzneala să îl acuze de erezie pe părintele Nicodim Mândiță, autor al cunoscutei lucrări *Vămile văzduhului*? Cei care l-au acuzat pe părintele Serafim ar face aceasta, fără muștrări de conștiință – [n.red.]

moment dat a intrat în mișcarea evoluționismului teist. S-a ferit de o erezie și a căzut într-o altă erezie. Evoluționismul teist este erezia care afirmă că Dumnezeu a creat doar niște bacterii, niște vietăți unicelulare, și apoi le-a ajutat să evolueze până la maimuță și om. În cartea sa, Kalomiros spune că în ziua a cincea, identificată de el cu o eră geologică, peștii, la porunca lui Dumnezeu, ar fi ieșit din apă pe uscat și s-ar fi târât pe uscat. Ar fi mers pe aripioarele lor și în cozile lor și s-ar fi transformat în reptile amfibii, susține Kalomiros. Bineînțeles că părintele Serafim Rose, bun cunoscător al învățăturilor Sfinților Părinți, a reacționat împotriva acestei erezii și, în urma acestei reacții ortodoxe, a apărut această carte: *Ieromonahul Serafim Rose - Cartea Facerii, Crearea lumii și omul începuturilor*, editată în traducere românească la Editura Sophia și care se găsește încă pe piață, unde arată că este imposibil să împăcăm învățătura ortodoxă cu evoluționismul. Un foarte bun prieten al lui Kalomiros, acest Puhalo, și-a luat răspunderea de a continua pe această linie disputa cu părintele Serafim. De aceea a scris această carte în care îl defăimează pe părintele Serafim Rose. Nu îndrăznesc să vă citesc exact cuvintele, nici nu vă recomand să le citiți, sunt smintitoare. Pentru mine nu sunt prea murdăritoare, căci unde este multă murdărie, nu se simte. Dar unde este mediu mai curat, se simte, și este posibil să rămână niște imagini urâte pentru mulți ani. De aceea prefer să nu vă citesc din cartea lui Lazăr Puhalo. Un singur lucru aș vrea să vă citez, însă, scris de părintele Serafim Rose: care este concluzia sfinției sale despre evoluționism și despre evoluționismul teist. „Evoluționismul este strâns legat de întreaga mentalitate afectată a putredului «creștinism» al Apusului. Ea este vehiculul noii spiritualități și a noului creștinism, în care diavolul se străduiește acum să scufunde pe ultimii creștini adevărați. Ea oferă o explicație alternativă a Creației, față de cea a Sfinților Părinți. Sub influența ei, creștinul ortodox ajunge să citească Sfintele Scripturi fără să le înțeleagă, ajustând textul spre a se potrivi preconcepției sale filosofii a naturii. Acceptarea ei nu poate duce decât la acceptarea unei explicații alternative și pentru alte părți ale descoperirii dumnezeiești, la ajustarea automată a celorlalte texte scripturistice și patristice, spre a se potrivi cu «înțelepciunea» modernă”.

O chemare la Ortodoxie

Ștefan Francisc Voronca (traducător)

În calitate de traducător și convertit (că tot a venit vorba de convertiți) de la catolicism (că tot se vorbea de confesiuni), vreau să spun doar câteva cuvinte despre părintele Serafim și despre învățătura sa, ceva ce m-a mișcat. Sigur, întreaga sa operă este mișcătoare, dar, oare cât ne rămâne în inimă din ea? Iată câte ceva din ce m-a impresionat pe mine. Ea este destul de simplă și foarte bine prezentată de el însuși. De fapt, nu este o simplă învățătură, ci chiar propriul său suflet, transpus în cuvinte, propria lui raportare la Dumnezeu, așa cum chiar el spune aici [în *Ne vorbește părintele Serafim Rose – Scrisori* - n.n.] despre cuvintele sale: „mai mulți mi-au spus că cuvintele mele le-au mers direct la inimă. Că trebuie să se adâncească mai mult în credință, fără să se împiedice de elementele exterioare”. Problema „elementelor exterioare” apare de mai multe ori în scrisori, apare și în celelalte cărți dar sub o altă formă și cu alți termeni.

Părintele Serafim are un cuvânt care pe mine personal m-a răscolit, așa-zicând, mi-a întors ființa pe dos, la fel cum spuneau unii dintre iudei despre Sfinții Apostoli (în *Faptele Apostolilor*) că au întors lumea pe dos. Acest lucru cred că a urmărit și părintele Serafim: lumea este întoarsă pe dos, ea trebuie întoarsă și așezată într-o poziție normală sau, așa cum ziceau opozanții Sfinților Apostoli, respectiv ai părintelui Serafim, că asta ar însemna întoarcerea ei pe dos.

Pe mine, cel care m-a întors prima dată pe dos a fost părintele Cleopa. M-a luat, așa-zicând, de mijloc și m-a aruncat în staulul Ortodoxiei, pentru că a fost un cuvânt „care a mers la inimă”, a fost un cuvânt care a venit direct de la Dumnezeu. Prin el - prin părintele Cleopa - sau prin părintele Serafim, L-am simțit pe Dumnezeu mai aproape. L-am simțit pe Dumnezeu vorbind direct omului. Chiar înainte să fiu ortodox, cunoșteam destule lucruri despre Ortodoxie, știam cât de depărtați erau catolicii de dreapta credință, citind teologii ruși, citindu-l pe părintele Stăniloae ș.a.m.d., cunoscând elementele exterioare, cunoscând adevărul (mai puțin cel trăit – Adevărul - Persoană) și crezând în el, dar, cu toate acestea, nu treceam la Ortodoxie. Sigur, cărțile pe care le citeam aveau ceva din Duhul Cel Sfânt al acelor teologi sau părinți, dar parcă nu mi se adresau personal (deși erau scrise pentru toți). Pur și simplu nu vedeam persoana scriitorului, cu toată expresia sa de trăitor al Ortodoxiei. Mă întrebam de ce, de ce nu trec până la urmă la Ortodoxie. De ce? Pentru că vedeam mai mult o Ortodoxie a minții (fie ea în Tradiție patristică sau biblică), care nu cutremura ființa din temelii, întorcând-o spre Hristos. În biserica catolică rosteam *Crezul* fără Filioque, osândeam erorile catolice (au oare vreun număr?), începeam să fiu, oarecum, un ortodox în catolicism. Era problema elementelor exterioare. Mi se spunea că Ortodoxia e așa și pe dincolo, or n-am văzut pe cineva, pe cineva cu cuvinte mergătoare la inimă, cuvinte ce răstoarnă suflete, așa cum era răvășit cu totul sufletul iudeilor care Îl ascultau pe Hristos. Citisem puțin din părintele Cleopa, dar nu m-a convins prea mult. Văzusem o casetă video cu el, văzusem una și cu părintele Stăniloae, cuvintele mi-au mers la inimă și au zdrobit acel zid care o împrejmuia.

Problema convertirii nu trebuie pusă foarte mult confesional, trasând niște granițe între confesiuni, că noi suntem ortodocși și ceilalți sunt catolici sau heterodocși ș.a.m.d. Problema stă în raportarea la Dumnezeu. Nu suntem noi responsabili că suntem ortodocși, sau cei care sunt catolici sunt responsabili și vinovați sau nevinovați că sunt catolici. Pur și simplu, așa am ajuns, așa a vrut Dumnezeu, deși nu poate fi vorba, bineînțeles, de o alegere arbitrară. Dintr-un paradox, cum s-ar spune. Răbdarea lui Dumnezeu, Providența lui Dumnezeu. Părintele Serafim a ajuns la Ortodoxie printr-un paradox providențial, sau „existențial”. Aș putea spune, din

scrisorile lui, [că a ajuns] mișcat foarte mult de cuvântul Sfântului Episcop Ioan Maximovici. Numele lui se regăsește adesea în *Scrisori*; Părintele Serafim vorbește despre el, vorbește despre rugăciunea pe care o îndrepta către el și spunea că încearcă să meargă pe aceeași linie. Totuși nu era singura personalitate pe care o urma, mai erau și alți episcopi, numele lor fiind pomenite de asemeni în *Scrisori*.

A doua chestiune pe care aș vrea să o ating este problema unei mentalități pe care el încerca să o trăiască, o mentalitate, spune el, *de catacombă*. Această afirmație m-a impresionat foarte mult și, după cum știți, el s-a adâncit sau a „coborât” în pădurile Californiei, în *catacombele Californiei* dacă vreți, unde a încercat să se întoarcă, oarecum, la cugetul Părinților, la acel cuget rupt de lume dar făcut una cu lumea, una cu adevărata fire a lumii. Dacă noi suntem în lume, să nu credem neapărat că o și cunoaștem. Adesea relațiile dintre noi sunt exterioare, deși trăim împreună, paradoxal, ne „ascundem” unii de alții, vorbim mai mult de obiectele care ne înconjoară, iar creștinii de astăzi – printre care cred că mă număr – numiți de Cuviosul Paisie Aghioritul „fierturi” – discută despre unele rânduieli bisericești și „aspecte” bisericești, care merită, chipurile, mare atenție. În acest sens, apropo de această mentalitate, el vorbea – cred că pe sute de pagini – despre atitudinea creștinilor față de lume. Acest lucru m-a răscolit foarte mult. Pur și simplu, recitind traducerea pe care am făcut-o, m-a cuprins o deznădejde profundă. Mă întrebam: *Oare ce fel de credincios mai sunt? Oare mai sunt creștin? Oare ce pot face mai departe?* Vorbea, de exemplu, despre lipsa de vlagă a ortodoxiei, despre creștinii ortodocși, care au ajuns la o comoditate foarte mare etc. Aici ne ducem cu gândul, bineînțeles, la Cuviosul Paisie Aghioritul, și cei care l-au citit pot face foarte multe paralele între cei doi autori. Acest lucru m-a răscolit foarte mult și am ajuns la concluzia că cuvintele lui nu sunt niște simple *analize* sau *părerii* împodobite cu exemple sau citate patristice, sunt niște cuvinte pe care tânărul sau adultul frământat, omul dezorientat, căruia Îi este frică de Dumnezeu, care-L caută pe Dumnezeu cu „disperare”, le primește cu toată inima. Ele emană o putere care poate sparge inimi împietrite, au caracterul unor cuvinte care pătrund și zdrobesc inima. Și mi-am zis: după atâtea lecturi, după lectura părintelui Stăniloae sau a părintelui Cleopa, Paisie Aghioritul ș.a.m.d., până când voi continua să citesc, să mi se frângă inima și, după aceea, să se împrejmuiască la loc cu zidul cel vechi, cu omul cel vechi. Oare câți Părinți buni ne va mai da Dumnezeu în aceste vremuri de pe urmă? Poate că tot mai puțini, deoarece tot mai puțini sunt și aceia care îi ascultă. Și m-am gândit și la afirmația Mântuitorului: *Du-te și nu mai păcătui, ca să nu-ți fie ție mai rău!* Aceasta este o afirmație foarte gravă și care ne responsabilizează foarte mult. Dacă pe acești părinți sfinți, poate ultimii din secolul XX, nu-i vom asculta, nu vom asculta cuvintele lor cu putere, cuvintele lor foarte aproape de noi, foarte aproape de problemele noastre, ce vom face mai departe? Vom rămâne doar cu niște lecturi? El vorbea într-un studiu - *Cum să-i citim pe Sfinții Părinți* - pe care, cu ajutorul lui Dumnezeu, am reușit să-l traduc - despre lecturile patristice, fiind împotriva lecturii dezordonate a Părinților, care nu duce altundeva decât la rătăcire. El se referea și la acei editori de texte patristice și la absurditățile pe care aceștia le debitează. Din nefericire, și în spațiul românesc există acest tip de editori, care, în vremurile de pe urmă aflați, departe de a încerca să propovăduiască pe Hristos prin ceea ce publică, editează simple texte - adesea fără nici o binecuvântare – întru promovarea unei *ortodoxii a minții*, bazată pe „acuratețea filologică” a textelor și mai puțin pe Duhul pe care acestea Îl conțin.

Cineva spunea că, dacă vom citi cutare părinte (dându-l ca exemplu la întâmplare pe Sfântul Simeon Noul Teolog), ne putem realmente îndrăci, batjocorind cuvântul Domnului, cum scrie Sfântul Maxim Mărturisitorul despre astfel de cititori, și făcând o teologie a demonilor.

Poate că cea mai mare luptă a părintelui Serafim a fost împotriva unei astfel de teologii. Studiul amintit și *Scrisorile* ne dau nenumărate exemple. Prin urmare, atât el cât și ceilalți părinți sfinți pe care ni i-a dat Dumnezeu în aceste vremuri de pe urmă nu trebuie să rămână o lectură oarecare, ci trebuie urmați degrabă. Dacă nu îi urmăm, fie ne vom trezi ortodocși „autentici”

trăind o îndoielnică *ortodoxie a minții* - după cum spunea părintele Serafim - fie, după cuvântul Mântuitorului, *ne va fi nouă mai rău...*

O expresie care m-a izbit și care ni se pare foarte simpatică. Spune părintele Serafim Rose la un moment dat: „Noi trăim într-un paradis al nebunilor”. Un paradis al nebunilor, de ce? Pentru că – este foarte evanghelică expresia – pentru că nu ne deosebim prea mult de nebunul din Evanghelie căruia i se spune: *Nebune, în noaptea aceasta voi cere de la tine sufletul tău și cele ce-ai agonisit ale cui vor fi?* Ni se propune și avem, deci, această nebunie. În *Psalmi* se spune: *Zis-a cel nebun în inima lui: „Nu este Dumnezeu”*. În pilda celor zece fecioare, la fel, cinci dintre ele erau bune.

E foarte dură această expresie, dar trăim într-un paradis al nebunilor. Pentru că, dacă cineva ne-ar propune să ne despuiem de ceea ce avem, adică de titluri, de un statut oarecare, social, de avere, nu știu ce-am putea să fim. Nu știu ce suntem. Să cugetăm la această opțiune pe care o au cei care se convertesc, cum este cazul părintelui Rafail sau al părintelui Serafim Rose, să cugetăm la această retragere într-o pustie care nicidecum nu pustiește, ci este o pustie care adună acel nisip al timpului care pustiește într-o clepsidră care curge spre veșnicie.

Pr. dr. lector Gheorghe Holbea

Cuprins

SEMNELE VREMURILOR	9
De ce să studiem semnele vremurilor?	10
Semnele pe care ni le-a dat Hristos	10
Temeiul înțelegerii semnelor	12
Discernământul duhovnicesc	15
Răsturnarea principiului egalității creștine	17
Interesul „creștin” față de OZN-uri	18
Trebuie să avem o viziune ortodoxă asupra lumii..	19
O privire asupra unor semne concrete	20
Răcirea crescândă a credinței	21
Templul din Ierusalim	22
Alte semne	24
Un avertisment celor atrași către întuneric și pierzanie	24
DESPRE APROPIEREA SFÂRȘITULUI	26
ÎNTREBĂRI ȘI RĂSPUNSURI	38
ANEXĂ	PĂRINTELE SERAFIM ROSE – TEOLOGUL
RUGĂTOR	43
Un model pentru convertiți	43
Pășind pe urmele sfinților	46
În apărarea Cuviosului părinte Serafim	56
O chemare la Ortodoxie	58